

mk@eu

АКЦИЈА ЗА Европа

ВО РАМКИТЕ НА ПРОЕКТОТ:

- повеќе од **2500** граѓани учествуваа на **25** јавни дебати и информативни сесии во **14** градови во државата. Покрај Скопје во проектот беа опфатени и следните градови: *Битола, Велес, Гевгелија, Дебар, Делчево, Кичево, Крайово, Нејошино, Прилеп, Ресен, Сјурија, Сјурумница и Штип*;
- повеќе од **2000** средношколци од **30** градови учествуваа на **56** еднодневни обуки за Европската Унија, Инструментот за претпристапна помош и Програмите на Заедницата;
- како локални партнери, учествуваа: *Фондација за развој на локалната заедница - Штип*; *Фондација за локален развој и демократија Фокус - Велес*; *Фондација за поддршка на развој - Прилеп*; *Центар за развој на заедницата - Кичево*; *Регионален центар за застапување - Делчево*; *Центар за одржлив развој Порша - Сјурумница*, *Центар за поддршка на заедницата - Ресен*; *Центар за локален развој Антониона - Нејошино*; *Регионален центар за одржлив развој - Крайово*; *Здружение за развој и активизам „Аква“ - Сјурија*; *Регионален центар за одржлив развој - Гевгелија*; и *Младинскиот културен центар - Битола*;
- учествуваа *Мисијата на Европската унија, како и амбасадите на Чешката Република, Буларија, Германија, Грција, Шпанија, Франција, Унгарија, Холандија, Австрија, Полска, Португалија, Романија, Словенија и Словачка*. Сите мисии беа претставени на ниво на амбасадори, заменици на амбасадорите или вршители на должност;
- учествуваа претставници на think-tank организации од повеќе држави членки, меѓу кои: *Институтиот за европска политика - Еуропаум, Институтиот за европска политика од Берлин, Ирскиот институтиот за меѓународни и европски прашања, Грчкиот центар за европски студии и развој, Кралскиот институтиот Елкано од Магрид, Институтиот за шведска економија на Унгарската академија на науките, Т.М.Ц. Асер институтиот од Хаг, Европскиот институтиот во Лој, Португалскиот институтиот за меѓународни односи, Романскиот европски институтиот, Центарот за меѓународни односи од Љубљана, како и Здружението за напредна политика на Словачка, и*
- беа подготвени и отпечатени **8** публикации со содржини релевантни за пристапувањето на Македонија во ЕУ (на македонски и албански) во тираж од по **4200** примероци.

Акција за **Европа**

Акција за Европа

Издава:

Фондација Институт отворено општество - Македонија

За издавачот:

Владимир Милчин, Извршен директор

Уредници:

Фани Каранфилова-Пановска, Фондација Институт отворено општество - Македонија
Андреја Стојковски, Македонски центар за европско образование

Лектура:

Абакус

Фотографија:

Ванчо Цамбаски, Фондација Институт отворено општество - Македонија

Ликовно-графичко обликување:

Бригада дизајн

Печат:

Пропоинт

Тираж:

500 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

341.171.071.51(4-672EY)(049.2)

341.171.071.51(4-672EY:49.7) (049.2)

АКЦИЈА за Европа, - Скопје : фондација Институт отворено општество
- Македонија, 2010. - 116 стр. : илустр. : 20 см

фусноти кон текстот

ISBN 978-608-218-063-2

а) Европска унија -Проширување -Дебата б) Македонија -
Зачленување - Европска унија - Дебати
COBISS.MK-ID 82389002

СОДРЖИНА

- 5 ПРЕДГОВОР
- 7 Кетрин Бетгер
Почнење од тоа каде сакаше да бидеше во иднина
- 11 Симон Филипини
Сосема е невозможно да се ојсџоу во денешниот свет ако сџе нагвор од сџрукџурише на Евројскаша унија
- 15 Ангел Ангелов
Евројскаша унија е најмодерен џроект и ние се модернизираме за да џрисиџајиме во членсџво
- 19 Соња Родригеш
Македонија џ џриџаја на Евројскаша унија
- 21 Вацлав Млезива
Обединувањешо на Евроја би било недовршено без целосна инџеџрација на Заџаген Балкан
- 23 Мариа Анхелес Гарсија де Лара
Присиџајувањешо на земјише од Заџаген Балкан осџанува џриорисеџ на ЕУ
- 25 Владимир Милчин
Тројам на враџаша на Евројскаша унија за да си овозможам себеси и на моише џодосџоинсџвено да живеме
- 29 Стивен Блокманс
Првиот џринциџ на џроширувањешо: сџроџо, но џраведно
- 33 Ерван Фуере
ЕУ реформисе се од суџџинско значење за развојот на земјаша и за џросџеришеџот на џрајанише
- 37 Јулија Серафимеску
Поради џемелносџа на реформисе се џреродивме како држава
- 41 Владимир Бартович
Присиџајувањешо во ЕУ џреба да биде џриорисеџ број еден
- 45 Адријан Стефан Константинеску
За да влезеше во Евројскаша унија џреба да искорисџише џри вида џрџнерсџва: домашно, реџионално и меџународно

- 49 Роберт Кирнаг
Дијалоги со граѓанското општество е сѐрашејско
- 53 Лидија Димова
Визнаша либерализација треба соодветно да се искомуницира со граѓанише
- 57 Зузана Лисонова
Еден отворен форум за дискусија е далеку позначаен за процесот одошто Владаша
- 61 Улрике Марија Кноц
Нам ни требаат граѓани и медиуми кои се крилични - нам ни треба граѓанското општество што е заинтересирано и ангажирано
- 65 Ференц Кекеши
Одредувањето на вашите вистални интереси ќе ве одведе до сѐрашејските партнери
- 67 Кристина Вида
Капацитетот и посвојаноста на јавнаша администрација е суштинска за исходот на преговорите
- 73 Бојко Бучар
Преговорите со ЕУ се однесуваат на нејзиното законодавство, но и на териториите и политиката
- 79 Наташа Јованова
Колку повеќе чекаме, толку повеќе работата ќе имаме
- 83 Александра Пападополу
Овде сум за да помогнам во зајакнувањето на пријателството меѓу нашите земји и народи
- 85 Кажимиерж Соботка
Многу од сѐрашејите за Европската унија не се ништо друго освен преградуги
- 89 Никос Франгакис
Една умна политичка партија го става настрана прекумерниот политички говор во корист на својата земја
- 93 Ендру О'Рурк
Преку споделување на сувереноста до одреден степен, ние добивме вистинска сувереност
- 97 Дариуш Карол Бахура
Во ЕУ ништо за вас нема да се одлучува без вас
- 101 Луиш Алмеида Сампају
Се смиривме со нашите соседи без да го изгубиме сопствениот идентитет
- 105 Андреја Стојковски
На Република Македонија и се потребни храбри и одговорни политичари
- 107 Хулио Креспо Меклинан
Ако Македонија е проблемот, Европа е решението
- 111 Алан Брајан Бергант
Сега треба да се размислува за иднината

ПРЕДГОВОР

*Македонски центар за европско образование
Фондација Институт отворено општество - Македонија*

„Акција за Европа“

Оваа публикација е плод на последниот циклус јавни дебати организирани под насловот „МК@EU“ во рамките на проектот „Акција за Европа“ што го спроведе Македонскиот центар за европско образование заедно со Фондацијата Институт отворено општество - Македонија, Младинскиот образовен форум, Младинскиот културен центар од Битола и центрите за поддршка на невладините организации од повеќе градови во државата.

Конципирањето на проектот започна со одговорот на прашањето „*Каде сакаме да бидеме во иднина?*“, а одговорот го пронајдовме во огромната, речиси стопроцентна, поддршка за пристапувањето на Република Македонија во Европската унија. Причините за ваквата поддршка беа повеќе од јасни. Првата причина е дека *во денешниот свет е сосема невозможно да се оспори доколку сѐ наред од структурите на Европската унија*. Втората вели дека *Европската унија е најмодерниот проект и ние се модернизираме за да пристапиме во членство*. Третата причина зборува за фактот дека *Македонија географски е дел од Европа и ѝ припаѓа на Европската унија*. Четвртата и последна причина е дека *обединувањето на Европа би било недовршено без целосна интеграција на Западниот Балкан*. Последната причина е всушност основната порака што ние, како граѓани, можеме да ја испратиме до Унијата: *пристапувањето на земјите од Западниот Балкан мора да остане приоритет на ЕУ*.

Сакајќи да одговориме на целта да ја приближиме Европската унија до граѓаните, одлучивме истото да го направиме преку објаснување на политиката на проширување на Унијата и процесот на пристапување, како и преку презентирање на искуствата на државите-членки. Оттаму, *првиот принцип на проширувањето е право, но праведно*. Основата на ваквиот принцип е дека заедничката политика е политика само поради стратегискиот пристап кон работите, меѓутоа се заснова на реални и објективни критериуми, а државите кои се наоѓаат во процесот мора да пристапат кон еден процес на сеопфатни реформи. Дури и без перспективата на пристапувањето кон Европската унија, *реформите се од суштинско значење за развојот на земјата и за просперитетот на граѓаните, а поради нивната темелност, како и во многу случаи досега, и Република Македонија ќе се прероди како држава*.

Имајќи го предвид обемот на процесот, должината и важноста на реформите за општествениот и економскиот развој, *прислапувањето во ЕУ треба да биде приоритетен број еден*, а за олеснување на пристапувањето *треба да искористиме три вида партнерства: домашно, регионално и меѓународно.*

Дијалогот со граѓанското општество е сеприсенно домашно партнерство, а постоењето на еден отворен форум за дискусија е далеку позначајно за процесот отколку за Владата. Оттука, за постигнување на првото партнерство - домашното партнерство, *на Република Македонија и се потребни граѓани и медиуми кои се критични и граѓанско општество што е заинтересирано и ангажирано.* Одредувајќи ги своите *вистински интереси*, Република Македонија ќе ја идентификува *сеприсенните партнери* и на тој начин ќе ги постигне или ќе ги создаде регионалните и меѓународните партнерства.

За реформите и успешноста во нивното спроведување се значајни и *капацитетот и постојаноста на јавната администрација*, бидејќи *преговорите со ЕУ се однесуваат на нејзиното законодавство, но и на парите и на политиката.*

„Акција за Европа“ ни одблизу немаше да биде она што е доколку не учествуваа и нашите партнери, амбасадорите на државите-членки во Република Македонија кои зборуваа за *зајакнувањето на припадничкото меѓу нашиот земји и народи*, како и експертите од повеќе европски think-tank организации кои требаше да ги пренесат своите искуства од пристапувањето, од политиката на проширувањето итн. Токму тие ќе треба да одговорат на најсуштинските прашања. Навистина постојат голем број заблуди за Европската унија и *многу од справувањата не се ништо друго освен предрасуди.* Ќе ни објаснат како една умна политичка партија *то стана насстрана прекумерниот политички говор во корист на својата земја.* Ќе ни помогнат да разбереме дека *преку соодување на сувереноста, до одреден степен, се добива вистинска сувереност*, односно дека *во ЕУ ништо за нас нема да се одлучува без нас.* Ќе ни раскажат како се смириле со нивните соседи без да *го изубаат соопштениот идентитет.* Едноставно, ќе ни помогнат да разбереме дека *ако Македонија е проблематична, тогаш Европа е решение.*

Сега треба да се размислува за иднината!

Македонски центар за европско образование
Фондација Институт отворено општество - Македонија

„Почнете од тоа каде сакате да бидете во иднина“

ИНСТИТУТ ЗА
ЕВРОПСКА ПОЛИТИКА

д-р Кетрин Бетгер,
истражувач

Би сакала да зборувам малку за нашето искуство од аспект на генералната политика за проширување. Пред сè, кога гледате на ЕУ, мислам дека е важно секогаш да ја имате предвид позицијата во којашто се наоѓате во моментот. Јас доаѓам од држава-основач на ЕУ, којашто е и најголемата држава-членка и има централна позиција во Европа. Оттука, таа има поинаква позиција од онаа што ќе ја има Македонија во иднина. Една од сличностите е во тоа што имаме многу соседи и нашите односи со нив не беа секогаш толку добри, но со текот на времето се подобрија, и тоа благодарение на ЕУ. За илустрација еве неколку примери: таканареченото заборавено проширување од 1990 година, проширувањето кон исток и проширувањето со Западен Балкан, како и прашањето на прекуграничната соработка меѓу германските и данските или полските малцинства.

Прво, таканареченото заборавено проширување од 1990 година беше повторното обединување на Германија, со мало значење за ЕУ, но мошне важно за Германија. Тоа беше направено на релативно невообичаен начин бидејќи Источна Германија стана членка на ЕУ откако стана дел од поранешна Западна Германија. Ставовите на државите-членки на ЕУ не беа секогаш толку позитивни. Постоеја и стравови за тоа дека Германија би станала најголемата и веројатно доминантна држава-членка. На крајот, повторното обе-

динување беше одобрено од страна на поранешните сојузници во Втората светска војна и Источна Германија се интегрираше во Европската заедница без формален процес на пристапување. Се веруваше дека животниот стандард во Источна Германија многу брзо ќе го достигне нивото на оној во Западна Германија, но тоа се покажа како погрешно. Сепак, членството во ЕУ донесе значителни економски придобивки за Источна Германија. Друга важна последица од „заборавеното проширување“ беше промената на границите на земјата, што на крај го отвори патот за следниот бран проширувања - источното проширување.

Пристапувањето на нашите соседи (Полска, Република Чешка и Словачка) беше многу важно за германската влада и имаше посебно место во срцето на Германците. Тоа ни даде можност тесно да соработуваме со нашите соседи и така постепено да ги надминеме старите непријателства од минатото. Поради важноста на пристапувањето на овие земји за Германија, тоа беше одлично покриено во медиумите, па и младите Германци имаа можност да видат колку е тежок и долг овој процес. Се сеќавам дека еден полски дипломат велеше дека секогаш кога ќе ја прашале ЕУ „Кога ќе станеме членка?“, одговорот бил „За две години!“. Две години подоцна, кога било поставено истото прашање, одговорот повторно бил „За две години!“. На крајот, дипломатот го преформулирал прашањето

во „Па, кога веќе ќе поминат тие две години?“ Сепак, дојде и тој ден. Полска влезе во ЕУ преку тежок процес што траеше долго. Не треба да се заборава дека проширувањето е двонасочен процес. Покрај пристапните земји кои треба да си ја завршат домашната задача, како што милуваме да кажеме, и ЕУ има своја домашна задача. Нашата сегашна домашна задача е завршување на процесот на ратификација на Лисабонскиот договор. Останаа уште три држави-членки кои треба да го ратификуваат Договорот. Доколку тие го ратификуваат, ЕУ ќе го исполни сопствениот репер за идните процеси на пристапување. Ако треба да го оцениме ставот на јавноста во Германија во однос на прашањето на проширувањето, мора да се каже дека тој не е ентузијастички. Во неколку наврати беа искажани и негативни ставови. Во Германија постои и одреден страв за нашиот пазар на трудот. Наш впечаток е дека многу луѓе би можеле да дојдат да работат во Германија, со што би се нарушил пазарот на трудот. Сепак, луѓето кои дојдоа да работат во

Британија, на пример, всушност ја подобрија економската ситуација – и во земјата-домаќин и во својата земја, со што го збогатија диверзитетот. Денес, 5 години по проширувањето, искуството покажува дека луѓето мошне брзо се навикнаа на истото.

Би сакала да се осврнам и на ставот што го има Германија во поглед на проширувањето со земјите од Западен Балкан. Важно е да се увиди фактот дека постојат многу проблеми за кои сега разговарате, а кои се однесуваат на членството и како тоа би функционираше за вашата земја. Во првите години тоа беше важно и за нас. Германија не беше секогаш член на мирната и обединета Европа. Од историски аспект, кога ги гледаме односите меѓу Германија и Франција, на пример, тие беа многу непријателски сè до крајот на Втората светска војна. Со векови постојеа меѓусебни борби и преовладуваа предрасудите. Денес, младите луѓе кои завршиле средно образование дури и не се сеќаваат дека воопшто постоело такво непријателство меѓу двете нации. Во денешно време – кога грани-

ците се отворени – се случуваат многу повеќе размени. Младите ги учат јазиците на другите и постои поголемо прифаќање меѓу нив. Се разбира, ние сè уште се караме кога играме фудбал, но обично не се караме додека водиме нормална политика, а тоа е – според мене – важно достигнување.

Проширувањето со земјите од Западен Балкан ќе биде значително подолго отколку источното проширување, и тоа од неколку причини. Поучени од искуството со источното проширување, одредени процеси беа помалку одржливи и одлуките за одредени реформи беа донесени само во Парламентот, но не беа и соодветно спроведени. На крај, реформскиот процес не ги вклучува во доволна мера јавноста и граѓанското општество, што доведува до негативна перцепција за реформите и за пристапувањето во ЕУ. Површноста на реформите е она што ги загрижува германските политичари.

Другата поента за којашто сметам дека е важна е од аспект на прекуграничната соработка. За раз-

лика од источното проширување, ЕУ смета дека за проширувањето со земјите од Западен Балкан е многу е важно односите меѓу одделни држави да бидат добри. Регионалната соработка не е лесна работа. Но, ако погледнете на начинот на кој се развиваше соработката, на пример, меѓу Германија, Чешка Република и Полска, ќе видите дека во почетокот таа беше, исто така, многу тешка. Речиси и не постоеја преведувачи кои ќе преведуваат на состаноците, па проблем беше како да разговараме ако не го разбираме јазикот на другите. Сепак, недоволното познавање на јазикот беше најмал проблем. Постоеја многу историски проблеми, бидејќи за време на Втората светска војна Германците ја окупирале Полска. По војната, Полска протерала многу Германци. Ваквите акции биле причина за многу непријателства меѓу двете земји. Дури и по падот на Железната завеса, стравот беше широкоприсутен меѓу полскиот народ. Бидејќи границите веќе не беа затворени и луѓето можеа слободно да патуваат, Полјациите се плашеа дека Германците ќе си ги бараат назад

своите куќи. Беше потребно време и напор за да сфатат дека некој сака само да ја види куќата каде што бил роден и местото каде што растел. Тоа не значи дека тој задолжително ќе сака да се пресели или дека ќе сака да си го земе назад она што некогаш му припаѓало. Постои и перцепција дека Германците се секогаш точни и прецизни. Овие предрасуди често доведуваат до проблеми во нашата комуникација со Полска. При нашиот прв контакт со полската локална власт, сите се колебаа да донесат одлуки за прашањата од посебно значење. Кога Германците го предлагаа начинот на дискутирање и доне-

сување одлуки, Полјаците обично велеа дека Германците ја диктираат работата, но кога Германците ќе се повлече настрана, тогаш Полјаците велеа дека тие мора да учествуваат во одлучувањето. Историјата мора да се земе предвид. Таа постои и секогаш го обликува начинот на кој размислуваме. Кога се обидуваме да комуницираме со некој друг, тоа никогаш нема да биде совршено, ниту пак лесно, затоа што секогаш постои историја. Главното нешто за што треба да одлучите е што сакате да направите и каде сакате да бидете во иднина. Тоа е вашата појдовна точка!

„Сосема е невозможно да се оџџои во генешниоџ свеџ ако сџе нагвор ог сџрукџуриџе на Евроџскаџа унија“

АМБАСАДА НА
КРАЛСТВОТО ХОЛАНДИЈА

Н.Е. г-ѓа Симон Филипини,
амбасадор

Не е во ред да се зборува за Македонците и за Европејците како вие и ние, или пак да се зборува за Европа како Македонија да не е дел од неа. Вие живеете во прекрасна земја и сте многу важен дел од овој регион и интегрален дел од Европа. Вие сте дел од нас и наш природен партнер. Јас така ја гледам Македонија. Вие сте наши партнери - и сега и во иднина. Со текот на годините, како што постепено ќе напредувате кон членството во ЕУ, ќе станеме уште поблиски партнери.

Кратките филмови што беа прикажани претходно се многу информативни. Последните неколку беа навистина смешни и можеби малку политички некоректни. Да се истакнат Бугарија и Италија како малку хаотични земји кои не ги применуваат сите правила е политички некоректно, но тоа зборува за диверзитетот на Европа. Тој диверзитет е суштински дел од она што сме. Сите не застануваме уредно во ред. Не ги правиме сите работи точно онака како што треба да се направат. Правилата, прописите и законите постојат за да се почитуваат, но ние сме сепак само луѓе. Она што им се допаѓа на сите Холанѓани кои ќе дојдат во Македонија е тоа што сите не застануваат во ред еден зад друг. Секој си порачува свое кафе и ги извикува имињата на различните кафиња што ги имате, иако сите кафиња се исти - „големо макијато“, „мало макијато“, „македонско кафе“, „дбарско кафе“ итн. Тоа е убаво и е европски.

Вашиот диверзитет не е нешто негативно. Вие треба да го негувате тој диверзитет и тој треба да ви стане адут. Тоа не го сфаќате доволно. Фактот што во оваа држава имате многу народи кои отсекогаш биле и ќе бидат тука - Македонци, Албанци, Власи, Срби, Бошњаци, но и странци како мене - само го збогатува квалитетот на тоа што сте. Наместо да ги барате работите што ве разединуваат, со истата енергија барајте ги работите што ве обединуваат. Вие сте многу повеќе слични отколку што мислите.

Историјата е тешко прашање, особено затоа што постојат различни гледишта за неа. По Втората светска војна, ние во Холандија се сметавме себеси за херои. Во тоа време се боревме против другите народи во Холандија. Далеку во Азија имавме колонија и мислевме дека тие народи не се подготвени за независност. Па така, се боревме против нивната волја да станат независни. На крајот тие станаа независни. Како можете да спречите една нација да стане независна ако таа го сака токму тоа? Исто како што вие сакавте независност и станавте независни пред 18 години. Ние се боревме против тоа. Во тоа време, кога се бореа против Индонезијците, Холанѓаните не беа многу фини луѓе. Направивме ужасни работи. Потребни беа 50 години за јавно да го признаеме тоа. Моравме да се помириме со своето минато. Тоа е она што треба да го направат и луѓето овде, во овој дел на Европа - да се помират со своето минато. А за тоа се потребни време и енергија.

Таквото помирување создава болка, но мора да минете низ него, мора да се помирите еден со друг. Тоа е единствениот пат кон Европската унија.

Сите луѓе во Европската унија, оние 500 милиони граѓани на ЕУ и оние кои сакаат да станат граѓани на ЕУ, мора да најдат заедничка иднина. Вистина е дека сме различни, но во многу аспекти сме и слични - сите сме луѓе. Ако имаме волја да си погледнеме во очи еден со друг, да бидеме искрени еден со друг, да си го задржиме личниот интегритет, да ги почитуваме меѓусебните разлики во мислењата, културата, религијата, јазикот или по некое друго прашање што е важно во оваа земја, мислам дека заедно ќе успееме. Ако почнеме да ги истакнуваме оние нешта што нè разделуваат, сите ќе изгубиме. Војните на Балканот од 90-тите години создадоа само губитници. Само ако си подадеме раце едни кон други, ќе можеме да го свртиме процесот.

Европа е многу сложен проект со голем број заеднички политики - 27 држави-членки, Хрватска чука на вратата, Македонија чука на вратата и Турција, огромна земја, исто така чука на вратата. Тука се и Исланд, Албанија и многу други кои сакаат да влезат. Ние понекогаш ја потценуваме сложеноста на сето ова, дури и за нас - граѓаните на ЕУ. Сè се организира

некаде во Брисел, во собите за состаноци каде што политичарите меѓусебно се договораат и прават договори кои се тешки за разбирање. А каков е исходот од сето тоа? Она што треба да го разбереме е дека Европа е една голема машинерија за правење компромиси. Да се оди напред со 27 држави-членки, во моментот, и со нивните национални интереси и перципирани национални интереси е навистина тешко.

Европа е многу жива овде во Македонија, многу повеќе отколку во Холандија, и тоа во попозитивна смисла. Холандија ја зема Европа здраво за готово. Како што знаете, ние сме една од државите-основачки. Европа ја земаме здраво за готово и по цел ден критикуваме. Велиме дека Европа направила ова или Европа направила она, но никогаш не сфаќаме дека на крајот Европа е проект на граѓаните. Сите мора да бидеме позитивни во овој голем проект. Ако политичарите од Холандија видат колкаво внимание му се посветува на европскиот проект овде во Македонија, тие ќе бидат љубоморни. За тоа се зборува секојдневно во вестите. Иако обичните граѓани сè уште тешко можат да го разберат, сепак тој проект е многу видлив. Се зборува за ЕУ, се разговара за сите чекори од процесот на вашето пристапување, коешто на Македонија ќе ѝ донесе огромни придобивки. Европската унија е

суштински национален интерес за вашата земја, како што е и за нас - Холанѓаните. Ние сме мала земја и е речиси невозможно да опстоите во денешниот свет како одделена земја, надвор од структурите на Европската унија кои ве штитат и ви помагаат - и на економски и на политички план.

Како што знаете, правата на потрошувачите се од огромно значење. Потрошувачите добија големо влијание поради Европската унија. Секој ден јадеме безбедна храна. Имаме извонредни системи за патничко осигурување. Бев сведок на тоа како Холанѓаните чекаат во големи редици на границите меѓу Белгија, Холандија и Германија. Ужасно! Не можеше да се помине! Сега границите се отворени, сите слободно патуваат од едно место во друго и се запознаваат едни со други. Луѓето се зближуваат, контактираат, развиваат економски врски, тргуваат и инвестираат. Институциите работат заедно - и културните институции и think-tank организациите. Секакви видови институции се здружуваат, разменуваат мислења, знаења, експертиза, искуства. Тоа на сите ни носи многу придобивки, пред сè затоа што учиме едни од други. Европа не е

еднонасочна улица. Ние меѓусебно се збогатуваме. Таа е уникатен пример - во историјата не се случило нешто толку значајно како што е европскиот проект.

Холандија отсекогаш ја поддржувала Македонија, можеби поради тоа што се чувствуваме блиски со вас бидејќи и вие сте мала земја во морето големи земји во ЕУ. И ние мораме да се бориме за да бидеме успешни. Но, ние сме успешна земја и го знаеме нашиот стратегиски интерес, а го разбираме и вашиот стратегиски интерес. На Македонија ѝ даваме политичка поддршка, развојна соработка и културната поддршка. Уште додека нашата кралица беше принцеза, таа ја искажа својата политичка поддршка за Македонија по ужасниот земјотрес во 1963 година. Поддржувањето на Македонија за Холандија претставува прашање на конзистентност. Така ќе продолжиме и во текот на вашето пристапување. Постои само една мала работа: Македонија мора да си ја изработи домашната задача. Во тоа е поентата на пристапувањето. Европската унија е еден вид клуб. Ако сакаш да станеш член на клубот, мора да се придржуваш до неговите правила. Нема ништо неправедно во тоа, затоа што сите го

правиме тоа. Тоа е дел од процесот на Унијата и ќе продолжи така, зашто постојано ќе се појавуваат нови и нови полиња.

Сега се приближуваме до фазата на пристапни преговори. Иако сметам дека во овој контекст зборот преговори е малку чуден, бидејќи повеќе се работи за постојан дијалог меѓу една земја и Европската комисија и државите-членки за тоа колку сте напреднале во приближувањето кон сите правила и регулативи што треба да ги примените. Сето тоа е за да можете да бидете конкурентни во Европската унија. Не постои пример за земја која не успеала во ова и верувам дека и вие ќе можете да го направите истото. Се разбира дека ќе има пречки на патот, една пречка постои и сега. Таа пречка мора да се реши. Имајте на

ум дека не смеете да дозволите да застраните од патот. Мора да го следите патот и да се подготвите да преминете на побрзата лента кон членството во ЕУ.

Навистина е важно земјата напорно да работи на пристапувањето во ЕУ и на тој начин да ги смири своите граѓани, да ги едуцира за тие да ги уживаат своите права и да го поддржат процесот. Европската унија за сите нуди многу повеќе придобивки. Ние го знаеме тоа. Ние сме го виделе тоа. Сите држави-членки, па дури и САД, сакаат да ве поддржат во тој процес, да го поддржат вашиот процес на пристапување во ЕУ, затоа што сите видовме дека е важно Европа да се обедини и да работи заедно. Да тргнеме по тој пат, патот кон Европската унија, барајќи сличности, а не работи што нè разделуваат.

„Европската унија е најмодерен проект и ние се модернизираме за да ѝ припадиме во членство“

АМБАСАДА НА
РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА

Ангел Ангелов,
заменик-амбасадор

Сите признаваат дека Европската унија е најмодерен проект. Покрај тоа што е најмодерен, тоа е и најсложен проект, затоа што ЕУ ја исполнува функцијата на синхронизатор на интересите на 27 држави. Значи, Европската унија функционира според два система - Европската комисија, која е бирократијата на Европската унија, и државите-членки. Кога ќе кажеме Брисел, тоа значи - од една страна - бирократијата, а од друга страна државите-членки. Во Европската унија има многу институции на различни рамништа, така што постои потреба од превод на сложените механизми за да можат да бидат разбрани од обичниот граѓанин. Како прво, во теоријата се појави еден нов термин, т.н. „мека сила“ (soft power), кој е во целост поврзан со Европската унија, зашто самата Унија е soft power. Ако во досегашната историја на човештвото решенијата на проблемите се бараа со сила, а сојузите беа на воено-политичка основа (од Александар Македонски па сè до НАТО), тогаш Европската унија претставува сојуз врз основа на вредности и прагматични интереси. Како изгледа таа „мека сила“ гледано однадвор? Од една страна, некои кажуваат дека Европската унија е сила, но не сосема затоа што многу тешко донесува општи одлуки во областа на надворешната политика. Од друга страна, таа е најсилниот привлечен центар или еден вид магнет што ги привлекува државите кои се надвор од клубот. Сите тие сакаат да се присоеди-

нат кон него. Така, Европската унија не е таа која сака да ги присоедини Бугарија и Македонија кон себе, туку Бугарија и Македонија сакаат да се приклучат на ЕУ. Тоа е мошне важно да се знае. Европската унија е најмодерен проект и ние се модернизираме за да станеме членки на Унијата. Таа модернизација ги опфаќа сите сфери на животот во една држава - од земјоделството до културата, од образованието до правосудството, од борбата со корупцијата и организираниот криминал до нов модел на социјална политика.

Еден од основните поими на Европската унија кој се применува во сите нејзини политики е принципот на субсидијарност. Субсидијарноста е основна политичка доктрина според која решенијата треба да се донесуваат на најдецентрализирано ниво, колку што е можно поблиску до граѓаните, додека централната власт само набљудува и се вмешува доколку решенијата не се спроведуваат ефикасно. Тоа значи дека Европската унија функционира оддолу нагоре, а не обратно. Најниските нивоа носат одлуки, а доколку тие не се во согласност со законот, тогаш се вмешува централната власт. Нашите општества кои во текот на 20 век минуваа низ различни фази на тоталитаризам, автократија и слично, малку тешко можат да го разберат тоа. Сменети се општествените навики, општественото однесување. Ние сметаме дека таму горе има некаков водач, лидер, некоја сила или „голем брат“ кој се

грижи за нас, кој ни дозволува едно, а ни забранува друго. Модерниот европски проект е обратен. Ти се грижиш за самиот себеси. На пример, тоа е филозофијата на целиот процес на децентрализација на општините во Македонија. Општините треба сами да преземат одговорност за трошењето на парите со коишто располагаат во интерес на граѓаните. Но, тоа е само еден пример. Се разбира, оттука можат да произлезат проблеми, бидејќи една општина е побогата, а друга посиромашна. А тука веднаш може да се вклучи другиот основен принцип на Европската унија, а тоа е солидарноста. Во Унијата постои заемна помош, посилените им помагаат на послабите, но и на секој друг на кој му е потребна помош. На тој начин, централната власт и помага на една општина која е посиромашна, а кога сè е добро, тогаш нема потреба да се меша Владата.

Всушност, ако субвенцијата е вертикалната, тогаш солидарноста е хоризонталната. А Европската унија функционира како систем од вертикални и хоризонтални односи. Зошто се прави тоа? Затоа што според Лисабонската стратегија, целта на Европската унија е Европа да прерасне во најдинамичната и најконкурентната економија во целиот свет. Како ќе се случи тоа? Лисабонската стратегија има три столба. Економија базирана на знаење значи економија што функционира благодарение на тоа што има обучени кадри и најнови и најмодерни технологии. Новата социјална политика значи грижа за човекот, за неговото професионално развивање и за невработеноста, а третиот столб, екологијата, е грижа за животната средина и за животот свет околу нас, зашто технологијата не смее да ја уништува природата.

Тука ќе се задржам на основното - на образованието. Вашата Влада има една програма „Знаењето е моќ“. Како рамка и политика тоа не само што е вис-

тина, туку е и универзална вистина којашто важи за сите држави. Без доволно кадри, нема да постои доволно добар административен капацитет, т.е. нема да има луѓе кои ќе знаат како да се аплицира и како да се искористат средствата од фондовите. За да се изградат кадрите, тие треба постојано да бидат во администрацијата, за да учат, затоа што им треба повеќе време и им треба практично искуство. Во реалноста кога ќе има избори и ќе се формира нова Влада, сите затекнати кадри се отпуштаат. Ќе ви раскажам една анегдота, всушност вистински случај. По изборите, еден градоначалник ги отпуштил сите службеници во општинската администрација. Амбасадорот Фуре го прашал зошто направил така, бидејќи луѓето се веќе обучени, а тој му одговорил: „Па, сите прават така.“ Но, на тој начин, едноставно, нема да се заврши работата. Затоа, централната тема за којашто се зборува е Законот за државните службеници. Неопходно е администрацијата да биде независна, добро обучена за користење на средствата и да не се менува со промената на Владата.

Би се навратил накратко на образованието. Сакам да го споменам нашиот обид со дисперзираното образование, со отворањето факултети во различни градови. Тоа беше направено во Бугарија во 90-тите години на минатиот век и резултатот не беше добар, пред сè затоа што дипломите коишто ги земаа студентите немаа никаков кредибилитет. Тие имаа проблеми со акредитацијата, легализацијата, итн. Одлуката е, се разбира, ваша, и ние само го споделуваме нашето негативно искуство. Бугарија, исто така, имаше проблеми, иако не толку големи, со административниот капацитет за искористување на фондовите, и реално ни беа потребни дури 2 години по членството за да се адаптираме кон она што го бараше ЕУ. А парите од фондовите се најважни, затоа што на тој начин се мо-

дернизираат сите елементи од општествено-економскиот систем на државата. За да знаеш како да дојдеш до европските пари треба да знаеш како се пишува проект, како се аплицира, како се чита преведено на соодветниот јазик, значи за да ги добиеш парите треба постојано да учиш и да се надградуваш.

Во 2007 година се вовеле ИПА, инструментот за претпристапна помош. Според последниот извештај, во којшто има преглед на Спогодбата за стабилизација и асоцијација за периодот 2008-2010, на Македонија и се даваат 244 милиони денари, или околу 16 милиони евра, за 2 години во рамките на ИПА. Во ИПА спаѓа и Програмата за прекугранична соработка, којашто има буџет од околу 7.800.000 евра кои се од Европскиот фонд за регионален развој, од буџетот на Бугарија и од буџетот на Македонија. Програмата опфаќа 23 бугарски општини од благоевградската и од кустендилската област и 29 гранични области од Македонија, вклучувајќи го тука и Кратово. Резултати се бараат кај три основни елементи, од кои едниот е економскиот развој и социјалното зближување. Значи, тука во центарот се ставени развојот на бизнисот и социјалната политика, како и решавањето на проблемот со невработ-

ените, кои треба да се обучат за нови работни места. Вториот е подобрување на квалитетот на животот. Акцентот е ставен на заштитата и управувањето со природните и културните ресурси, а нив во вашиот крајги има во изобилство. Тука е и техничката помош за подготовка на проекти и она што е многу важно - како да се научиме да аплицираме за парите. Општините, невладиниот сектор, регионалните структури на централната администрација и администрацијата на националните паркови од регионот се само еден дел од оние кои можат да аплицираат за тие пари. Не можат да учествуваат трговски фирми и политички партии, што е многу добро затоа што во спротивно би се ширела корупцијата. Голем интерес покажува и ЗЕЛС, која во својот стратешки план за 2006-2011 година зацрта обука во општините за европските фондови, со цел да се добијат повеќе информации. Ако треба на тој начин да ги претставиме парите коишто доаѓаат од ИПА, тогаш искористувањето на парите од ИПА за Република Македонија е едно виртуелно учество на Македонија во Европската унија. Или, ИПА е игра на симулација, но со реални пари. Затоа, треба да се трудите да ги заработите.

„Македонија и пријата на Европската унија“

ПОРТУГАЛСКИ
ИНСТИТУТ ЗА
МЕЃУНАРОДНИ ОДНОСИ

Соња Родригеш,
истражувач

Индивидуалните искуства од процесот на пристапување до полноправно членството во ЕУ се дел од особеностите кои го збогатуваат европскиот диверзитет.

Кога станува збор за португалските чекори кон Европската унија, мора да погледнеме во историјата на минатиот век. Меѓу 1933 и 1974 година Португалија живееше изолирана од европските модерни политики, под диктаторството на десницата, кое заврши без крвопролевање со воена револуција предводена од левицата, на 25 април 1974 година. Португалија го започна европскиот пристапен процес во 1977 година и влезе во Европската економска заедница во 1986 година, заедно со Шпанија. Во 1999 година Португалија беше една од земјите-основачи на еврото. Од

почетокот на овој процес постигнавме големи економски придобивки и формиравме политички форум за дискутирање на национални и меѓународни прашања.

Дури и на прв поглед можете да видите дека истото е релевантно и за Западен Балкан. Постои голем диверзитет на етникуми, религии и култури кои ја градат заедничката историја. Имајќи го предвид иберскиот пример и гледајќи ја таа историја и вековите поминати заедно со вашите соседи, треба да ја прифатите разновидноста која ве поврзува.

Во македонскиот случај, како што можевме да видиме од исходот на НАТО самитот во Букурешт во 2008 година, прашањето за името е од одлучувачко значење. Постои итна потреба за помирување и за редовни состаноци меѓу Скопје и Атина. Би било корисно

доколку Европската унија ги притисне малку и двете страни за да ја поттикне нивната креативност за тие да дојдат до решение.

Кога станува збор за европската интеграција на Западен Балкан, мојот личен став е дека земјите што произлегоа од распадот на Југославија се „среќни“ во поглед на европското членство, бидејќи тие и припаѓаат на Европа и сите се од суштинско значење за мирот, стабилноста и кул-

турното наследство на Европа. Добро е да се сомневате во европските проекти и да поставувате прашања за различните аспекти од вашиот процес на пристапување. Само на тој начин ќе постигнете политички дијалог, слободни медиуми и слобода на изразување, кои се основни и примарни вредности во градењето на заедничката иднина на Европа. Ова е дел од големата и тешка работа којашто треба да се заврши за влез во Европската унија.

„Обединувањето на Европa би било недовршено без целосна интеграција на Западен Балкан“

АМБАСАДА НА
РЕПУБЛИКА ЧЕШКА

Вацлав Млезива,
заменик-шеф на мисијата

Во воведот би сакал накратко да се осврнам на чешкото претседателство со Европската унија и на нашите активности во првите 6 месеци од годинава. Накратко ќе се осврнам и на нашите билатерални односи и на нивното натамошно продлабочување. Символичното мото на чешкото претседателство со Европската унија гласеше „Европа без бариери“ – Европа без внатрешни културни и економски бариери за граѓаните, претприемачите и економските субјекти. Клучни теми на чешкото претседателство беа економијата, енергетиката и Европската унија во светот. Доколку ја земеме предвид сложеноста на ситуацијата поврзана со почетокот на чешкото претседателство во ЕУ, можеме да констатираме дека програмата на претседателството беше исполнета.

Еден од конкретните резултати беше забрзувањето на процесот на визната либерализација. Република Чешка беше еден од иницијаторите на проектот. Убедени сме дека визната либерализација е составен дел од процесот на интеграција на Македонија и на другите земји од регионот во ЕУ. Во врска со визната либерализација, мошне позитивно го оценуваме фактот што Македонија е лидер во регионот во поглед на исполнувањето на условите за визната либерализација. За време на чешкото претседателство во вашата убава земја се одржаа низа културни и економски настани.

На пример, би сакал да ја споменам министерската конференција во Маврово, којашто се одржа од 27 до 29 мај, а беше посветена на заштитата на животната средина. Во Стопанската комора на Македонија, во рамките на Чешките денови во Македонија, се одржа бизнис форум со 43 претставници на чешки и македонски фирми, што беше споен со културната презентација на Република Чешка во Скопје. За време на чешкото претседателство се одржаа и неколку концерти, изложби и ревији на чешко-финското творештво. Сите овие настани беа организирани со цел Република Чешка да ѝ се приближи на македонската јавност и да се продлабочат нашите контакти на сите нивоа.

А сега, дозволете ми накратко да се осврнам на чешко-македонските билатерални односи. Традиционално, Чешка и Македонија имаат одлични билатерални односи, неоптоварени со отворени прашања. Меѓутоа, високото ниво на политичките односи, што го докажуваат честите посети на владините делегации, не кореспондира со нивото на економската соработка. А токму економијата и развојот на трговската и на стопанската соработка претставуваат најголем потенцијал за натамошен развој на чешко-македонските односи. Би сакал да кажам дека треба по малку да учиме од словенечките фирми и претприемачи за тоа како се прави добар бизнис. Македонија, со оглед на својата

геополитичка положба, на раскрсницата на коридорите 8 и 10 и со склучените билатерални спогодби за слободна трговија со соседните земји од Западен Балкан, претставува перспективен пазар за чешките фирми и инвеститори. За растечкиот заемен интерес сведочи и динамичниот пораст на обемот на меѓусебната трговска размена во последните 3 години. Чешките инвестиции и учеството на чешките фирми во областа на енергетиката, сообраќајната инфраструктура и заштитата на животната средина би биле од голема важност за натамошниот развој на билатералните економски односи. Во овие области Република Чешка има многу да понуди, а чешките фирми имаат добри референци и поради реализацијата на владините проекти преку чешката владина помош во Република Чешка.

Амбасадите и другите државни институции и агенции можат многу да помогнат во развојот на стопанската соработка и воспоставувањето на контактите. Меѓутоа, пресудна улога имаат економските субјекти, чешките и македонските претприемачи. Една од активностите на овој план беше неформалната средба на чешките и македонските фирми на 12 октомври во Скопје, во организација на Стопанската комора на РМ.

Би сакал да потенцирам дека за време на претседателството со Европската унија, Република Чешка ги поддржуваше и натаму ги поддржува напорите за интеграција на Македонија и за нејзино зачленување во Европската унија и во НАТО. Западен Балкан и неговата интеграција во евро-атлантските структури беше еден од приоритетите на чешкото претседателство и има свој континуитет и во шведското претседателство. Стремежот на Македонија кон евро-атлантските структури и натаму ќе остане

приоритет на надворешната политика на Република Чешка и ќе има силна поддршка, и покрај политичкиот спектар во Чешката Република.

Израз на нашата активна поддршка беше и мартовската официјална посета на претседателот на Владата на Чешката Република, истовремено и претседател на Европскиот совет, г. Мирек Тополанек, како и посетата на претседателот на Сенатот на Парламентот на Чешката Република, г. Премисел Сobotка, во мај годинава. Мошне чести се и контактите меѓу парламентите на двете земји. Само за илустрација, Министерството за надворешни работи на Република Чешка го помогна проектот со наслов „Поддршка на унапредувањето на Македонија во европскиот процес на интеграција“. Следниот чекор би требало да биде основањето Парламентарен институт во Македонија. Неодамнешната посета на заменик-претседателот на Владата на Република Чешка и министерот за надворешни работи г. Јан Кохот во Скопје е само потврда за континуитетот на чешкото претседателство и за нашиот интерес за случувањата во регионот. Исто така, тоа е израз на подготвеноста на Чешката Република да помогне во процесот на приближување на Македонија кон Европската унија и да ги сподели своите искуства од пристапниот процес. На крајот, би сакал да потенцирам дека обединувањето и стабилизацијата на европскиот континент би останале недовршени без постепената интеграција на Западен Балкан во Европската унија. Поради тоа, според нас е неопходно, во рамките на надворешните односи на Европската унија и натаму, без оглед на сите кризи, овој процес да продолжи и да се зајакнува европската перспектива на земјите од овој регион. Во тој контекст, очекуваме дека извештајот ќе биде позитивен и би сакал да ве убедам дека според нас Македонија е на добар пат.

„Присјайувањеџо на земјите од Западен Балкан осјанува приоритет на ЕУ“

АМБАСАДА НА
КРАЛСТВОТО ШПАНИЈА

Марија Анхелес
Гарсија де Лара,
вршител на должност
амбасадор

Ова ќе биде четврти пат Шпанија да претседава со ЕУ од нејзиното пристапување во 1986 година. Според Лисабонскиот договор, ова ќе биде првпат за Шпанија, но и за ЕУ, претседателството да работи како тим од три земји во период од 18 месеци. Следната претседателска тројка, односно трите последователни претседателства, ќе ги сочинуваат Шпанија, Белгија и Унгарија.

Почнувајќи со шпанското претседателство, од јануари 2010 година па сè до крајот на унгарското претседателство во јуни 2011, трите земји 18 месеци ќе работат заедно на утврдувањето на приоритетите и на изготвувањето на агендата на претседателството. Сметам дека е важно една земја-кандидатка, како што е Македонија, да ги знае овие важни шеми на работа

на ЕУ. Македонија, исто така, треба да биде свесна за внатрешните реформи што се случуваат во ЕУ, бидејќи тие силно ќе влијаат на вашето пристапување.

Прв на списокот приоритети од агендата на шпанското, белгиското и унгарското претседателство е надминувањето на тековната економска криза. Тоа подразбира спроведување на Лисабонската стратегија, заедно со два специјални предизвици:

- 1) постигнување одржлив економски раст, и
- 2) зголемување на вработеноста преку инвестиции, истражувања и нови технологии.

Втор на списокот приоритети е оној што се однесува на борбата против климатските промени, преку усвојување на нов акционен план за енергетика за Европа во периодот 2010-2012 година. Основата на

акциониот план ќе биде утврдена во рамките на Самитот за климатските промени во Копенхаген, кој ќе се одржи во декември годинава.

Третиот приоритет е зајакнување на областа слобода, безбедност и правда, општопозната како Програма од Стокхолм, којашто во ноември годинава треба да ја замени постојната Програма од Хаг. Оваа иницијатива има за цел подобро усогласување на законодавството и спроведување на законодавството за Шенген зоната. Ќе се зајакнат и Европските заеднички политики за азил и миграција.

Во поглед на надворешната политика, тројката ќе посвети посебно внимание на зацврстувањето на добрососедските односи со медитеранските земји. Трите претседателства истовремено ќе работат во

полза на натамошниот развој на Медитеранот. Се разбира, трите претседателства ќе се фокусираат на политиката за проширување и на пристапувањето на земјите од Западен Балкан во ЕУ.

Шпанија, Белгија и Унгарија ќе работат заедно за да ја промовираат ЕУ како глобален играч. Од таа причина, во текот на следните три претседателства е предвидено организирање на неколку самити: специјален самит меѓу ЕУ и САД, самит меѓу ЕУ и Латинска Америка, но и други самити со различни билатерални партнери.

На крај, тројката ќе ги координира своите напори за спроведување на Лисабонскиот договор, за кој се надеваме дека ќе биде усвоен до крајот на 2009 година.

**„Тројам на враќања на
Европската унија за да си
овозможам себеси и на
моите погодностивно
да живеме“**

ФОНДАЦИЈА
ИНСТИТУТ ОТВОРЕНО
ОПШТЕСТВО - МАКЕДОНИЈА

Владимир Милчин,
извршен директор

Долго размислував како да ви се обратам и на крај се одлучив за „Драги сопатници“, но не во смисла на српското „патња“, односно македонското „страдање“, туку во смисла на пат, патување. Сакале или нејќеле, сите ние се наоѓаме во еден воз. Сите кои сме овде. Ние, граѓаните на Македонија, седиме во воз за кој се надеваме и веруваме дека патува кон Европа. Господин Фуере е со нас за - сакал или не - да ни помогне и одвреме навреме да го поттурне возот кон Европа. И нашиот гостин од Ирска е тука за да ни помогне да го поттурнеме возот. Јас сум доволно стар и паметам дека на времето постоеше еден воз што се викаше „Балкан експрес“. Тоа беше еден прилично неугледен воз. Потоа постоеше еден поугледен, почист и поуреден воз, кој се викаше „Ориент експрес“, ама тој не стасуваше цел до Скопје, туку се делеше некаде кај Ниш, па еден негов дел одеше кон Истанбул, а другиот дел кон Атина. Сега сите ние сонуваме еден трет воз кој се вика „Европа експрес“. Ама тој воз не треба да биде како „Балкан експрес“, кој запираше на секоја трета бандера. Најпосле, сите ние би сакале да не бидеме патници во воз. Најтрагичната ситуација кога ноќе патувавте со воз во некогашна Југославија беше кога ќе се разбудите и ќе констатирате дека возот всушност стои, и тоа на некој спореден колосек. Потоа почнувавте да се прашувате што се случува. Има ли возот локомотива!? Така и ние, во

Фондацијата Институт отворено општество - Македонија, лани се прашувавме дали нашиот воз, кој стоеше некаде на дванаесеттиот колосек, некаде на старата скопска железничка станица, воопшто има локомотива? Дали нашиот воз воопшто се движи или сите ние сè уште слепо верувавме во реториката, во зборовите дека ние сакаме, а сите сакаме, да одиме во Европа. Но, изгледа дека малкумина работела на тоа, а локомотивата беше приклучена на крајот на возот и влечеше во обратна насока. Ние во Фондацијата немавме локомотива, но мислевме дека, заедно со оние кои навистина сакаат во Европа, можеме да се обидеме да ја поттурнеме локомотивата и возот да го доведеме до едно место што се вика скретница. И дека полека, од скретница до скретница, од дванаесеттиот ќе стигнеме на првиот колосек. Мислам дека сега има големи шанси возот со кој патуваме да тргне од првиот колосек. Малку заради тоа што изгледа дека сепак - за разлика од минатата година и за разлика од пролетта - и оние кои се одговорни за локомотивите одлучија да закачат локомотива на возот и да повлечат. Малку под притисок одвнатре, малку под притисок однадвор, малку поради тоа што веќе нема пари, затоа што е економска криза и треба да се успее во нешто. А она во што може да се успее во моментот е да се добие препорака за преговори. Тоа е многу битно за нас граѓаните, зошто мислиме дека во моментот кога ќе започнат преговорите со Европ-

ската унија, притисокот врз нашите политичари ќе стане уште поголем и дека ќе им биде потешко да ги пречекоруваат своите овластувања и да не ги оставуваат сопствените ветувања. Во овој случај, Европската унија е наш сојузник, сојузник на граѓаните. Не знам кој од политичарите си мисли дека ЕУ му е или не му е сојузник, а тоа - во крајна линија - и не ме интересира. Знаам дека нам ни е потребна Европската унија. А кога велиме „Акција за Европа“, ние всушност мислиме на „Акција за Македонија“. Нам ни треба Европа - за да не нè малтретираат по шалтери, за да не ни бараат партиска книшка кога бараме работа, за да не може одговорните да не поднесуваат оставки ниту во катастрофални ситуации итн. итн. Во каква држава ќе живееме и какви права ќе имаме зависи од тоа дали со едната или со двете нозе ќе бидеме во Европа. Односно, овој наш експрес треба што побрзо да стигне до она што е лого на оваа акција - mk@eu (Македонија во Европска унија, преведено на македонски). Тоа е нашата цел. Мислевме дека сме должни да се обидеме да го поттурнеме возот од споредниот

на првиот колосек. Да се потсетиме, повеќе од 90 проценти од граѓаните сакаат да бидат европски граѓани, односно да ја видат Македонија во Европската унија. Секој од нас прави онолку колку што може, а мислам дека ако секој од нас прави онолку колку што може, ние ќе се однесуваме европски. Тоа е мојата претпоследна реченица, а последната реченица е: Европски е да поставуваме прашања, но не е европски да криеме дека нешто не знаеме, да се срамиме јавно да поставиме прашање и јавно да го кажеме своето мислење.

Прво, мислам дека е дефинитивно срамно и скандалозно тоа што Република Македонија нема закон за антидискриминација. По многугодишни напори на граѓанскиот сектор се скрпи еден нацрт, кој беше оценет како катастрофален. Тоа е уште еден доказ на мојата теза дека нам ни требаат сојузници однадвор ако сакаме нашата власт да ја натераме да направи нешто што нема да биде под стандардите на Европската унија. За да го направиме тоа, нам ни треба повеќе граѓанска солидарност. Јас сосема се согласувам со

вас. Јасна ми е ситуацијата, но се прашувам зошто сте оставени сами. Зошто само тие што се жртви, и тоа не сите, туку тие што се жртви на политичка дискриминација, бидејќи политичка дискриминација е кога некој ќе биде отпуштен поради припадност на некоја политичка партија или поради симпатии кон некоја партија, зошто тоа не предизвикува доволно силни реакции меѓу граѓаните на Република Македонија? Зошто сега не се најдат 70 проценти од членовите на СОНК кои ќе му кажат на господин Дојчин Цветановски дека не ги штити своите членови и дека затоа нема да плаќаат членарина, дека нема да даваат процент од своите плати. Тоа е начинот на кој се реагира во оној свет кој е чекор понапред од нас, кога станува збор за граѓанските права и слободи.

Што се однесува до граѓанското општество, пораката гласи: Не очекувајте, туку барајте и земајте! Ако не ви го даваат тоа што го барате, почнете да спроведувате мониторинг. Јас се согласувам дека Владата досега реторички, и не само реторички, го игнорирале граѓанскиот сектор, со мали исклучоци (владините невладини организации кои се појавуваат преку ноќ и преку ноќ ги снемат). Направете мониторинг на тоа кои невладини организации, кои божем се занимаваат со младите, добиле пари од европската

програма „Младите во акција“. Проверете кои се тие организации, проверете дали има конфликт на интереси. Тоа е начинот на дејствување на граѓанскиот сектор. Не чекајте да ве повикаат во Скопје за да се сликате со министерот, зашто може да се случи само да се сликате и да послужите како сценографија. А тоа не е улога достојна за граѓанскиот сектор.

Да бев демагог, да бев политичар во кампања, ќе му кажев на Бранко Бенинов - да, барај рамноправност, инсистирај на рамноправност! И веројатно тој ќе гласаше за мене. Но, тоа ќе беше лага, зашто тезата е извртена. Ние сакаме да влеземе во Европската унија. Сакаме да станеме рамноправни членови на клубот. Само тогаш ќе бидеме рамноправни. Никој не бараше од нас да конкурираме за членство во Европската унија. Ние одлучивме така зашто видовме дека можеме да останеме изолирани. Членството во клубот, а Европската унија е клуб во кој постојат правила и ексклузивитети, не е најубавата работа во вселената, ама за тоа што не е убаво во Европската унија ќе разговараме кога ќе станеме граѓани на Унијата. Тогаш ќе ни биде многу лесно да бидеме евроскептици. Сега засега тропам на вратата на Европската унија за да си овозможам себеси и на моите да живееме подостоинствено.

„Првиот принцип на проширувањето: широк, но праведно“

Т.М.Ц. АСЕР
ИНСТИТУТ

д-р Стивен Блокманс,
истражувач

Организаторите на денешниот настан покажуваат огромен европски дух со оглед на тоа дека замолија Белиец да зборува за приодот на Холандија во однос на проширувањето на ЕУ. Пред сè, ние сме обединети во диверзитетот. Холандскиот приод кон проширувањето на ЕУ е многу сличен со генералниот приод на 26-те држави-членки кон оваа политика. Сепак, поради нејзините специфични карактеристики - мала мултикултурна држава-членка, нето-придонесувач во буџетот на ЕУ, со принципиелен став во поглед на почитувањето на правилата и сè-инклузивните консултации во креирањето на политиките - приодот на Холандија покажува препознатливи нијанси во однос на проширувањето на ЕУ во споредба со оној пропагиран од страна на другите земји од Европската унија.

Холандија е мала до средна држава-членка која има јасни економски, безбедносни и политички интереси за соработка со другите држави во Европа. Комбинирањето на напорите со државите-членки кои имаат ист ментален склоп ја прави Холандија посилна во поглед на политичките, економските и финансиските предизвици на денешниот глобализиран свет. Холандија, уште пред да ги формира оригиналните Европски заедници во 50-тите години заедно со пет други земји од Западна Европа, на политички, културен и на економски план веќе соработуваше

со своите соседни земји Белгија и Луксембург, и тоа преку Бенелукс. Таа беше членка-основач на НАТО, со цел да ги гарантира своите безбедносни интереси. Од истите причини, Холандија беше силен поддржувач на географското проширување на Европската унија. Во соработка со другите држави, таа се обидуваше да ги постигне своите цели во трговијата, политичката и културната соработка, за да стане посилна, просперитетна и постабилна во меѓународната средина што се менуваше и тие постигнувања да ги преточи во придобивки за своите граѓани. Во 90-тите години, нејзините успеси на овие фронтови беа пофалени од страна на претседателот на САД, Клинтон, кој зборуваше за „холандското чудо“ што треба да биде пример за другите.

Во историскиот момент на обединувањето на Западна и Источна Европа, Холандија ја одигра својата улога во промоцијата на реинтеграцијата на Европа, иако под одредени услови, настојувајќи да ги зачува придобивките од процесот на европската интеграција постигнати во текот на претходните 40 години. Земјите кои сакаа да влезат во Европската унија во почетокот на деведесеттите години немаа или имаа помало искуство со демократијата, беа помалку просперитетни и економски нестабилни. За овие земји ЕУ изготви нови услови за членство, познати како „Копенхагенски критериуми“, развоен момент што беше поттикнат од Холандија. Холандија беше строг

набљудувач на овие барања. Хаг е поддржувач на идејата дека ако сакаш да влезеш во клубот, треба да играш според правилата на клубот. Пакетот правила го сочинуваат четирите Копенхагенски критериуми, плус специфичните барања што се однесуваат на насилното минато и специфичните предизвици на земјите од Западен Балкан и реперите коишто беа усвоени во рамките на претпристапниот процес. Под мотото „Строги, но праведни“, Холандија одблизу ја следеше правилната примена на овие услови при мониторингот на реформските процеси во администрацијата, економијата и правниот поредок на државите-кандидатки и потенцијални кандидатки. Квалитетот на реформите се смета за поважен од исполнувањето на крајните рокови.

Во 1997 година Холандија беше предлагач на идејата за создавање на предводечката група од шест држави-кандидатки со кои ќе се отворат пристапни преговори, притоа одложувајќи ги таквите изгледи за другата група од шест помалку подготвени држави. На крајот, овој приод резултираше со пристапување на 10 земји во 2004 година, додека Бугарија и Романија беа

вклучени во 2007 година, поради огромните проблеми со корупцијата, судските реформи и економската стабилност. Но во Хаг сè уште постои чувство дека двете земји што заостануваа влегоа прерано во Унијата, бидејќи не беа сообразни со сите услови.

Големото проширување на ЕУ беше шок за „старите“ држави-членки. Се покажа дека некои од 12-те нови членки побавно го учат „европскиот“ начин на постигнување компромиси. Од своја страна, Холанѓаните требаше да се навикнат на идејата дека влезот на толку многу нови држави-членки дополнително го отежна поттурнувањето на агендата за „продлабочување“ на Европската унија. Кога на Холанѓаните им се даде можност преку референдум да се изјаснат за иднината на Европа во 2005 година или, поконкретно, за таканаречениот „Устав на ЕУ“, убедливо мнозинство од 62% од нив гласаше против тој документ. Причините за ваквото негативно гласање беа објаснети од аспект на дистанцата што постои меѓу холандскиот електорат и бриселската машинерија за донесување одлуки, улогата на Холандија во Европскиот проект за интеграција и иднината

на тој процес, а особено неговата навидум непрекинатата експанзија - конкретно со Турција.

Комбинацијата на ваквите „стравови од проширувањето“ и „меланхолијата на проширувањето“, а особено нивниот ефект врз домашниот пазар на трудот, т.н. „синдром на полските водоинсталатери“, ги поттурнаа политичките лидери на земјата кон поконзервативен и построг приод во примената на условите за пристапување во ЕУ за (потенцијалните) земјо-кандидатки. Ова со сигурност е случај и за државите од Западен Балкан, а особено за земјите кои беа вклучени во војните од првата половина на 90-тите години, во кои Холандија - како дел од поголемиот меѓународен миротворен потфат - играше значајна улога и плати огромна морална цена, конкретно поради загубата на таканаречената „безбедносна зона“ на Сребреница од армијата на босанските Срби. Неуспехот да заштити илјадници муслимански мажи и момчиња од сигурна смрт доведе до оставка на холандската влада и „преиспитување на совеста“ ширум целата нација. Траумата од Сребреница и фактот дека Меѓународниот кривичен суд за поранешна Југославија е базиран во Хаг се двете најпознати причини за Холандија

да биде строга во примената на „Копенхаген-плус“ условот за целосна и недвосмислена соработка со Меѓународниот кривичен суд. Со месеци, Холандија бранеше изолирана позиција во Советот на Европската унија, со тоа што држеше до својот став дека Србија треба да покаже целосна соработка со Меѓународниот кривичен суд пред да може да се придвижи понатаму во претпристапниот процес.

Сепак, треба да се спомене дека Холандија се откажа од дел од своите цврсти позиции за да ја преретне реформистичката движечка сила на Србија, под лидерство на претседателот Борис Тадиќ, и да го олесни ударот врз Белград во однос на загубата на Косово, коешто Холандија го призна како независна и суверена држава. Истовремено, строгиот мониторинг на (прет-)пристапните услови се одвива паралелно со подавањето рака на сите засегнати земји. Преку обезбедување финансиска и техничка помош, со цел да ги помогне нивните реформски процеси потребни за влез во Европската унија, Холандија - со нејзината строга позиција за проширувањето на ЕУ - не ги држи во заложништво државите-кандидатки. Нејзината политика е навистина „строга, но праведна“.

„ЕУ реформите се од суштинско значење за развојот на земјата и за проширувањето на граѓаните“

МИСИЈА НА
ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Н.Е. г. Ерван Фуере,
амбасадор,
шеф на Мисијата

Како што видовме во многу земји од Европската унија, вклучително и во мојата, само преку вклучување на луѓето и на граѓаните во процесот на пристапување од најраната можна фаза, можеме да гарантираме најдобро можно јавно прифаќање на резултатите од преговорите и, на долгорочен план, поголемо разбирање за постигнувањата на европскиот процес на интеграција. Понекогаш, луѓето во нашите држави-членки се прашуваат каква е вредноста на интеграцијата во ЕУ. Само со свртување кон минатото и гледање на патот што бил поминат, ние се потсетуваме на тоа колку европскиот процес на интеграција бил суштински за нашиот континент, односно за надминување на конфликтите од минатото и за гарантирање долготраен мир и стабилност за граѓаните на европскиот континент. Оваа недела го започнуваме прославувањето на 20-годишнината од настаните што урнаа една од последните бариери во Европа – Берлинскиот ѕид. Пред 20 години тој падна – го срушија граѓаните.

Европската унија беше во можност да ги апсорбира последователните настани и оттука да го зајакне процесот на интеграција преку вклучување на повеќе земји во Европската унија, така што денес сме семејство од 27 нации. Други земји сега чекаат за влез во Европската унија, вклучувајќи и ја оваа земја, која е држава-кандидатка од декември 2005 година. Важно е секогаш да се потсетиме на минатото, со цел да на-

гласиме дека европскиот процес на интеграција и на-таму останува од суштинско значење за нашата идна стабилност, особено на Балканот кој во скоро минато се соочуваше со многу конфликти и тешкотии.

Аспирацијата за приклучување во Европската унија е ЕДИНСТВЕНАТА цел која со сигурност ги обединува луѓето и сите етнички заедници од оваа земја. Се сеќавам дека таа беше првата земја што ја потпиша Спогодбата за стабилизација и асоцијација, што беше направена од страна на Европската унија за да им помогне на земјите од Балканот да се подготват за процесот на пристапување, и тоа токму во 2001 година – тешка година за земјата поради конфликтот што предизвика многу жртви и го нагласи суштинското значење на надминувањето на етничките тензии. Европската унија одигра важна улога помагајќи им на лидерите на земјата да го надминат конфликтот преку потпишување на Охридскиот рамковен договор на 13 август 2001 година. Дополнително на тоа, подоцна истата година беше потпишана и Спогодбата за стабилизација и асоцијација, којашто претставува прв чекор на патот кон Европската унија. Само неколку години подоцна, во март 2004 година, лидерите на земјата отпатуваа во Даблин за да ја поднесат апликацијата за членство во Европската унија. За жал, тој настан беше одбележан со трагедија – смртта на претседателот Трајковски. Сепак, како симбол на големиот дух на одлучност на народот на оваа земја,

еден месец подоцна истите лидери се вратија во Даблин за формално да ја поднесат апликацијата до ирскиот премиер, бидејќи Ирска во тој период го имаше претседателството со Европската унија.

Последователно, во декември 2005 година Европската унија одлучи на земјата да и додели статус на држава кандидат - признание за огромните напори што ги направија лидерите на земјата за надминување на поделбите од минатото. Тоа ги поттикна лидерите и сите политички партии да работат заедно во духот на консензус, со цел да ги остварат реформите кои ќе и помогнат на земјата да ги постигне стандардите во правните аспекти, независноста на судството и борбата против корупцијата, со цел да се подготви за пристапување во Европската унија. Изборите што се одржаа во јули 2006 година донесоа промена на власта, која пак доведе до голем број тешкотии за политичкиот дијалог. Потребни беа огромни напори од мене и од мојот американски колега за на лидерите на земјата да им го нагласиме суштинското значење на одржувањето постојан дијалог меѓу сите партии, како единствен начин за решавање на проблемите и за промоција на консензусот.

Во почетокот на 2008 година имавме одреден добар напредок во голем број реформи, којшто го охрабри комесарот Рен да дојде во земјата и да нагласи некои од клучните реформи што би ѝ помогнале на земјата да премине во следната фаза од процесот на пристапување - утврдување на датумот за отворање на преговорите. Тоа беа таканаречените репери, осум приоритетни реформи што лежат во срцето на севкупниот реформски процес. Треба да нагласам дека намерата на Комесарот притоа беше да ѝ помогне на Владата да се фокусира на дадените задачи и да ги потсети Владата и политичките лидери за нивните одговорности како држава-кандидатка. Добивањето

статус на држава-кандидат и пристапувањето во Европската унија нудат многу можности, но и обврски. Важно беше лидерите на земјата да се потсетат на обврските што постојат, бидејќи земјата сака да и се приклучи на Европската унија. Сепак, овие реформи се суштински за идниот економски и социјален развој на земјата и за просперитетот на граѓаните, дури и кога ЕУ не би постоела. Ние постојано ги нагласуваме овие факти.

Во март 2008 година, по донесувањето на Пристапното партнерство, коешто ги утврдува клучните краткоточни и среднорочни приоритети, Комесарот дојде и ги презентираше овие репери. Ние бевме навистина оптимистички настроени дека работите ќе се движат напред и дека 2008 година би можела да обележи историски развој во однос на изгледите на земјата за пристапување во ЕУ. За жал, изборите одржани во 2008 година ја уништија таа надеж. Тоа беа избори обележани со насилство, заплашување, многу нерегуларности и претставуваа огромен чекор назад за земјата. Сега, тоа е надминато. Изборите одржани минатиот март, иако во ниту еден случај не беа перфектни, ја вратија довербата во капацитетот на земјата и политичката волја за организирање избори во согласност со меѓународните стандарди. Повторно имаше одредени проблеми, како што е проблемот со заплашувањето. Ова се прашања што треба да бидат решени од страна на Владата и политичките партии, за да се гарантира дека следните избори ќе бидат целосно сообразни со сите меѓународни стандарди. Сепак, тоа е во интерес на граѓаните - да имаат стабилност и да го уживаат правото на глас во мирна атмосфера ослободена од заплашување и насилство.

Оттогаш видовме исклучително добар напредок, особено во последните два месеца, по промените на одреден број министри, именувањето нов заменик-

премиер што следуваше по оставката на претходниот. Многу сме охрабрани од напорите што се преземени неодамна, бидејќи тие ја демонстрираат посветеноста на Владата и на сите лидери за работа во духот на постигнување консензус во донесувањето на реформите.

Ќе нагласам некои од нив.

Пред сè, независноста на судството. Повеќето анкети на јавното мислење покажуваат дека една од институциите којашто ужива најмала доверба кај граѓаните е судството. Перцепираното политичко мешање и долгите одложувања на судските процеси се само дел од причините за тоа. Секоја недела добиваме многу петиции од граѓани и од компании кои чувствуваат дека нивните права не се почитуваат, кои биле предмет на пресуди што не се извршуваат и кои апелираат до нас да интервенираме. Ова е одраз на еден дисфункционален судски систем, кој бара огромни напори за да се зајакне независноста на судството. Финансиските средства на Европската унија беа искористени за воспоставување на Академијата за обука на судиите и јавните обвинители, и тука имаме релативно добар напредок. Сепак, ова е долгорочен процес кој бара постојани напори од страна на земјата.

Друга важна област е борбата против корупција. Корупцијата не е специфична само за оваа земја: таа е

ендемична за многу земји на Балканот, па и подалеку. Тоа е нешто што треба да се избрише еднаш засекогаш. Мора да постои нула толеранција во борбата против корупцијата. Овде проблемот беше недостиг на соработка меѓу различните агенции за спроведување на законот. Ова беше значително подобро и се надеваме дека со неодамна донесените закони работата во оваа област ќе продолжи.

Третата област, која е можеби најслаба во процесот, е јавната администрација. Оваа земја страда од високополитизирана јавна администрација. Секогаш кога има нова влада, без оглед на тоа дали на национално или на локално ниво, државните службеници се отпуштаат и се менуваат. Нема континуитет, па оттаму нема ни професионална јавна администрација која ќе го движи реформскиот процес. Ние сме охрабрани со новите развојни моменти и со заложбата на премиерот да стори сè што е можно за да се основа професионална, деполитизирана јавна администрација. Тоа е важно бидејќи по последните локални и претседателски избори во март, во голем број општини каде што имаше нов градоначалник, беше отпуштен дел од персоналот што беше обучен од страна на Европската унија. Ова ќе ја одврати Европската унија од одлуката да нуди обука доколку овие лица на следните избори се отпуштаат од работа, со што општината се лишува

од многу потребната експертиза. Денес, додека зборуваме, Парламентот треба да го донесе најновиот Закон за јавната администрација. Ова е многу важно и ја демонстрира посветеноста на Владата и на сите политички партии за напредување.

Донесувањето закони е добро, тоа ја покажува добрата заложба, но не е доволно. Она што е апсолутно потребно е ефективно спроведување. Законодавецот мора да го има на ум фактот дека на донесеното законодавство му требаат соодветни ресурси - човечки ресурси во администрацијата и финансиски ресурси за да се гарантира дека законите ќе бидат спроведени. Дополнително на тоа, потребен е и надзор за да се гарантира дека тие се целосно спроведени. Во спротивно, тоа ја поразува намерата на законодавството.

Сево ова е многу позитивно и ние се надеваме дека овие напори ќе продолжат и следните недели, за Комисијата да има доволно аргументи во својот октомвриски извештај да ја даде препораката за отворање на пристапните преговори. Ако се даде препорака, таа оди до Советот на Европската унија за донесување, каде што традиционално одлуките коишто се однесуваат на процесот на проширувањето се донесуваат едногласно. Самата препорака ќе испрати силен политички сигнал кој ја зајакнува европската вокација

на земјата и ќе помогне во зајакнувањето на бизнис-довербата во земјата, во иднина.

Ние ќе продолжиме да ја поддржуваме македонската Влада и сите сектори во општеството преку нашите финансиски ресурси, со буџет од околу половина милијарда евра кој е наменет за помош на реформскиот процес на национално и на локално ниво. Го нагласувам локалното ниво, бидејќи демократијата функционира и е најблиску до граѓаните токму на локално ниво. Затоа, јавните дебати како оваа денес се многу важни. Тие ве прават свесни за она што се дискутира и за што се одлучува. Дел од оваа соработка е и зајакнувањето на соработката со соседите. Веќе е воспоставена прекугранична соработка со Грција, Албанија и со Бугарија. На пример, развиени се успешни проекти со Грција, кои покажуваат дека без оглед на политичките размислувања, соседните заедници можат да работат заедно во духот на пријателството и довербата. Ќе завршам со оптимистичка и надежна нота, бидејќи видов огромен развој во последните недели. Ако ова стане постојан процес, особено по Извештајот на Комисијата, со што ќе се измени практиката кога имавме еден чекор напред, а веќе следниот ден чекор назад, тогаш иднината на земјата во рамките на Европската унија е загарантирана.

„Токму поради глобоките ре- форми, ние требаше одново да се родиме како држава“

ЕВРОПСКИ ИНСТИТУТ НА РОМАНИЈА

Јулија Серафимеску,
помошник на уредникот на
романскиот Магазин за
европски работи

С поделувањето на одредени романски искуства кои се однесуваат на периодот пред и по пристапувањето може да биде корисно при утврдувањето на идните стратемиски опции на Македонија, кога станува збор за процесот на пристапувањето.

Одговорот на Романија на прашањето „Зошто ЕУ?“ беше јасен од самиот почеток. Тој е силно поврзан со моментот кога започна процесот на пристапувањето, во 1989 година, и со контекстот во кој започна. Тоа беше процес на враќање на Романија во Европа. Луѓето во Романија на пристапните преговори гледаа како на расчистување со минатото, со остатоците од комунизмот, со 40-те години комунистичка власт. Романија сега грабеше кон пристапување во западниот свет, каде што институциите ги одразуваат демократските принципи коишто таа се стремеше да ги почитува. Освен тоа, во претпристапниот период Романија го имаше искуството на враќање во Средна Европа. Иако географски таа беше таму веќе долг период, симболичното „враќање“ беше поврзано со перцепцијата дека да се биде дел од државите од Средна Европа е потврда дека Романија е на вистинскиот пат кон ЕУ.

Првиот чекор на патот кон ЕУ беше потпишувањето на Европската спогодба во 1993 година. Пристапните преговори беа отворени во 2000 година и опфаќаа 31 поглавје. Некои од овие поглавја беа мошне чувствител-

ни, но ние успеваме да ги затвориме и да ги завршиме преговорите во 2004 година. Динамиката на преговорите ја утврдуваше успехот на Романија во транспонирањето и донесувањето на законодавството на ЕУ. Сепак, овој процес ни оддалеку не беше еднонасочна улица. Откако ќе се донесе, законодавството треба да се спроведе, а гаранциите дека тоа ќе се случи беа мали. Донесувањето закони или хармонизирањето на законодавството не е доволно. Во таа смисла, нашиот процес на пристапување беше вистински маратон што покажа дека Романија заостанува зад другите земји што пристапуваа, иако почнавме на исто рамниште и требаше да ги исполниме истите критериуми. Така, во 2004 година се соочивме со фактот дека го почнавме последниот круг за исполнување на последниот краен рок - јануари 2007 година. Некои од главните предизвици беа поврзани со серија многу осетливи поглавја, а јас овде ќе наведем само некои од нив, кои им создадоа многу маки на романските јавни власти во преговорите со Брисел. Движењето на капиталот, на пример, беше особено осетливо поглавје, во смисла на тоа дека една од неговите димензии им дозволува на граѓаните од другите држави-членки на ЕУ да купуваат земјоделско земјиште и шуми на територијата на Романија по нејзиното пристапување. Ова беше мошне осетливо прашање бидејќи имотните права во Романија само што се појавија, по 40 години државна сопственост. Да се дозволи тоа беше голем предизвик и во Брисел сери-

озно се преговараше за него. Потоа, го имавме поглавјето за политиката за конкуренција, каде што главен проблем беше законодавството кое се однесува на државната помош. Романската држава требаше силно да турка кон реструктурирање на индустријата и кон приватизација, но не преку зголемување на субвенциите и, последователно на тоа, преку државна помош. Животната средина беше уште едно исклучително тешко поглавје. Тоа се должеше на импликациите од преговорите што се однесуваат на мерките за заштита на животната средина што треба да ги преземат сите сектори во економијата. Со цел да се применат мерки за заштита на животната средина во Романија, требаше да се убедат сите актери кои се вклучени во индустријата и граѓанското општество. Требаше да се направат промени коишто беа многу скапи за романската економија. Ова беа сериозни тешкотии за една земја која буквално немаше никакво искуство во однос на заштитата на животната средина. На крај, соработката на полето на правдата и внатрешните

работи и сродните политики значеше гаранција дека Унијата има област на слобода, безбедност и правда. Со цел да стане сообразна со главните принципи на овие политики, Романија требаше одново да се роди како држава, токму поради длабоките реформи во секторот на јавната администрација и поради реформите поврзани со судството.

Освен тоа, треба да се напомене дека процесот на интеграција на Романија во ЕУ одеше рака-под-рака со процесот на интеграција во НАТО. Овие два процеса беа меѓусебно поврзани од самиот почеток. Романија стана членка на Советот на Европа во 1993 година, членство кое ја признава посветеноста на Романија на демократските принципи. Една година подоцна го потпишавме договорот со НАТО, што беше прв чекор кон членство во НАТО. Потоа ја потпишавме Европската спогодба со Европската унија, која значеше слободна трговија со индустриски стоки. Сево ова беше можно бидејќи од почетокот на 90-тите години имавме силен внатрешен политички консензус за важноста на при-

стапниот процес за Романија. Сите политички сили беа свесни за тоа што треба да се направи во таа насока, а ваквиот консензус подразбираше многу политички компромиси на домашен план. Овие развојни моменти беа навистина тешки, бидејќи во исто време Романија се обидуваше да се справи со два различни процеса – различни, но сепак поврзани. Првиот беше транзицијата. Ние излеговме од 40 и повеќе години комунизам и се обидувавме да го фатиме темпото. Ова не беше лесна задача во ниту една смисла, особено во однос на економијата. Вториот процес беше пристапувањето во ЕУ, процес кој понекогаш наметнуваше барања кои беа поинакви од оние што беа наметнати на домашно ниво, од процесот на транзиција. Во секој случај, и двата процеса – и транзицијата и пристапувањето во ЕУ – ја налагаа потребата од демократизација на земјата. Една од главните опасности беше тенденцијата на политичките актери на демократизацијата да не гледаат како на цел сама по себе, туку како на помала цел во рамките на целта за членство во ЕУ. Ова беше

особено опасно бидејќи за да биде вистинска и да даде резултати, демократизацијата мора да биде цел сама за себе.

На крај, Романија успеа и на 1 јануари 2007 година стана држава-членка на Европската унија. Со тоа почна и нејзиното претставување на политичко ниво во институциите на Унијата. Граѓанското општество „реагираше“ на пристапувањето и сè почесто се дебатираше по прашањата поврзани со ЕУ, особено во медиумите. Притисокот на НВО и на различните организации на граѓанското општество коишто бараат реформите да продолжат, не престанува ни денес. Ова е од големо значење.

Две години по пристапувањето може да се каже дека главната придобивка на Романија од целиот овој процес е економскиот развој. Сепак, главната работа што треба да се нагласи овде е дека датумот за пристапување не беше најзначаен во целата таа приказна. Фактот дека ние станавме држава-членка на 1 јануари 2007 година не ја направи сета таа разлика

во економијата. Економскиот развој е резултат на сите напори што ги направи Романија во претпристапниот период, во комбинација со зголемениот интерес на странските инвеститори и странските меѓународни институции за Романија откако датумот на пристапување стануваше сè поочигледен.

Главна тема кога станува збор за економската ситуација во Романија е апсорпцијата на фондовите на ЕУ. Романија сè уште има најмала стапка на апсорпција на финансиските средства од ЕУ во цела Европа. Ако ги видите статистичките податоци, тие не изгледаат многу добро. Дел од проблемот е во тоа што сè уште нема доволно експертиза кај апликантите за финансисрање од ЕУ, како и кај јавните власти вклучени во управувањето со проектите поднесени за евалуација. Потребната експертиза се однесува на начинот на кој треба да се изготват овие проекти за да бидат успешни. Друг проблем е фактот дека и две години по пристапувањето Романија сè уште чувствува дека политичката застапеност на Романија во органите на ЕУ по 2007 година не соодветствува на очекуваните промени во однос на социјалната димензија. Од тој аспект, неколку држави-членки сè уште имаат работни ограничувања за Романците.

Освен тоа, се смета дека Романија постигнала позитивни резултати во однос на доброто владеење. Сепак, фактот дека станавме држава-членка во јануари 2007 година не значи дека нашата работа е завршена: Романија сè уште е во процес на верификација, со полугодишни извештаи кои се однесуваат на многу чувствителни прашања. Некои од овие прашања се исти и за Романија и за Македонија, како што е прашањето на корупцијата. Преку овие извештаи, Комисијата се обидува да ѝ помогне на Романија да ги реши своите проблеми, да ги исполни утврдените репери и да се справи со предизвикот да се биде држава-членка на ЕУ. Сепак, и покрај фактот дека ние сè уште се бориме со одредени проблеми што опстојуваат уште од претпристапниот период, јавните анкети покажуваат дека Романците се позитивни во однос на ЕУ. На крајот ќе потенцирам дека токму ваквиот став, заедно со заложбите на јавните власти, ќе ѝ помогне на Романија најдобро да ги искористи можностите што ги нуди членството.

Со ова ќе ја завршам мојата презентација. Благодарам.

„Присвојување во ЕУ треба да биде приоритет број еден“

ИНСТИТУТ ЗА
ЕВРОПСКА ПОЛИТИКА -
ЕВРОПЕУМ

м-р Владимир Бартович,
постар истражувач

Кога станува збор за Република Чешка и за Словенија, може да се каже дека нивните перспективи и нивниот пат до ЕУ се мошне слични. Осум од земјите од Источна Европа кои претходно беа социјалистички се бореа за членство во ЕУ. Кога зборуваме за развојот или за нивото на БДП, Словенија и Република Чешка беа на првите две места. Нивните почетни позиции и проблеми во суштина беа исти. Во 1989 година кога настанаа промените во Република Чешка, или во тоа време Чехословачка, луѓето мислеа дека ќе станеме членка на ЕУ за 3-4 или за максимум 5 години. Меѓутоа, овој датум постојано се одложуваше, па на крај сфативме дека тоа нема да се случи во 1995, ниту во 1996 година, ниту во 1998 или 2000, ниту пак во 2001 година. Ваквите очекувања беа поддржани и од политичарите од Западна Европа. На пример, францускиот претседател Жак Ширак рече дека Република Чешка може да влезе во ЕУ околу 1998 година. Сево ова, заедно со преовладувачкиот став на чешките политичари дека сме најразвиената земја меѓу апликантите, кај многумина влеваше сигурност дека Република Чешка навистина ќе преговара со ЕУ за условите за нејзиното пристапување. Република Чешка, заедно со Словенија, беа последните земји кои поднесоа официјална апликација за членство до ЕУ.

По започнувањето на преговорите, нашите преговарачи беа вчудовидени кога сфатија дека не

се разговара многу за условите за влез, туку дека повеќе се работи за ситуација „земи или остави“. ЕУ е клуб со строги правила. Европското законодавство го сочинуваат десетици илјади страници и вие, едноставно, не можете да наметнувате никакви услови. Се преговара само за транзициони периоди и исклучоци во мал број области. Одредени чешки политичари беа изненадени со таквата ситуација. Имаше и толку луѓи идеи, како што е пристапувањето кон Северноатлантскиот договор за слободна трговија - НАФТА, доколку ЕУ не ги прифати нашите услови. Бројот на слични чудни идеи беше голем. За наша среќа, набрзо сфативме дека не постои друга опција освен ЕУ. Прашањето за членство во ЕУ беше апсолвирано и беше постигнат консенуз.

Периодот на пристапните преговори со ЕУ беше најдобар период од аспект на реформите. Тука пред сè мислам на условите што требаше да ги исполниме во рамките на овој процес од 1990 година, иако вистинската работа на реформите започна со преговорите. Беше неверојатно да се види како администрацијата, политичарите и Парламентот беа во можност да донесуваат закони како да работат на транспортна лента во компанијата за мотори ФОРД. Доволно беше да се каже дека тоа е барање на ЕУ и потоа за законот речиси и не се дискутираше. Се разбира, ваквата практика со себе носи и негативни ефекти, како што се проблемите во спроведувањето на тие закони. Сепак,

многу други земји се соочија со истиот проблем. Доне-совме илјадници страници законодавство без да се подготвиме за неговото спроведување.

За среќа, ЕУ беше тука одблиску да го следи процесот. И ние бевме исто така опседнати со Извештајот за напредокот, како што сте сега вие. Го толкувавме секој збор: дали се работи за долгорочна, среднорочна или краткорочна перспектива, дали она што сме го направиле е добро, многу добро или прифатливо. Треба да се има на ум дека освен исполнувањето на техничките критериуми, постои и политичката страна на работите. Мора да постои политичка волја за да ја внесете земјата во ЕУ, а за да го постигнете тоа треба да лобирате кај државите-членки. Преговорите на Чешка беа забрзани со помош на динамиката на групата и притисокот на јавноста. Земјите што пристапуваат отсекогаш се натпреварувале меѓу себе.

Новинарите постојано го споредуваа напредокот во отворањето и затворањето на поглавјата од законодавството на ЕУ. Често можеше да се прочита дека Република Чешка затворила 12 поглавја, но дека Словенија затворила 16. Следниот пат, Словачка беше пред нас, па моравме да работиме за да ја стигнеме. Тоа многу помогна во ситуацијата. На Хрватска ѝ недостига ваквата динамика на група, а таа ќе ви недостига и вам. Сепак, ЕУ е таа којашто треба да се справи со преговарачките позиции на 27-те држави-членки и токму ЕУ е таа којашто го диктира процесот.

На 1 мај 2004 година конечно се вративме „назад во Европа“, иако најочигледната придобивка се случи подоцна, во 2008 година, со влезот во Шенген зоната. Оттогаш, сите Чеси можат слободно да патуваат и да ги поминуваат границите само со лична карта.

Процесот на пристапување има и свои негативни

страни, како што се погрешните сфаќања на јавноста во однос на условите за членство во ЕУ. На пример, постоеше мит дека откако ќе влеземе во ЕУ ќе треба да се откажеме од нашите колбаси и од нашиот специјален рум. Владата постојано мораше да ги коригира ваквите недоразбирања и лансираше кампања преку која на луѓето им се објаснуваше ЕУ и членството.

Едно од најчувствителните прашања за време на преговорите беа транзиционите периоди за слободно движење на работниците од земјите на Средна и на Источна Европа во „старите“ држави-членки на ЕУ. За време на преговорите се обидовме да објасниме дека сме поразлични од Полска или од балтичките земји и дека ние, слично како и Словенија, повеќе привлекуваме странски работници (Украинци, Молдавци). Ова се покажа вистина по пристапувањето, кога многумина Чеси заминаа од земјата за да бараат работа во некоја од постарите држави-членки на ЕУ. Сепак, одговорот што го добивме беше дека ние сè уште сме недоволно развиени за ЕУ и речиси сите држави-членки на ЕУ (со исклучок на Велика Британија, Ирска и Шведска)

ги задржаа своите транзициони периоди за чешките работници за период од најмалку една година, додека Австрија и Германија ја задржаа забраната за пристап на чешките работници на нивните пазари на трудот. Веројатно ова е причината зошто многу Чеси би се чувствувале како второкласни членови на Унијата.

Додека сите нови држави-членки се бореа за отстранување на ограничувањата за пристап до пазарот на трудот, одеднаш пред почетокот на економската криза политичарите во Полска и во Латвија сфатија дека одливот на мозоци е сериозен проблем во нивните економии и дека во земјата речиси и нема квалификувана работна сила. Поради тоа, една од панел-дискусиите на Средноевропскиот економски форум, што се одржа во Креница, Полска, се фокусираше на темата „Како да се запре миграцијата на работни места?!“ Токму тука се потврди аргументот на Република Чешка дека ние сме различни од другите, и тоа прашање замина во историјата.

Она што е основна придобивка за Република Чешка од членството во ЕУ е економскиот раст.

Извозот во 2004 година се зголеми за околу 20%. БДП порасна, а секоја година по пристапувањето во ЕУ имавме БДП стапка на раст од 4-5%. Приливот на странски директни инвестиции драматично се зголеми. Стапката на невработеност се намали, а животниот стандард порасна. Економската ситуација малку се промени со тековната криза. Сепак, координираните акции на ЕУ против кризата им помогнаа на луѓето да се чувствуваат посигурно. Според Евробарометар, Чесите се меѓу најоптимистичките народи кога станува збор за членството во ЕУ, бидејќи тоа за нив беше корисно.

Европеизацијата на чешкото општество е придобивка што стана видлива подоцна. Граѓаните се навикнуваат на ЕУ. Сега кога можат слободно да патуваат и, помалку или повеќе, слободно да работат, тие се членови на „клубот“ и се квалификуваат за сите фондови на ЕУ, но се и поподготвени да ги примат другите. Според последните анкети на јавното мислење, повеќе од 70% од Чесите го поддржуваат приемот на Хрватска и на другите земји. Од друга страна, процесот на европеизација помалку се чувствува меѓу чешката политичка елита. Ставовите кон ЕУ на политичката сцена се доста поларизирани. До

промена во овие ставови дојде со чешкото претседателство со ЕУ, со што се смени перцепцијата дури и на политичарите, кои станаа посвесни за обврските што произлегуваат од членството во ЕУ. Се гледа дека ЕУ веќе не се смета за прашање на надворешната политика, туку за прашање на внатрешната политика. Дискусиите за Лисабонскиот договор се најдобар доказ за промената на ваквата перцепција. Тие се врвен приоритет на домашните политички дискусии. Република Чешка веројатно ќе биде последната држава што ќе го ратификува Лисабонскиот договор, но со текот на времето притисокот врз политичарите ќе се зголеми и Договорот ќе се ратификува.

Да завршам, патот на Република Чешка кон ЕУ беше доста рамен. Траеше подолго од очекуваното, но немаше големи пречки. Другите земји, како што е Словачка, можат подобро да и послужат како пример на Македонија. Најважната работа е пристапувањето во ЕУ да биде врвен приоритет. Приоритет број еден! Ако го направите тоа, процесот на реформи ќе тече непречено и пристапувањето ќе биде побрзо. А тоа значи фаќање на брзиот воз за ЕУ. На Македонија ѝ посакувам да го фати брзиот воз.

**„За да влезе во
Европската унија треба да
искористише три вида
партнерства: домашно,
регионално и меѓународно“**

АМБАСАДА НА
РОМАНИЈА
Н.Е. д-р Адријан
Стефан Константинеску,
амбасадор

Б и сакал да направам преглед на некои од моите заклучоци во однос на нашето искуство со стратегиското партнерство. Мислам дека стратегиските партнерства се мошне важни за влез во Европската унија. На самиот почеток ќе го нагласам фактот дека пристапувањето во ЕУ е сè посложен и погломазен процес. Истоштеноста од проширувањето е жаргон кој денес се покажува како многу вистинит. За да успеат, сите засегнати страни треба да бидат мудри, да имаат јасна перспектива за иднината и треба да бидат упорни во справувањето со тешкотиите и флексибилни за да преземаат предизвици, бидејќи постои реална отвореност за постигнување позитивни компромиси.

Личното искуство на Романија го нагласува фактот дека во решавањето на прашањето за пристапување во ЕУ стратегиските партнерства треба да се гледаат како трислоен потфат: домашни или внатрешни партнерства, регионални партнерства и, на крај, мултирегионални или меѓународни стратегиски партнерства. Со неколку зборови ќе нагласам зошто овие три категории стратегиски партнерства се толку важни.

Прво е домашното партнерство, кое – според мене – е најважното и доминантно партнерство. Прво, треба да го земеме предвид фактот дека пристапувањето во ЕУ е ГЛАВНАТА национална цел, а не ЕДНА од националните цели. Го нагласувам „ГЛАВНАТА“. За да ја обедините нацијата во однос на оваа национална цел

потребно е следново: а) сите политички лидери да ги остават настрана идеолошките и/или разликите на алтер егото и да зборуваат во еден глас, и б) целото граѓанско општество да биде информирано и да дејствува во иста насока. Вакво беше искуството на Романија. На пример, сите политички сили во Романија се собраа уште во почетокот од 90-тите години и се вклучија во разработувањето на т.н. „Снагов стратегија“ (Снагов е име на езерски туристички комплекс близу до Букурешт). Без оглед на идеолошката и политичката ориентација на политичките сили, сите се собраа во Снагов за да ја разгледаат можноста за приклучување во евро-атлантските структури и да разработат сеопфатна стратегија, со цел да ги почитуваат правилата, принципите и дисциплините на соодветните институции. „Снагов стратегијата“ беше поздравена од сите политички партии, од целото граѓанско општество и помогна во постигнувањето единствен глас кога станува збор за односите со релевантните евро-атлантски институции. Придобивките се следниве: консолидација на демократијата, бидејќи дијалогот помага во постигнувањето подобра демократија; забрзување на економските реформи, бидејќи стратегијата помогна во здружувањето на сите продуктивни и академски сили, со цел да се осмислат и поттурнат реформските политики; подобра социјална атмосфера, бидејќи во социјална смисла постоеше глобален социјален договор за постигну-

вање на целите за приклучување во евро-атлантските институции; и последно, но не помалку значајно, растечкото чувство за подобри перспективи и зголемена добросостојба. Ова е една од најважните придобивки за целото општество затоа што, во спротивно, граѓаните не би биле убедени да преземаат напори и да се впуштат во тешка работа за да се соочат со предизвиците, бидејќи ова е процес со многу предизвици за кои сите треба да бидеме свесни.

Регионалните партнерства не се најважни, но тоа се партнерства без кои ниту една земја не може да замисли брз напредок во процесот. Постојат неколку причини за тоа. Здружувањето во тим со другите кандидати од истиот регион ги зголемува и ги зајакнува шансите за успех. Кога станува збор за нашето искуство, сакам да споменам дека здружувањето во тим со Бугарија во тоа време беше мошне корисно, иако имавме многу различни економски структури и политички ориентации. Зошто да не го искористите ова искуство и да се здружите во тим со некои други земји кои чукаат на вратата на евро-атлантските институции? Нема да именувам земји, бидејќи знаете кои се земјите и до кое ниво тие успеале во исполнувањето на условите за влез во релевантните институции. Во секој случај, ќе нагласам дека здравите политики во едно мултиетничко општество се уште еден услов или инструмент кој помага да се подобри регионалната улога на нацијата за обезбедување мир и стабилност. Тоа е многу важно за континенталната улога на ЕУ на тоа поле и, исто така, е пример од романското искуство. И ние имавме проблеми на ова поле коишто требаше да се решат, иако - можам да кажам - не толку чувствителни како оние во Македонија.

Последни, но не и со помало значење, се добрососедските политики. Тие се особено важни и ЗАДОЛЖИТЕЛНИ во процесот на пристапување.

Примерите од романското искуство се следниве: Романија се здружи во тим со Бугарија; романската политика за малцинствата, и романските добри или многу добри (се надевам дека ја забележавте нијансата - добри ИЛИ многу добри) односи со соседите. Придобивките се очигледни: здружувањето во тим со Бугарија значеше преговарачка моќ. Здравите мултиетнички политики доведоа до етнички глобален мир. Постоеше и подобра видливост на улогата на Романија како обезбедувач на мирот и верно кучечувар на источните граници на ЕУ. Тоа е многу важно затоа што, покрај Финска, Романија ја има најдолгата надворешна граница на Европската унија, а нашата улога на ова поле е да бидеме чувари на истата. Знам дека понекогаш ова звучи малку чудно, но во правилна смисла на зборот, тоа има позитивна конотација.

Кога станува збор за меѓународното партнерство, кое е важно, но не и одлучувачко, ќе го нагласам следново: за да ја покажете важноста на прифаќањето на една држава-кандидат во евро-атлантските структури, а тука пред сè мислам на Европската унија, земјата треба да покаже интелигентен активизам во меѓународните или во глобалните работи, во согласност со политиките и активностите на ЕУ на релевантните полиња. Со други зборови - да немате различни гледишта или различни ставови кои би можеле да ја намалат или да ѝ противречат на акцијата на ЕУ во соодветните форуми.

Втората важна работа е т.н. спонзорство од постара или од неколку постари и моќни членки на ЕУ. Повторно ќе ги споменам примерите од нашето искуство: во однос на активизмот во меѓународните и во глобалните работи, ние уште кога бевме држава-кандидат се здружувавме со или ги поддржувавме иницијативите на ЕУ во меѓународните форуми. На пример, Обединетите нации, СТО - Светската трговска организација,

Меѓународниот монетарен фонд, Светска банка, итн. Со други зборови, ние се усогласивме со ЕУ во однос на заедничките политики, заедничките гледишта или ставови во овие форуми уште пред да станеме членка, со што го покажавме т.н. регионален патриотизам, ако можам така да се изразам. Чудна е таа комбинација, но таа покажува дека секоја држава-кандидат пред да стане „полноправна“ членка треба да докаже дека му припаѓа на клубот. Друг неформален пример беше француското спонзорство на Романија и германското спонзорство на Бугарија. Тоа се две стари и моќни членки кои им помогнаа на Романија и на Бугарија да напредуваат кон членството во ЕУ. Меѓународните партнерства можат да придонесат за поголема поддршка и за подобрување на позицијата и профилот на една земја во ЕУ. Во процесот на усогласување на законодавството може да постои инструментална и техничка, финансиска и политичка помош.

Да заклучиме, кои се последиците или придобивките од овие трислојни стратегиски партнерства? Ќе ги наведам по хронолошки редослед, кога станува збор за Романија. Прво, исполнувањето на Копенхагенските критериуми – со други зборови, исполнувањето

на политичките критериуми за да се квалификувате за членство во ЕУ. Второ, воведувањето на функционална пазарна економија, што е уште еден важен услов без кој не можете да се надевате на влез во Европската унија, бидејќи тоа би било штетно за нејзината економија. Трето и последно е започнувањето на пристапните преговори врз основа на исполнувањето на овие политички и економски услови. Ќе завршам тука и се надевам дека извештајот што следува ќе ја посочи подготвеноста на двете засегнати страни – ЕУ и Македонија – за започнување на преговорите. Ова е многу е важно, зашто по финализирањето на преговорите, мора да се гарантира политичка волја за нивното заклучување. Без завршување на преговорите и без политичката волја на државите-членки за ратификување на резултатите од нив, сите напори се залудни.

На крајот, сакам уште еднаш сите да ги уверам дека Романија е подготвена и волна да ја поддржи Македонија во нејзините напори за пристапување во Европската унија и во НАТО. На тој начин и со овој став, сакам да ви го потврдам нашето пријателство и поддршка.

„Дијалојот со граѓанско општество е стратешко внатрешно партнерство“

АМБАСАДА НА
РЕПУБЛИКА
СЛОВАЧКА

д-р Роберт Кирнаг,
вршител на должност амбасадор

Кога зборуваме за стратегиските партнерства, сакам да се осврнам на три вида можни партнерства. Тоа се партнерства создадени пред стапувањето во ЕУ, но постојат и по членството во ЕУ. Треба да имате на ум дека фокусирањето само на отворањето на пристапните преговори и на самите преговори не е многу амбициозна цел. Напротив, вие треба да се концентрирате на тоа како ќе функционираат и како ќе комуницираат како држава-членка, бидејќи времето ќе си помине и наскоро Македонија ќе стане држава-членка на ЕУ.

Пред сè, дозволете ми да ви кажам какви видови партнерства имавме во Словачка пред да ѝ се приклучиме на ЕУ. На прв план, постоеше партнерство меѓу ресорните министерства во Владата. Во почетокот сите министерства сметаа дека ЕУ е дел од надворешната политика, па затоа треба да биде под надлежност на Министерството за надворешни работи, коешто пак воспостави структура за комуникација и потоа истата ја мултиплицираше во сите ресорни министерства. Потоа имавме дискусии или комуникација меѓу ресорните министерства, Кабинетот и Канцеларијата на Владата со цел да го координираме сопственото европско учество во процесот на донесување одлуки, а Министерството за надворешни работи повторно беше задолжено за претставување на овие ставови.

На втор план, постоеше партнерство во рамките на администрацијата. Тоа е едно од најважните партнер-

ства и во исто време тежок репер за Македонија за да ја реформира сопствената јавна администрација. Лекцијата што ние ја научиме вели кога ќе ја реформирате администрацијата, направете го тоа во светлината на нејзината подобра подготовка за функционирање како држава-членка на ЕУ. Ако сега ја реформирате вашата јавна администрација и воспоставите одредени структури и постапки, во иднина тешко ќе можете да ги промените. Ако не се соодветно поставени, тие можат да ви бидат пречка на патот. Ова е нашето искуство и ние сме овде со вас за да ги споделиме нашите успеси и научените лекции. Можеби научените лекции ќе бидат поинспиративни, бидејќи ќе покажат како да ги избегнувате грешките што ние скапо ги плативме. Комуникацијата меѓу министерствата, Владата и нашата мисија во Брисел и соодветното функционирање на администрацијата се покажаа како многу важни. Денес во Мисијата во Брисел имаме само 91 Словак. Во мисијата се претставени сите министерства. Една петтина или 20% од сите словачки дипломати се лоцирани во Брисел. Важно е тие да бидат соодветно координирани.

Третото ниво го сочинуваат другите внатрешни партнерства, како што се партнерствата со социјалните партнери, деловните здруженија, итн. Овие партнерства ви се потребни и во иднина, бидејќи без нив нема да можете да ги квантифицирате последиците од одредени одлуки, како на пример за емисиите на CO₂. Владата можеби нема да знае што значи ваквата од-

лука за автомобилската индустрија, но некои бизниси ќе можат точно да ги квантифициваат последиците од неа. Тие знаат колку ќе ги чини сето тоа и дали ќе бидат во можност да станат сообразни со неа или не. Донесувањето на законодавството е лесно - само кренете рака и директивата е усвоена. Но, бизнисите ќе треба да ги трпат последиците од неа. Тие ќе треба да отпуштат луѓе од работа доколку нешто не оди онака како што треба. Оттука, работниците, синдикатите и социјалниот дијалог се од суштинско значење. Со економската криза видовме дека е важно да постои добра комуникација и разбирање со социјалните партнери. Во Словачка, ние ги уништивме синдикатите, па моравме одново да го градиме социјалниот дијалог. За да го проширам ова внатрешно партнерство и да дојдам до моментот на стратегиското партнерство со Македонија, ќе укажам на последната посета на нашиот министер за труд во Македонија на конференцијата за затворање на еден многу успешен твининг-проект за ревизија на националното законодавство за работни односи. Двајцата министри се согласија да навлезат во многу осетлива област, а тоа е поддршката на развојот на социјалниот дијалог во Македонија. Не е лесно за синдикатите или пак за Владата да допрат до сите. Сепак, во овие кризни времиња е мошне важно да се има социјален мир. Поедноставно кажано, тоа значи дека синдикатите не ги притискаат бизнисите да им ги зголемат платите над нивото на растот на продуктивноста, како што е случај во Словачка.

Постојат и други, многу важни партнерства коишто се воспоставуваат внатре. Стратегиски партнерства беа воспоставени со универзитетите, истражувачките центри, НВО, итн. Ова стратегиско партнерство е дијалог со граѓанското општество. Владата треба да има интерес во одржувањето на овој вид партнерства.

Словачка е подготвена да ги поддржи активностите како што се воспоставување форум за дијалог со граѓанското општество, сличен на оној што ние го имавме. Тоа ќе биде структурирана платформа (не институтуција, туку севклучителна платформа) за дебата за ЕУ. Со ваквите активности ние почнавме дури и пред почнувањето на Европската конвенција. Словачката национална конвенција за ЕУ не запре кога се направи првиот нацрт на Европскиот устав. Напротив, ние го продолживме и успешно го спроведовме овој процес во Босна и Херцеговина. Истиот го започна и една невладина организација во Србија и по првата година на поддршка обезбедена преку нашата официјална развојна помош, Европската комисијата го презеде финансирањето на овој проект. Сите овие актери што ги споменав се дел од овој проект.

На надворешен план, кога сте во процес на пристапување треба да воспоставите стратегиски партнерства со државите-членки на ЕУ. Секогаш треба да најдете партнери меѓу државите-членки кои ќе бидат подготвени да се борат за вашите интереси. Како мала земја во ЕУ, вие можете да бидете успешни само ако најдете доволно партнери за да воспоставите

50 години ЕУ во светот

Пронајдете се дел од проектот: АКЦИЈА ЗА ЕВРОПА

таканаречена коалиција на промена. Ќе треба да вклучите една или две од „големите земји“, бидејќи без нив тоа нема лесно да се спроведе. Сепак, тоа не значи дека можете да си го излобирате сопствениот пробив. Напротив, треба да ја завршите домашната задача, да проектирате слика на сигурен партнер и на добар ученик.

Задоволство ми беше да слушнам дека организаторите на „Акција за Европа“ следниот вторник ќе организираат и конференција со учесници од Шпанија. Од огромно значење е да работите со идните држави што го имаат Претседателството со ЕУ. Да бидам искрен, Шпанија нема посебен интерес за државите од Западен Балкан. Истото важи и за Белгија и за Унгарија - следните држави што ќе преземат Претседателството. Западен Балкан и Македонија мора да бидат на Агендата и тоа како приоритет. Овој процес мора да го одржиме во живот.

Сега ќе зборувам за вториот вид партнерства - партнерството меѓу Словачка и Македонија. На политичко ниво, ние го поддржуваме вашиот процес на пристапување на многу начини. Словачка беше дел од групата којашто изврши притисок во рамките на Европската унија, т.н. Талин група којашто се бореше за отворање на границите. Го знаеме чувството. Дури во ноември минатата година добивме безвизно патување за Соединетите Американски Држави. Но, и тоа не ни беше дадено здраво за готово. Сега треба да комуницираме со нашите граѓани да не остануваат премногу долго и да не ги злоупотребуваат условите на визната либерализација. Ако не ги почитуваат правилата, безвизното патување може да престане, а тоа ќе оди на сметка на огромното мнозинство луѓе.

Затоа, визната либерализација е многу важна и ние очекуваме многу размени меѓу Словачка и Македонија.

Во крајна линија, очекуваме развој на бизниси, туризам и контакти меѓу граѓаните на нашите две земји.

Другите партнерства се партнерствата за користење на европските фондови, т.н. твининг-проекти. Веќе споменав еден твининг-проект - Ревизија на националното законодавство за работни односи. Социјалниот дијалог би можел да биде следен, и ние веќе дискутиравме со нашите колеги од Холандија - зошто да не направиме трилатерален проект меѓу една стара држава-членка, една нова држава-членка и држава-кандидатка. Друга тема би била, на пример, децентрализацијата. Кога на луѓето овде им кажувам дека нашите општини добиваат 70% од ДДВ-то, тие се изненадени. Сепак, тие средства не се добиваат тукутака и општините треба да преземат одредени надлежности. Тоа е уште една област каде што можеме да соработуваме. Потоа една конкретна област која може да биде многу важна за Македонија е спроведувањето на Директивата на Европската заедница за заштита на вработените од несолвентноста на работодавците.

На крај, постои и официјалната развојна помош. Словачка е веќе активна на тоа поле. Успешен пример за тоа е проектот „РЕЛМАС - поддршка за локалните и регионалните пазари на трудот“. Друг проект кој почнува е поддршката за малите и средните претпријатија во Македонија. Се надевам дека следната година во Февруари ќе почне и програмата за мини грантови. Тоа се грантови во износ до 5,000 евра коишто можат да бидат исклучително важни за малите заедници.

Како што гледате, стратегиски партнерства можат да се изградат во многу области. Сите тие, внатрешни или надворешни, се подеднакво важни за Македонија. Овде сме да ви помогнеме во оние области за кои вие сметате дека ќе ви бидат корисни.

„Визната либерализација треба соодветно да се искомунцира со граѓанише“

МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР
ЗА ЕВРОПСКО
ОБРАЗОВАНИЕ

Лидија Димова,
извршен директор

Визната либерализација е можеби една од најактуелните теми во Република Македонија. Граѓаните се надеваат дека наскоро ќе можат да патуваат во државите-членки на Европската унија, но и во други држави кои се дел од Шенген системот. Засега, Република Македонија добро напредува во исполнувањето на условите за стекнување право да биде префрлена на таканаречената бела Шенген листа. Медиумите постојано известуваат за визната либерализација – за постапките и за условите што треба да се исполнат – но, повеќе од очигледно е дека отсутствува вистинска кампања од страна на Владата, преку која ќе го запознае граѓанството со придобивките, но и со обврските од безвизното патување.

За подобро да се сфати визната либерализација, веројатно треба да се вратиме во јуни 2003 година, кога на Самитот во Солун беше донесена таканаречената Солунска агенда од страна на тогашното грчко претседателство на Европската унија. Ова претседателство е исклучително важно, не само за Република Македонија, туку и за целиот Западен Балкан, бидејќи Европската унија за првпат јавно обелодени дека иднината на државите од регионот е во ЕУ и дека Процесот на стабилизација и асоцијација ќе биде рамката (или стратегијата) по која ЕУ ќе се проширува со овие држави.

Од нашето македонско искуство знаеме дека стратегијата без инструменти за нејзино спроведување е само слово на хартија, што најчесто завршува во нечија фиока. Солунската агенда беше повеќе од тоа. Имено, таа предвиде неколку нови иницијативи, како и нови финансиски можности. Покрај отворањето на таканаречените Програми на Заедницата, ТАЕКС инструментот и твининг-проектите за државите од Западен Балкан, Солунската агенда предвиде и проширување на ЦЕФТА, спроведување на Европската повелба за малите и средните претпријатија и фамозната визна либерализација.

Визната либерализација, во првата фаза, предвидуваше визно олеснување, при што се поедностави процедурата за добивање виза за патување во Шенген-зоната. Втората фаза подразбираше исполнување на одреден број репери утврдени од Европската комисија во документот наречен Патоказ за визна либерализација.

Овој документ ги одреди задачите што треба да ги исполни Република Македонија за да добие безвизно патување. Тие задачи се групирани во неколку области и откако Европската комисија ќе констатира дека реперите се исполнети, таа ќе препорача безвизно патување, а конечната одлука ќе ја донесе Советот за правда и внатрешни работи на ЕУ со двотретинско мнозинство.

Одговорноста на Европската комисија овде е огромна. Отворањето на границите за слободно патување исто така значи и отворање на границите за полесно движење на криминалот и шверцот, па затоа Европската комисија мора да ги убеди државите-членки дека со исполнувањето на реперите, ЕУ не мора да стравува дека има каква било опасност по нејзината безбедност. А кои се тие опасности од кои стравува Европската унија? Па, прво, дека нема да дојде до масовно иселување на граѓаните од Западен Балкан и нивно вселување во ЕУ, независно по која основа - дали заради вработување или заради барање политички азил. Исто така, ЕУ мора да знае дека ги има сите неопходни информации за граѓаните кои патуваат од Западен Балкан и дека, доколку тие направат некои незаконски дела, ќе можат да ги вратат назад во нивната држава или во државата од каде што дошле, доколку се без потребните документи.

Ако го разгледаме Патоказот за визна либерализација на Европската комисија, ќе видиме дека токму тоа се барањата што им се наметнуваат на државите од Западен Балкан. Имено, се бара државите да имаат таканаречено интегрирано гранично управување, да ги имаат потпишано договорите за реадмисија, да имаат биометриски пасоши, да имаат визен центар и да ги гарантираат основните права на своите граѓани. А сега да видиме што, всушност, подразбираат овие барања.

Што претставуваат биометриските пасоши и зошто се потребни тие? Биометриските пасоши имаат вградени чипови во кои се содржат сите битни информации за лицето што патува. Овие информации се чуваат во посебна база на податоци којашто е поврзана со Шенген информативниот систем на ЕУ. Тоа практично значи дека носителот на биометрискиот пасош, во моментот кога ја минува границата, доброволно им ги дава информаци-

ите за себе на властите на државата во којашто влегува, а ако таа држава е дел од Шенген информативниот систем, тогаш тие информации ги имаат и сите други држави од системот.

Интегрираното гранично управување претставува уште еден систем преку кој се следи лицето кое влегло/излегло од територијата на друга држава. Интегрираното гранично управување се однесува на слободното движење на камионите товарени со стоки. Кога еден камион товарен со, да речеме шеќер, ќе влезе на територијата на Македонија, се регистрира времето на неговото влегување и излегување од Македонија. Ако тој товар е наменет за друга држава, тогаш на излезот од Македонија ќе се знае точно каде и колку време се задржал камионот и, доколку се задржал повеќе од предвиденото време (зашто патем растоварал шверцувана стока), тогаш граничните власти ќе знаат дека тој е

сомнителен и може да биде предмет на претрес. На тој начин им се олеснува работата на граничните власти за полесно да се справат со шверцот.

За интегрираното гранично управување е битно тоа што подразбира големи инвестиции во опрема на граничните премини. Свесна за тоа, Европската комисија обезбеди доволно средства, прво од КАРДС-програмата, а сега и од ИПА, наменети токму за заокружување на интегрираното гранично управување. Ако ја погледнеме помошта од ЕУ во Македонија, ќе видиме дека за оваа намена се обезбедни милиони евра, и тоа од КАРДС 2003, 2004, 2005, 2006 и од ИПА 2007, 2008, па дури и од регионалните програми. Оттука, сосема е погрешно да се каже дека некоја влада обезбеди визна либерализација, зашто во делот на интегрираното гранично управување се работи уште од 2002 година.

Почитувањето на темелните права на граѓаните е другиот услов што треба да го исполнат државите. Европската комисија не го прави ова само за да им го отежни животот на властите во регионот, туку се раководи од фактот дека правото на документи (меѓу кои и пасош) е основно човеково право. Затоа, не изнадава фактот што од државите од Западен Балкан се бара да им овозможат на сите граѓани да имаат пристап до документи и да го донесат Законот за антидискриминација. Во Македонија, на пример, има многу припадници на ромската заедница кои воопшто не се регистрирани во системот на евиденција, а камоли да имаат пасоши. Законот за антидискриминација е потребен за да не дојде до масовно барање на политички азил во државите-членки на ЕУ, бидејќи Законот е доказ дека тие уживаат еднакви политички права како и сите други жители. Република Македонија сè уште го нема донесено овој закон, поради чувствителноста на прашањето на сексуалната ориентација, но последиците од тоа можат да бидат многу подраматични доколку дојде до масовно барање политички азил на дел од граѓаните од Македонија по визната либерализација.

Потпишувањето на договорите за реадмисија произлегува како обврска од Спогодбата за стабилизација и асоцијација и со тие договори ЕУ се штити од лицата кои без документи влегуваат на нејзината територија и бараат политички азил. Познато е дека голем број лица влегуваат во ЕУ без документи (или со документи, но се ослободуваат од нив откако ќе влезат во ЕУ) и бараат (неоправдано) политички азил. Ако таквите лица се без документи, тогаш ЕУ ги враќа во државата од каде што стигнале, во согласност со

потпишаните договори за реадмисија, а државата во којашто се вратени ги сместува во таканаречениот визен центар и од тој момент па натаму тие не се проблем на ЕУ, туку се проблем на државата од каде што дошле. Можеби треба да се спомене и постоењето на една друга помалку позната европска институција наречена Евродак – која е всушност институција што ги администрира отпечатоците на сите оние кои барале азил. Оваа институција е воспоставена за да се спречи можноста барателите на азил да патуваат и да бараат азил од една во друга Шенген-држава. Тоа практично значи дека во моментот кога еднаш ќе побараат азил, нивните отпечатоци и податоци ќе ги имаат сите Шенген-држави.

Ова покажува дека визната либерализација е добро осмислена политика на ЕУ при што ризикот по ЕУ е речиси нула. Ризикот е многу поголем за државите од Западен Балкан, па затоа визната либерализација треба соодветно да се искомунцира со граѓаните, за тие да ги разбираат придобивките, но и ризиците од неа. Нема никаков сомнеж дека Владата ќе изнајде начин како да го промовира безвизното патување, а би било речиси несвојствено да не ја искористи шансата да се изрекламира и да покаже, по кој знае кој пат, дека таа работи 24/7 и дека „остваруваме“. Но, визната либерализација подразбира и едуцирање на јавноста за нејзините права, но и обврски, зашто во спротивно постои опасност да биде доведена во прашање репутацијата на Македонија.

Останува да се надеваме дека Република Македонија ќе добие визна либерализација и дека граѓаните ќе бидат посвесни од Владата и нема да почнат масовно да ја напуштаат државата.

„За процесот е важно да имае одворен форум за дискусија околу самата влада“

ЗДРУЖЕНИЕ ЗА НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА СЛОВАЧКА

м-р Зузана Лисонова,
соработник за истражување и
координатор за проекти

Кадам ви да ви споделим словачкото искуство од едно многу поразлично партнерство, партнерство што беше многу важно за процесот на пристапување, исто како што сега е важно за членството во ЕУ. Со цел да се подготвиме, нашиот тогашен главен преговарач и првиот комесар, г. Јан Фигел, иницираше институционална платформа со која раководеше Министерството за надворешни работи, со цел да се дискутира за ЕУ и да се координираат напорите за пристапување во ЕУ. Неколку експерти и многу учесници седнаа заедно и ги споделија своите погледи во врска со процесот на пристапување. Со текот на времето дојдовме до заклучок дека оваа дебата треба да се структурира, да опфати различни сектори, дека треба да ја подготвиме дискусијата и да утврдиме одредени правила. На крајот, завршивме со комплетен проект познат како „Национална конвенција за Европската унија“. Проектот подразбираше вклучување на граѓанското општество во напорите на Словачка за олеснување на процесот на пристапување и за подготвување на Словачка за идното членство.

Дебатата за процесот на европската интеграција може да се смета за политички и дипломатски процес, но само ако на него гледате од бирократските аспекти. Доколку сакате да ја избегнете ваквата ситуација, многу е важно да соберете колку што е можно повеќе луѓе и да дискутирате за колку што е можно

повеќе работи. Затоа, одлучивме во проектот да имаме три основни столба. Прво, требаше да имаме владини претставници, затоа што тие се одговорни и располагаат со најновите и стручни информации. Второ, да имаме претставници од Парламентот, зашто без оглед на тоа дали се пратеници од позицијата или од опозицијата, парламентарците исто така имаат одговорност - тие се избрани и се одговорни пред избирачкото тело или ги усвојуваат потребните законодавни акти. Најголемиот столб е невладиниот сектор. Сметавме дека е неопходно во процесот да се слушне и гласот на општините и на малите градови. Потребно беше да бидат застапени сите различни владини или невладини организации, без разлика дали обезбедуваат социјални услуги, дали се грижат за малите деца или се занимаваат со прашања од надворешната политика, каков што е случајот со нашето здружение. Ние, граѓаните, сме многу важни, ние сме најголемиот дел од општеството и имаме право да ги решаваме овие прашања, затоа што членството во Европската унија создава услови за нашиот секојдневен живот, и тоа за секој од вас, и затоа што, како што ќе напредува вашата интеграција, вие ќе мора да постигнете сообразност со различни работи.

Овие три столба беа претставени од многу важни луѓе, како што се заменик-премиерот или министерот за надворешни работи или претседавачот на Парламентарниот комитет за европска интеграција, со цел

да се предизвика поголем интерес. Беше многу важно, но и корисно, во дискусијата да се вклучат експерти, на пример академици, професори и економисти, претставници на синдикатите, мали претприемачи, редовни службеници од различни министерства, итн. Тие се здружија во различни работни групи, составени од 5 до 30 членови, во зависност од темата на која се дискутираше на состаноците. На крајот, формиравме 11 различни работни групи кои се занимаваа и дебатираа за многу конкретни прашања од економската политика, како што е влезот во евро-зоната. Годинава, Словачка влезе во евро-зоната, но дебатите и подготовките беа завршени во текот на претходните години. Во рамките на овој проект се дискутираше и за науката, културата и образованието, затоа што сметавме дека треба да најдеме теми коишто се важни за граѓаните и за начинот на кој граѓаните гледаат на Европа. Мошне важен дел од дискусијата беа прашањата за земјоделството, животната средина и регионалната политика, како и дискусиите за тоа како треба да ги потрошиме парите што ни се дадени од Европската унија и од другите држави-членки и како да ги развиеме нашите региони и политики со помош на овие средства. Во рамките на регионалната политика, особено во однос на фондовите на ЕУ, го имавме најдобриот пример за тоа колку се важни овие дикусии, бидејќи луѓето од различни групи се сретнуваа, со часови дискутираа и изготвуваа препораки за владата. Владата ги подготвуваше документите што потоа беа презентирани во Брисел и кои се однесуваа на правилата за тоа како ќе ги трошиме нашите пари и како ќе ја развиваме нашата земја. 70% од препораките содржани во овие финални стратегии и документи изготвени од нашите експерти од Националната конвенција беа спроведени во финалните текстови на Владата. Ова беше огромен успех и ние знаевме дека ниту синдикатите, ниту

општините, ниту кој било друг актер во општеството немаше да успее доколку дејствуваше сам. Во рамките на националните конвенции ние бевме заедно со владините функционери, со парламентарците и со невладиниот сектор.

Главно правило беше дека секоја работна група ќе се состанува 4 пати годишно. Пред состанокот, експертите ги подготвуваа агендата и документите, а членовите на работната група требаше да ги простудираат овие документи, да дискутираат за нив и на крај да изготват конкретни препораки за Владата. Иако честопати дискусиите беа широки, не можевме да ја вклучиме општата јавност од различни логистички причини. Но, затоа работевме со медиумите. По секоја сесија на работната група организиравме мала конференција за печатот, а честопати тоа беше појадок со новинарите, на кои им ги кажувавме возбудливите детали, на пример како спроведувањето на Директивата за води би влијаело на буџетот на малите градови во средна Словачка. Тие работи беа мошне важни за секојдневниот живот на луѓето и на регионите. Друга работа што ја користевме како алатка во рамките на Националната конвенција за комуникација и за вклучување на јавноста беше веб-сајтот, чијашто верзија на словачки јазик сè уште постои.

Бидејќи дискутиравме на неколку различни теми, во текот на проектот имавме и неколку различни партнери. Многу важен, па дури и суштински партнер, беше Министерството за надворешни работи на Република Словачка, бидејќи ова министерство ги координираше сите прашања поврзани со ЕУ. Исто така, мошне значајна беше и соработката со Владата на Република Словачка во врска со другите институционални работи. Набрзо откривме дека постои голем интерес и однадвор, па во нашите активности се вклучи и Делегацијата на Европската комисија во

Словачка. Имавме голема поддршка и од Британската амбасада. Проектот беше интересен и за нашите партнери, Европското движење во Србија, па затоа со нив го направивме истиот проект. Бидејќи ситуацијата во секоја земја-кандидатка или потенцијална кандидатка е различна, во Србија требаше да се формираат различни работни групи. Таму се формираа работни групи за политичките услови и домашните институции, но и за регионалната соработка, за капитал и услуги, добра, земјоделство и за слобода и безбедност. Овие проекти не беа поддржани само од словачката помош (официјалната развојна помош), туку подоцна беа поддржани и од Европската комисија. Мојам да кажам

и дека членовите на српскиот Парламент учествуваа во подготовката на препораките на Националната конвенција за српската Влада. Друг проект беше Националната конвенција во Босна и Херцеговина, каде што главни прашања беа економијата, земјоделството и регионалната соработка. Ние и со нив ги споделивме нашите искуства. Словачките експерти кои учествуваа во словачката конвенција сега работат на Националната конвенција во Босна. Тие присуствуваат на состаноците во Босна и го споделуваат своето искуство и за нови теми, како што се ИТ секторот и информатичкото општество.

„Нам ни требаат граѓани и медиуми кои се критични - нам ни треба граѓанско општество што е заинтересирано и ангажирано“

АМБАСАДА НА
СОЈУЗНА
РЕПУБЛИКА
ГЕРМАНИЈА

Н.Е. г-ѓа Улрике Марија
Кноц, амбасадор

Дозволете ми да ви ја претставам германската политика во однос на европската интеграција, т.е. германската политика кога станува збор за интеграцијата на Република Македонија во Европската унија. Прво, ќе кажам неколку збора за генералната германска политика, односно за германскиот став во однос на интеграцијата.

Германија е една од шесте членки-основачи на Европската унија, која тогаш се викаше Европска економска заедница (ЕЕЗ). Таа беше основана со Договорот од Рим во 1957 година. Германската политика секогаш беше силно ориентирана кон европската интеграција. Во почетокот имаше две причини за тоа: првата беше тоа што по Втората светска војна Германија беше на некој начин отфрлена од меѓународното општество.

Германија беше виновна за Втората светска војна и беше целосно уништена и управувана од страна на меѓународната заедница. Моравме повторно да се научиме на демократија. За Германија, интеграцијата во меѓународните структури, како што се ЕЕЗ и НАТО, значеше второ прифаќање во меѓународната заедница, шанса да го вратиме угледот и влијанието.

Втората причина беше економска: германската економија секогаш во голема мера зависеше од извозот. Германија беше заинтересирана за слободен пристап до европските пазари. Тоа беше основната зделка во почетокот. Вредностите секако играа голема улога,

но во почетокот Европската унија се однесуваше само на економијата. За Германија тоа беше можност да добие пристап до пазарот, а за Франција тоа беше шанса да добие поддршка за земјоделството. Земјоделството е чувствително прашање во секоја земја и претставува област којашто не може да го издржи притисокот на пазарот. Во тоа време, Франција беше земјоделска земја. Во почетоките на Европската економска заедница, основната зделка беше на Германија да ѝ се дозволи слободен пристап на пазарот, а Франција да добие поддршка за нејзиното земјоделство со пари од Заедницата. Дури и денес, повеќе од 40% од европскиот буџет се наменети за земјоделството.

Ова беше почетокот на Европската економска заедница, која денес се вика Европска унија. Името се смени во 1992 година. Целиот европски проект значително се смени. Денес, практично ниту една област на политиките не остана надвор од надлежностите на Европската унија, на пример животната средина, регионалниот развој, социјалната политика, образованието, па дури и надворешната политика. Сите овие политики не ги водат само националните држави, туку и Европската заедница. Факт е дека најголем дел од националното законодавство на државите-членки доаѓа од Брисел или, на еден или на друг начин, зависи од Брисел. Ние во Германија сметаме дека ова е добро, бидејќи денес земјите не можат сами да ги решаваат сопствените проблеми, па тие треба да работат зае-

дно. Европската интеграција значи дека и ние имаме што да кажеме во однос на меѓународните прашања. Тоа е можно само ако сме обединети. Стрaшните граѓански војни на Балканот во 90-тите години по распадот на југословенската федерација им покажа на државите-членки од Европската унија дека тие треба да дејствуваат заедно, зашто во спротивно нема да имаат никакво влијание. Ова беше појдовната точка на Заедничката политика за безбедност и одбрана.

Сега доаѓам до проширувањето, втората точка за којашто сакам да зборувам. Германија отсекогаш се залагала за проширување. Ние ги поддржавме државите од Средна и од Источна Европа, но исто така многу ја поддржуваме и Македонија во нејзините напори да стане членка на ЕУ. Пристапувањето во Европската унија е многу популарно во Македонија. Последните анкети на Евробарометарот покажуваат дека 74% од населението ја поддржува интеграцијата на Македонија во Европската унија. Тоа е најголемата поддршка во целиот регион на Балканот. Македонија веќе е многу тесно поврзана со ЕУ. Не треба да го забораваме тоа. Резултатот од тие тесни врски е еден вид стратегиско партнерство. Во 2001 година беше потпишана Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Македонија и ЕУ. Македонија беше првата земја во регионот којашто склучи таква спогодба. Спогодбата ја олеснува слободната трговија и соработката на многу полиња: енергетиката, економскиот развој, образованието, културата, животната средина, итн. Тоа значи и многу повеќе пари. На пример, преку т.н. ИПА фондови, во периодот од 2007 до 2013 година Македонија ќе добие повеќе од 500 милиони евра од буџетот на Европската унија.

Во 2005 година, Македонија доби статус на држава-кандидат. Овој статус значи дека земјата се квалификува да биде идна членка на ЕУ и дека земјата

мора да се приспособи на своите европски партнери, односно на ЕУ. Тоа, исто така, значи дека земјата мора да спроведе политички и економски реформи. Многупати сте прочитале и слушнале за познатите репери што треба да ги исполни Македонија. Зошто овие репери? Реперите се показатели на позицијата или на успехот на реформите спроведени на различни полиња. Реформите што се мерат преку реперите имаат една цел: да гарантираат дека политичките принципи и вредности на ЕУ се загарантирани. Тие принципи и вредности не се доделуваат, туку на нив мора да се работи, а понекогаш луѓето мора да се грижат и да внимаваат на тоа тие да се почитуваат. Ние, како Германци, искусивме две диктаторства. Прво, го имавме нацистичкиот период од 1933 до 1945 година, а потоа комунистичкиот систем во Источна Германија, кој траеше 40 години. Оттаму, ние добро знаеме што би можело да му се случи на едно општество кое не ги вреднува и почитува основните демократски принципи и слободи.

Копенхагенските критериуми ги именуваат четирите принципи и вредности: демократијата, човековите права, владеењето на правото и пазарната економија. Ќе кажам по неколку збора за секој од нив. Луѓето не сакаат со нив да управува некој друг, тие сакаат сами да управуваат. Еден од начините за тоа е демократскиот систем, изборот на Парламентот и изборот на Владата од страна на Парламентот. Затоа, важен беше начинот на кој се спроведоа последните претседателски и локални избори во Македонија. Многу беше важно да се покаже овој статус или како ќе се спроведат изборите во земјата, затоа што изборите мора да се спроведуваат без заплашување и без притисок. Луѓето мора да можат слободно да гласаат. Тие не треба да бидат под влијание на други луѓе. Политичкиот дијалог е еднакво важен за демократијата. Тоа значи дека

партиите меѓусебно се почитуваат, дека не се третираат како непријатели што треба да се поразат и маргинализираат. Наместо тоа, тие треба да гледаат едни на други како на конкуренти за најдоброто решение на политичките проблеми. Тие, исто така, треба да се обидуваат да соработуваат кога тоа е потребно. Во една демократија е нормално различните партии да имаат различни гледишта. Секое гледиште мора да се смета за легитимно. Не е нелегитимно да имате поинакво гледиште од некој друг. Тоа во суштина е плурализам. Мора да се прифати фактот дека луѓето мислат различно и имаат различни интереси. Важно е што системот гарантира дека она што произлегува од дијалогот и соработката е прифатливо за целото општество.

Вториот принцип е почитувањето на човековите права. Зад човековите права се крие филозофска идеја чиешто корени потекнуваат од христијанството. Тоа значи дека сите човечки битија се слободни, еднакви

и дека секоја личност е важна како сите други. Луѓето мора да имаат слобода на говор, да можат слободно да го кажат она што го мислат и да можат да го изразат своето мислење. Тие мора да имаат можност да ја практикуваат својата религија. Тие се еднакви и не смеат да бидат дискриминирани поради тоа што се дел од друг етникум, друга религија или друг пол.

Третиот принцип е владеењето на правото. Владеењето на правото значи дека луѓето мора да добијат еднаков третман од страна на судовите. Истиот закон мора да се применува за сите. Судиите не треба да бидат под влијание на политиката и на парите. Тие мора да бидат ослободени од притисоци. Не смеат да се плашат дека ќе ги изгубат своите работни места кога не постапуваат онака како што некои луѓе сакаат. Мора да бидат стручно обучени и да имаат безбедно работно место. Сево ова се однесува и на јавната администрација. Оваа идеја за независноста на судството и деполитизацијата на јавната администрација е тема

за која Европската унија и Македонија разговараат во процесот на проширувањето. Владата и Парламентот освоија мерки за да се гарантира почитувањето на владеењето на правото или дека тоа ќе се почитува повеќе од претходно.

Пазарната економија е последниот принцип. Конкуренцијата е идејата што лежи во срцето на пазарната економија. Во економијата, монополистичките структури се лоши за луѓето. Замислете во Македонија да имаше само една компанија која има лиценца за увоз на автомобили. Резултатот би бил - секој да биде принуден да го купи тој автомобил. Тогаш автомобилите би биле лоши и не би биле евтени, туку скапи. За да се гарантира конкуренција, условите мора да бидат фер и транспарентни. Мора да постои нулта толеранција за корупцијата во јавната администрација. На пример, во случај на тендер за прибирање понуди за изградба на нов мост или нов пат, шансата за реализација на проектот треба да му се даде на оној кој ќе ја даде најдобрата понуда, а не на оној кој има добри односи со јавната администрација.

Сите потребни реформи, сите овие репери не се дел од училиштен испит, каде што Европската унија пишува оценки, туку тие се преземаат во интерес на луѓето. Тоа е во интерес на сите вас. Понекогаш имам впечаток дека луѓето овде мислат: „Европската унија бара премногу од нас и никогаш не е задоволна со она што го правиме. Работиме толку напорно, а ЕУ сепак нè критикува, велејќи дека не сме доволно добри.“ Ова е сликата што често ја добивам кога зборувам со луѓето или кога ги гледам медиумите. Затоа, сакам да нагласам дека во ваш личен интерес е сите овие реформи да се спроведат. Ако Европската унија не инсистираше на овие реформи, таа немаше да биде атрактивна за луѓето на долгорочен план.

Ако не се придржуваме до тие принципи, нема да бидеме атрактивен клуб на земји, каков што сме сега.

Мојата последна поента е улогата на граѓанското општество, која е многу важна. Целиот процес на реформи не е само грижа на Владата, туку и на секој граѓанин. Задачата е да се изгради граѓанско општество. Граѓанското општество е општество водено од идејата за заеднички цели, при што луѓето не го гледаат интересот на нивниот клан, на нивната етничка група или нивниот личен интерес. Тоа е општество чишто членови се свесни за нешто што е повисоко и позначајно, што е во интерес на нацијата и нејзиниот народ. Тоа е општество чишто членови се возджуваат од следењето на позицијата на партијата, кланот или на етничката група и наместо тоа дејствуваат во полза на граѓаните и на општеството во целина. Политичарите се носители на главните одговорности, оние кои се на власт, оние кои се на владини позиции и во Парламентот, или во администрацијата. Но, тие треба да знаат дека луѓето, граѓаните се свесни и дека се грижат за тоа што тие прават, дека се подготвени да се вклучат и да се ангажираат. Јавното мислење може да биде и е моќ во една земја. Медиумите, исто така, имаат важна улога. Тие мора да знаат што се случува и да им стават до знаење на политичарите дека се контролирани, дека она што тие го прават се следи, анализира, дискутира и се критикува. Ова не е важно само за Македонија, туку за секоја земја. Во Германија, се разбира, нам ни требаат критични печатени и електронски медиуми. Во секоја земја, на демократијата ѝ требаат граѓани кои се заинтересирани за политиката, кои дискутираат и критикуваат и се вклучуваат во политичките партии или во невладините организации.

„Дефинирањето на вашиот вишлен интерес ќе ве одведе до вашите стратешки партнери“

АМБАСАДА НА
УНГАРИЈА

Н.Е. г. Ференц Кекеш,
амбасадор

Зборувајќи за Европската унија со сите специјални термини, изрази и сите политики и инструменти, сфаќаме дека комуникацијата е една од најтешките работи во обединета Европа. Понекогаш мислиме дека подобро се разбираме едни со други, за потоа да откриеме дека дека не сме во право кога го мислиме тоа. Улогата на сите нас - политичари, граѓанско општество, амбасадори, експерти - е да сториме сè што можеме за да помогнеме во комуникацијата и разбирањето на обединета Европа. Во интерес на мојата земја е да го сподели своето искуство и да се обиде да ви ја доближи ЕУ. Тоа е начинот на кој може да се подобри унгарско-македонското партнерство и да помогнеме тоа да стане стратегиско партнерство.

Кога велите дека соработуваме тоа значи дека делиме заеднички цели и развиваме проекти со цел да ги оствариме тие цели. Кога зборуваме за стратегиско партнерство, тоа значи дека и натаму делиме заеднички цели и развиваме проекти, но исто така и дека градиме сојузи за да ги претставиме тие заеднички цели и меѓусебно да се поддржуваме на разни меѓународни форуми. Тоа го правиме без оглед на политичката партија што е на власт и тоа е долгорочно партнерство кое е во корист на обеите земји.

Република Унгарија и Република Македонија негуваат одлични врски и тесно соработуваат меѓу себе.

Двете земји немаат никакви отворени прашања. Ние не сме соседни земји, но сме многу блиски една со друга, многу поблиски отколку што мислиме. Всушност, за еден час можете да дојдете во Будимпешта и да најдете пријатели и партнери. Жално е што не ја користиме доволно оваа близина. Бевме дел од различен политички и економски систем и сега се обидуваме да изградиме нови врски. Иако периодот од 20 години од падот на Железната завеса и Берлинскиот ѕид не беше доволен за да се постигне тоа, сепак истите главни цели што ги делиме создаваат добра основа за соработка на ниво на стратегиско партнерство.

За Унгарија се важни и Македонија и регионот. Нашата трговска размена со регионот се удвои во последнава деценија. Билатералната размена на стоки, како и економската соработка, значајно се зголемија и сè уште се развиваат. Присуството на унгарски компании во регионот постепено се зголемува. Постои и добра соработка на полето на образованието и културата. Сепак, најинтензивна е нашата политичка соработка, која е и повидлива во секојдневниот живот.

Кога зборуваме за стратегиските цели, прво на што помислуваме е интеграцијата во евро-атлантските структури. Унгарија е еден од вашите најголеми поддржувачи во НАТО и во ЕУ. Сакаме колку што може побрзо да ја видиме земјата во овие организации. Тоа налага исполнување на сите основни услови. Подго-

товките се процес без крај. Унгарија влезе во ЕУ и во НАТО, но реформите и реконструкцијата или развојот на општеството и на економијата сè уште траат. Тоа е како воз што не запира. Македонија мора да демонстрира цврста посветеност на реформскиот процес. Треба постојано да се стремите кон подобрување, со цел да проектирате слика за земја која е пожелна членка способна да се соочи со предизвиците на членството. Треба да ги уверите обете организации дека пристапувањето на Македонија нема да ги направи поголеми, туку послини.

Почнувајќи од нашето стратегиско партнерство, Унгарија се обидува да ѝ помогне на Македонија да стане добра членка и да ги ужива сите поволности на членството. Знаејќи дека во Европската унија постојат одредени групи на интерес, а бидејќи и двете сме релативно мали земји, ние можеме да се наречеме

партнери. Не велите дека сме пријатели, затоа што тоа е очигледно. Кога ќе се појават витални прашања, ние сме партнери. Врз основа на тоа, можам да кажам дека во повеќето случаи, на пример во земјоделството, Унгарија ќе ви биде повеќе партнер, отколку ривал. Постојат милион други области каде што можеме да најдеме потенцијали за развој на стратегиското партнерство и за изградба на сојуз. Погледнете го примерот на Вишеградската група. На нашиот пат до ЕУ ние изградивме сојуз со Полска, Република Чешка и со Словачка. Тој сојуз ни помогна во пристапувањето, а ни помага и денес. Или, земете го примерот на Унгарија, но и искуството на сите други нови држави-членки, и анализирајте ги и дефинирајте ги вашите витални интереси. Дефинирањето на вашите витални интереси ќе ве донесе до вашите стратегиски партнери.

„Кајациџеџоџ и конџинуџеџоџ на џраџанскоџо оџџџесџво е од суџџинско значење за исходџ на џреџовориџе“

ИНСТИТУТ ЗА СВЕТСКАТА
ЕКОНОМИЈА ПРИ УАН¹

д-р Кристина Вида,
постар истражувач

Мојата задача денес е да ви го претставам унгарското искуство од преговорите за членство во ЕУ и да ви дадам одредени идеи, а можеби и совети, за тоа што треба и што не треба да правите. Пред сè, сакам да ви кажам дека не треба да очајувате, бидејќи и на Унгарија, земја која во почетокот од 90-тите години се сметаше за една од најдобро подготвените држави-кандидатки за членки во ЕУ, ѝ требаа нето 10 години за да стане членка, или вкупно 14 години. 10 години поминаа од 1994 година, кога ја поднесовме апликацијата за членство во ЕУ, до 2004 година, кога станавме членка. Во споредба со Македонија, ние имавме малку повеќе среќа, бидејќи ЕУ ги започна преговорите со Унгарија неколку месеци откако ѝ даде кандидатски статус. Ситуацијата беше малку поинаква од онаа на Македонија, но од друга страна и ние чекавме премногу долго, затоа што преговорите траеја подолго отколку што мислевме или очекувавме.

Унгарија си постави цел да влезе во ЕУ во 2002 година. Оваа цел не се постигна и ние влеговме во ЕУ во 2004 година, што значи дека процесот траеше 2 години повеќе. Сепак, мислам дека беше корисно, бидејќи подготовките на Унгарија се одвиваа според овие рок-ови, па многу работи беа постигнати однапред. Освен тоа, добивме уште две години коишто можевме да ги

искористиме за подобро усвојување на европското законодавство. Од друга страна, тоа значеше можност за поднесување на повеќе барања за отстапки, затоа што бевме подготвени за членство во 2004 година. Оттаму, доколку работите се одвиваат побавно, Македонија може да размислува во оваа насока, односно да смета дека со тоа ќе добие повеќе време за подготовки.

Втората работа е методологијата на преговорите. Државите-кандидатки мора да бидат подготвени да се справат со двојниот приод на ЕУ. Од една страна, ЕУ ви вели дека ќе ве оценува според вашите индивидуални заслуги. Па така, во вашиот случај ќе се разгледува само напредокот што го постигнала Македонија и ќе бидат важни вашите индивидуалните заслуги. Од друга страна, ЕУ настојува да ги спои малите, па дури и средните земји, во една група. На пример, доколку ситуацијата на Западен Балкан се подобрува побрзо од очекуваното, треба да бидете подготвени дека ЕУ може да размисли да ве стави во ист пакет. А тоа значи успорување на вашиот процес, за да им се даде можност на другите земји да ве стигнат. Таквата ситуација не е пријатна, но ние ја искусивме затоа што во почетокот бевме 6 земји коишто предничеа во преговорите и 6 земји што заостануваа. Мора да се справите со вакиот приод и да сфатите дека ЕУ гледа на мапата и вели: „ајде да ги земеме овие

¹ УАН - Унгарска академија на науки

земји заедно, доколку е можно". Сепак, ние успеавме да се справиме со ваквиот двоен природ и се споевме со другите држави-кандидатки.

Трето, секогаш треба да имате на ум дека работата што ви претстои постојано се зголемува. При проширувањето кон југ, новите јужни држави-членки мораа да усвојат околу 40.000 страници од европското законодавство, ние моравме да усвоиме двојно повеќе (околу 90.000 страници). Лоша вест за вас е тоа што вие ќе треба да се справите со 120.000 страници законодавство. Затоа, колку побрзо влезете во ЕУ, толку подобро за вас. Сега сте во позиција на еднострано усвојување, а тогаш ќе можете да учествувате во изготвувањето на идното законодавство на Унијата.

Друг совет е доколку преговарате во пакет со други земји, особено со вашите соседи, во текот на преговорите да создавате коалиции. Тоа е нешто што не го направија земјите од Југоисточна Европа и сметам дека беше голема грешка, бидејќи земјите од Вишеградската група, на пример, не ги презентираа своите заеднички интереси, иако имаа многу такви интереси. Сите се фокусиравме на својата домашна задача и не се обравивме до соседите за да видиме што треба да се прави и како заедно да ги презентираме нашите клучни интереси. Имајте на ум дека секогаш ќе бидете послини кога одредени клучни интереси ќе ги презентирате заедно со барем уште една земја, отколку кога ќе ги презентирате сами.

Подготовките за преговори се темелат на 4 столба. Унгарија прво се концентрираше на воспоставувањето основи за макроекономска стабилност и одржлив раст на долгорочен план, а сигурна сум дека тоа е случајот и со Македонија. Тоа е од суштинско значење. Второ, моравме да се фокусираме не само на усвојувањето на правото, туку и на градењето соодветни институции коишто ќе бидат одржливи и по пристапувањето.

И вие ќе треба да ги екипирате ваквите институции со компетентен кадар и постојано да ги обучувате државните службеници, меѓу другото воведувајќи и обука за странски јазици. Четвртиот столб, оној за кој денес се дискутира, е подготвувањето на јавноста за пристапувањето во ЕУ. Исклучително е важно целиот процес да им се приближи на граѓаните, бидејќи Европската унија е Унија на европските граѓани, па така вие – како граѓанин – мора да знаете и мора да бидете вклучени во активностите. Од почетокот на втората половина на 90-тите, во Унгарија развиевме различни стратегии за комуникација, при што ЕУ секогаш беше на агендата. Сега ќе зборувам за одредени клучни елементи на преговорите.

Администрацијата е клучот за успехот во преговорите. Ако имате добра и транспарентна институционална поставеност, со стручен кадар и систем што функционира непречено, веќе сте постигнале добар успех. По отворањето на преговорите администрацијата ќе треба секојдневно да се справува со огромна работа. Затоа, државните службеници мора да се добро подготвени за да ја завршат работата. Не очајувајте поради фактот дека сте мала земја и дека немате доволно кадар. И Кипар и Малта се мали земји, но многу успешно го спроведоа процесот на преговорите. Затоа, не грижете се за големината на кадарот, кој може малку да се зголеми во тој период, и концентрирајте се на изградбата на транспарентна структура. Ние го избравме Министерството за надворешни работи, во чиишто рамки постоеше Државен секретаријат за интеграција, а дел од него беше и Одделот за координација со ЕУ. Тоа, во суштина, беше срцето на системот. Потребен е централен систем, независно од тоа дали тој ќе биде дел од МНР или од некое друго министерство.

Нашата делегација за преговорите броеше 3 клучни лица кои сакам да ги именувам: министерот за надворешни работи, раководителот на Државниот секретаријат за европска интеграција, односно државниот секретар, и главниот преговарач на Унгарија, кој беше базиран во Брисел. Тие тројца не само што беа висококомпетентни, туку беа вклучени во европските работи уште од средината на 80-тите години. Тие беа добро обучени и успешни дипломати од кариера и беа дел од мисијата во Брисел, а потоа се вратија и работеа во министерствата. Едниот од нив е професор по европско право. Овие експерти беа задржани во текот на целиот процес. Во текот на 10-те години, од 1994 до 2004 година, се одржуваше континуитетот на кадарот, што е исто така клучна работа. Доколку постојано ги менувате луѓето, тие ќе треба одново да почнат да учат како функционира ЕУ и да се трудат да воспостават лични контакти, кои се исклучително важни во текот на преговорите, дури и во услови кога ќе се смени Владата. Во периодот на нашето пристапување во ЕУ, ние имавме најмалку два избори, но овие луѓе останаа дел од процесот.

Иако сите тројца се одлични луѓе, сакам посебно да издвојам еден од нив-главниот преговарач, Ендре

Јухаз, кој сега е судија во Европскиот суд на правдата. Тој беше познат по одличното познавање на европското законодавство, па се зборуваше дека комесарите во Европската комисија, т.е. функционерите или еврократите, се плашат да преговараат со него затоа што тој понекогаш го знаеше европското законодавство многу подобро од нив.

Си поставивме три преговарачки принципи. Имавме министерска одговорност, што значеше дека министерствата треба да ги разработуваат секторските работи од поглавјето за коешто се преговараше. Овие секторски работи мораа да се координираат со другите министерства, затоа што секогаш постојат конфликти меѓу министерствата. Овие меѓуминистерски и меѓусекторски конфликти се решаваа на меѓуминистерски форум. Трето, имавме метод на единствен канал, според кој Унгарија секогаш зборуваше во еден глас со ЕУ. Министерството никогаш не ја контактираше Комисијата или државите-членки без претходна координација, туку тоа беше канализирано преку мисијата во Брисел.

Не можам доволно да ја истакнам важноста на кадровските капацитети. Потребни ви се високостручни лидери, по можност дипломати од

кариера, кои се добро запознаени со ЕУ и со сè што значи ЕУ. Второ, треба да го задржите континуитетот на кадарот и да имате добро обучени државни службеници кои треба соодветно да ги наградите и да ги задржите.

Следна поента во мојата дискусија е оценувањето на поглавјата. Ние имавме 31 поглавје, а мислам дека вие ќе имате 35. Од 31 поглавје за преговори, 29 се однесуваа на европското законодавство. Поголемиот дел од поглавјата не беа проблематични. Меѓутоа, имаше 11 потешки поглавја, а јас ќе издвајам неколку. За поглавјето 30 ќе се преговараше без никакви проблеми, но - за жал - како резултат на нефер одлуката од Ница, донесена од страна на 15-те држави-членки на ЕУ, Унгарија и Чешка Република се соочија со огромен и мошне чувствителен проблем. проблемот беше во тоа што на двете земји, со население од 10 милиони, им се дадоа две седишта помалку во Европскиот парламент. Овој проблем се реши во последен момент, во Копенхаген. Заклучокот е дека можете да најдете на неочекувани проблеми, за коишто воопшто не сте ни помислиле во целиот процес.

Не сакам да навлегувам во деталите за тешките теми, но некои од нив можат да ви бидат интересни, затоа што и вие може да се соочите со слични проблеми или барања за отстапки. Унгарија сакаше да побара 9 отстапки во поглавјето за заштита на животната средина, а заврши со 4. Најдолгата отстапка ќе трае до 2015 година и се однесува на комуналните канализациски системи коишто треба да се изградат насекаде во земјата, а што бара огромни инвестиции. Тоа се толку скапи директиви, што на земјата ѝ е потребно време за да ги направи потребните инвестиции. Второ, слободното движење на капиталот. Сакам да ви дадам еден совет во врска со ова. Сигурна сум дека земјиштето во Македонија е евтино, како што беше и во Унгарија.

Не дозволувајте да бидете притиснати за брза либерализација на продажбата на земјиштето. Секогаш можете да ги посочите старите земји и да му кажете на Брисел дека, на пример, ЕУ доделила 7-годишен мораториум за 10-те нови држави-членки во однос на ова поглавје и да побарате иста отстапка и за вас. Не знам дали беше таква ситуацијата со земјите како што се Кипар и Малта, но нам ЕУ ни додели 7-годишен мораториум за продажба на земјиштето, што во вонредни случаи може да се продолжи за уште 3 години. Така, ние добивме мораториум од 10 години за продажба на земјиштето, бидејќи купувањето евтино земјиште од страна на луѓето од Западна Европа може да доведе до големи спекулации и слично. Секогаш можете да се повикате на нашето искуство.

Се водеше расправа и за буџетот. Буџетската ставка е она што сакав да го истакнам кога споменав дека не создадовме коалиции со четирите земји од Вишеградската група. Всушност, за буџетот преговаравме во Копенхаген, и тоа во последниот момент од последниот ден, т.е. последната ноќ, затоа што прашањето за парите од буџетот што ќе добиеме е мошне чувствително за ЕУ. За жал, четирите земји од Вишеградската група не создадоа коалиција, па ЕУ преговараше со секоја земја посебно, зад затворени врати. Резултатот на тоа беше фактот дека Унгарија и Чешка Република, земји со ист број жители и слично ниво на развој, преговараа со различен исход. Чесите во почетокот добија многу поголема поддршка за ликвидноста, за разлика од Унгарците. Ова се случи бидејќи ЕУ можеше да им каже на дипломатите со кои преговараше во различни соби дека Чесите, како и Полјаците, веќе ја прифатија оваа сума. Затоа, настојувајте преговорите да продолжат, не запирајте додека не речете дека е во ред и обидете се да изградите коалиции.

Крајниот исход од преговорите беше тоа што добивме 34 отстапки, што може да се смета за просечен успех, зашто некои земји добија повеќе, но некои добија и помалку. Можеби е најдобро да се концентрирате на тоа да побарате помалку ЕУ отстапки. Доколку побарате помалку транзициони аранжмани, ќе ѝ покажете на ЕУ дека сте добро подготвени. Од друга страна, ако побарате неколку отстапки, истите треба добро да ги поткрепите со аргументи и мора да покажете дека тие се навистина оправдани. Само така ќе ги добиете отстапките коишто сте ги побарале.

Да заклучам, на крајот бевме во добра буџетска позиција, особено од 2007 година па наваму, при

што од ЕУ годишно добиваме најмалку 3% од БДП. Го решивме и институционалното прашање, но претрпевме значителни загуби во однос на земјоделските квоти. Тоа особено се однесува на квотите за млекото и квотите за говедата, затоа што сме богати со говеда и со крави и сме големи млекопроизводители, но не успеавме добро да испреговараме за овие прашања. Како последица на тоа, Унгарија денес сè уште страда од резултатите од тие преговори.

Унгарија безрезервно ја поддржува интеграцијата на целиот регион. Во нашиот случај, Германија беше земјата којашто ја имаше улогата на главна движечка сила за целиот процес. Потребни ви се сојузници меѓу постојните држави-членки, и тоа

колку повеќе, толку подобро. Се разбира, Унгарија и Словачка не се доволни, треба да имате многу повеќе сојузници. И не заборавajte повеќе да ја рекламирате својата земја, затоа што во некои земји ќе се одржува референдум за следните проширувања, па ќе треба да се справите и со таа ситуација.

Мојам да кажам дека петте години откако станавме членка на ЕУ па сè до кризата беа навистина успешен период. Прво, повеќето земји коишто пристапија постигнаа макроекономска стабилност. Унгарија не постигна добри резултати на тој план, но не сакам да навлегувам во детали во однос на тоа прашање, додека сите други земји покажаа одличен или многу добар успех. Четири од 12-те земји веќе го воведоа еврото, што претставува уште една успешна приказна. Трговските врски меѓу новите држави-членки се интензивираа, бидејќи тие веќе постоеја, односно земјите беа меѓусебно поврзани со западноевропските пазари. Но, ние успеавме значително да ја зголемиме регионалната трговија, којашто ќе биде корисна и во овој регион. Странските директни инвестиции од старите држави-членки продолжија да влегуваат во регионот. Многу работници од новите држави-членки заминаа на Запад, но тоа не предизвика никакви проблеми.

Членството во ЕУ немаше негативен ефект врз буџетот. Старите држави-членки се плашеа дека големото проширување со 12 држави-членки ќе го зголеми буџетот. Тоа не се случи и буџетот сè уште изнесува еден процент од БНП на ЕУ. Сепак, новите држави-членки успеаја да го добијат својот дел од најмалку 3% од БДП и сите се во добра позиција. Благодарение на буџетот на ЕУ во текот на овие пет години се стекнавме со значителна додадена значајна вредност. Сакам да нагласам дека ЕУ добро функционира со 27-те членки, што беше големо изненадување за некои. Оттука, може да се каже дека ако ЕУ може добро да

функционира со 27 членки, тогаш може да функционира и со 30 држави-членки, бидејќи работите нема драстично да се променат.

Моите завршни препораки или совети за една земја којашто пристапува, како што е Македонија, се следниве: прво, да се постави транспарентна институционална рамка со ефикасен центар за координација; второ, имајте ги на ум отстапките што ги добивме ние, затоа што секогаш можете да се повикате на нив како на преседани; трето, задржете ги сите добро обучени државни службеници на клучни позиции; четврто, стабилизирајте ја демократијата и борете се против корупцијата, бидејќи во ЕУ има најмалку еден случај кога Комисијата поради корупција ги суспендира средствата од кохезионите фондови за една од новите држави-членки. Не дозволувајте да загубите ниту еден евроцент поради корупција. Стабилизирајте ги јавните финансии и сите постулати на националната економија, во согласност со Магришките критериуми.

Моја сугестија е да најдете некој предводник во економијата, без оглед на тоа дали ќе го земете туризмот или земјоделството. Изградете институции кои се способни за живот и кои ќе можат да се справат со секојдневните работи во ЕУ и по пристапувањето, бидејќи животот не завршува со тоа што ќе станете членка. Напротив, обучувајте ги и соодветно наградувајте ги вашите државни службеници, затоа што – во спротивно – тие ќе заминат во приватниот сектор и ќе ги загубите. Постигнете национален консензус по главните прашања на ЕУ, бидејќи тогаш ќе бидете поверодостоен партнер на ЕУ, и обидете се да не ги менувате приоритетите секои четири години по изборите. Научете како да создавате коалиции со членките и континуирано споделувајте ги прашањата на ЕУ со јавноста, како што правиме денес.

„Прејговорише со ЕУ се однесуваат на нејзиното законодавство, но и на ѝарише и ѝолишката“

ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНИ
ОДНОСИ

проф. д-р Бојко Бучар
постар истражувач

Денес ќе споделам со вас неколку размислувања за претпристапниот и пристапниот период и за искуството на Словенија од членството. Кога зборуваме за претпристапниот период, сакам да наведам три поенти. Пред сè, ние направивме многу студии за тоа кој е најдобриот начин Словенија да се развие како земја и да го развие своето општество. Истражувавме дали треба да влеземе во Европската област на слободна трговија, во ЕУ или не треба да влеземе во ниту една интеграција и сè да оставиме онака како што беше или, можеби, да создадеме бесцаринска зона итн. Резултатите покажаа дека можеби не постојат толку добри или, дури, најдобри опции, но членството во ЕУ секако изгледаше како најмалку лоша опција. Заклучокот беше дека Словенија, во суштина, нема друга опција освен да ѝ се приклучи на Унијата. Второто нешто што се случи пред да почнат пристапните преговори со ЕУ беше тоа што Словенија мораше да смени многу работи во областа на економијата, но и во правниот и во политичкиот систем. Некои луѓе не веруваа дека сите промени што се правеа беа добри, па почнаа да се сомневаат во нив. Одговорот на политичарите, но и на експертите беше многу јасен: не ги правиме овие промени поради Европската унија, туку затоа што мораме да ги направиме ако сакаме да станеме модерно општество, кое ќе има шанси за развој. Мораме да го следиме примерот на другите држави во Европската

унија, бидејќи тие се развиени и модерни. Затоа, ако сакаме развој, треба да го направиме истото. Без оглед на Европската унија! Реформите се направија затоа што тие промени ѝ беа потребни на Словенија, а не на Европската унија. Третото нешто што го искусивме беше тоа што – ова веројатно ќе ви звучи познато – една држава-членка (Италија) не сакаше да ја даде својата согласност за отворање на пристапните преговори, освен ако Словенија не го отвори својот пазар на недвижен имот. Словенија знаеше дека тоа треба да го направи кога ќе влезе во ЕУ, но многу политичари и општата јавност не сфатија зошто тоа мора да се направи пред да започнат преговорите. Едноставно, тоа изгледаше дискриминирачки. Но, ништо не помогна. Резултатот беше тоа што Словенија пред да ги започне преговорите мораше да го смени Уставот, во согласност со промените што беа побарани. На крај, откако Словенија го направи тоа што беше побарано од неа, таа можеше да ги започне пристапните преговори.

Тука, всушност, почнува циркусот. Често се вели дека пристапните преговори се однесуваат на европското законодавство, кое мора да го прифати секоја земја. Се вели дека речиси и не постојат преговори и дека Европската унија само набљудува дали земјата ги исполнува стандардите на европското законодавство или не. А тоа е, во основа, диктат од Европската унија, иако, се разбира, мора да се истакне фактот дека во

преговарачкиот процес можат да се дадат транзициски периоди и отстапувања. Тие можеби не се толку бројни, но можат да бидат важни за земјата. Земјата треба да има многу добар и искусен преговарачки тим, бидејќи преговарите не се однесуваат само на трансформацијата на европското законодавство во национално. Кога зборуваме за добар преговарачки тим, морам да истакнам дека Словенија имаше многу добар преговарачки тим. Предводник на тимот и главен преговарач беше д-р Јанез Поточник, кој сега е комесар за наука и истражувања. Преговарачкиот тим не преговараше само со Европската унија, туку и со националната влада, со политичките сили во земјата, па дури и со граѓанското општество, а тоа е многу посложена работа од преговарањето само со Европската унија.

Во текот на пристапниот процес имаше многу политички активности, но јас ќе издвојам една конкретна работа – протоколот на информации. На Интернет можевте да ги следите не само позициите на Словени-

ја во процесот на преговарање, туку и резултатите за секое поглавје посебно. Така, кога и ако сакаа, експертите можеа одблизу да го следат целиот процес. Но, не беше само Интернетот. Доколку земјоделците во некое далечно село беа загрижени за цената на млекото или на компирите, некој од преговарачкиот тим, а честопати дури и главниот преговарач, д-р Поточник, заминуваше таму за да го објасни целиот процес. Секогаш кога некој ќе помислеше дека тие треба да дојдат и да ги објаснат работите, тие беа таму. На шег а велевме дека ако одиш во продавница и купиш конзерва, кога ќе ја отвориш од неа ќе излезе д-р Поточник – се разбира, пријателски расположен.

Како што споменав претходно, се вели дека преговорите се однесуваат само на европското законодавство. Ова е точно, но само делумно. Преговорите се однесуваат и на две други работи: едната од нив се парите, а другата е политиката. Да ви дадам неколку примери. Прво, во поглавјето за финансиски и буџетски одредби, Словенија требаше да се бори со тен-

денцијата дека таа ќе стане нето-придонесувач во буџетот на ЕУ, како резултат на статистичкиот ефект. Толку многу земји од Источна Европа се приклучија истовремено, така што одеднаш Словенија се сметаше за развиена земја. Бидејќи нејзиниот БДП изнесуваше повеќе од половина од просечниот БДП на Европската унија, Словенија требаше да стане нето-придонесувач. На крајот се изнајде политичко решение. Сепак, ова се однесува само на моменталната финансиска перспектива. Второ, прашањето за регионалната политика беше, исто така, прашање на пари. Словенија сакаше да има два или три региони, но Европската комисија инсистираше таа да има само еден регион. А тоа, секако, прави голема разлика. Ако постои еден регион, тој би бил развиен и износот на квалификувани средства би се намалил. Но, поделбата на земјата на повеќе региони би значела дека некои од нив ќе се сметаат за неразвиени и ќе се квалификуваат за повеќе средства од најголемите фондови на Европската унија. Третото прашање поврзано со парите беше Заедничката земјоделска политика, поглавје за коешто сметам дека ќе биде многу важно и за Македонија. Кога станува збор за субвенциите за земјоделците, Европската унија не им дозволи на новојдените членки да го имаат истиот режим како старите држави. Словенија успеа да постигне компромис, во смисла на тоа дека можеше да ги субвенционира своите земјоделци во истиот износ како и старите држави-членки, но земјоделците требаше делумно да ги субвенционира од сопствениот буџет. Како и да е, тоа се сметаше за успех, а претпоставувам и дека беше успех.

Другата работа што има улога во преговорите е чиста политика. Секоја земја која пристапува мора да ги исполни Копенхагенските критериуми, но тие се толку нејасни што политиката постојано влегува во игра. На пример, кога Словенија го отвори својот

пазар на недвижен имот, таа вклучи клаузула за реци-процитет којашто можеше да ја заштити, рестрикцијата слична на онаа што ја имаа Италија и Грција. Но, Комисијата ѝ кажа дека мора да ја отстрани оваа клаузула поради двата основни принципа од Договорот за Европската заедница: забрана за дискриминација, со којашто граѓаните на другите држави-членки не смеат да се третираат поинаку од сопствените граѓани; и второ, безусловената природа на Договорот, што значи дека правата пропишани со Договорот се безусловни и земјите-потписнички на Договорот не можат да ги подложат на условеност. Нивниот аргумент беше дека Словенија, во споредба со другите земји од Источна Европа коишто пристапуваат, е една од поразвиените, па така тие можеа да добијат транзициони периоди, но не и Словенија.

Во однос на слободното движење на лицата, Словенија побара слободен пристап до пазарот на трудот. Аргумент за тоа беше принципот на забрана на дискриминацијата и безусловеноста на Договорот. Меѓутоа, овојпат Комисијата тврдеше дека Словенија е неразвиена и, на крај, ѝ наметна транзициски период, исто како и на остатокот земји од Источна Европа. Само Кипар и Малта добија директен пристап до пазарот на трудот, бидејќи се сметаа за развиени земји. Словенците беа збунети од оваа разлика во третманот. Еднаш Словенија се сметаше за поразвиена, а друг пат за помалку развиена земја. Ова е, претпоставувам, дел од политиката.

Се разбира, имаше и други примери што можат да се наведат, како што се барањата на Италија и на Австрија упатени до Словенија, но не и до другите земји коишто пристапуваа, да ги затвори фришоповите на копнените гранични премини. Словенија знаеше дека ќе мора да ги затвори откако ќе стане членка на Европската унија, но зошто пред тоа? Од друга стра-

на, Австрија наметна одредени рестрикции за увозот на тутун, а Италија ги намали цените на бензинот на границата. Словенија се пожали бидејќи не сакаше да ги затвори фришоповите и тврдеше дека тоа што го направи Австрија не е во согласност со меѓународното право и дека акцијата на Италија значи непочитување на заедничкиот пазар. Комисијата не даде никаков одговор на поплаките на Словенија. Единствениот одговор што го доби Словенија беше дека треба да ги затвори фришоповите. И таа го направи тоа.

Во суштина, Комисијата рече дека, по правило, апликантите се тие што покажуваат интерес за влез во ЕУ, а не обратно. Освен тоа, постоеја и други особености. Шенгенскиот режим и Еврозоната се законодавство за сите новопримени членки, но сите стари членки не мораа да бидат членки на Шенген зоната или на Еврозоната. Едноставно, тоа се правилата на клубот. Кога Словенија влезе во Унијата, таа не ги исполнуваше сите Копенхагенски и Мастришки критериуми потребни за влез во Еврозоната. Сепак, одлуката таа и другите да бидат дел од неа беше политичка и на државите им се дозволи транзициски период. За влез во Еврозоната земјата мора да биде строга во исполнувањето на Мастришките критериуми, иако некои од старите држави-членки не беа толку строги во придржувањето кон нив. Така функционираат работите. Го зборувам сево ова затоа што мислам дека треба да ги утешам сите оние кои се плашат дека Македонија е можеби дискриминирана во барањата и дека таа нема да биде во истата позиција како и другите земји. На една конференција во Виена, кога зборував со професорите од сите стари држави-членки за она што ви го раскажав денес, пораката што ја добив назад беше „добре дојдовте во клубот“, што значеше дека сите имаат своја приказна за раскажување.

На крајот, Словенија влезе во Европската унија.

Она што изненадува е дека ништо не се случи. Ништо не се измени во животот на луѓето. Зошто? Затоа што Словенија иницијално остана надвор од Еврозоната и надвор од Шенгенскиот информативен систем. Луѓето почнаа да забележуваат одредени промени дури кога Словенија влезе во Еврозоната и во Шенген зоната. Еврото беше добро прифатено, главно затоа што луѓето не мораа веќе да ги менуваат парите кога патуваат во повеќето земји на ЕУ. Освен тоа, Словенија имаше своја валута релативно краток период. Исто така, луѓето сега можат да ги споредуваат цените и платите, што предизвика барања за покачување на платите. Но, најголемото влијание од воведувањето на еврото беше значителниот пораст на цените. Владата тврдеше дека постојат и други економски фактори коишто имаат улога во тоа, но луѓето едноставно забележаа дека со воведувањето на еврото сè стана многу поскапо. Ако разговарате со Италијанците, Австријците или со Германците, сите кимаат со главата и велат: „Да, кога го воведовме еврото, сè стана многу поскапо.“ Сепак, луѓето го сакаат еврото и ги ценат придобивките што тоа ги носи.

Друго големо влијание беше Шенгенскиот информативен систем. Постоеја грижи, особено кај оние кои имаа тесни врски со земјите што се надвор од Шенгенскиот информативен систем. На пример, многу туристички агенти се жалеа дека руските туристи се соочуваат со многу тешкотии при доаѓањето во Словенија, а истото важеше и за граѓаните од поранешните југословенски републики. Овие луѓе тврдеа дека Шенгенскиот систем не е добар и дека тој им одговара на измамниците, но тие ја избегнуваат граничната контрола. Граничната контрола е само за чесните луѓе, а токму тие имаат проблеми на влезот во некоја земја. Криминалот отсекогаш ги избегнувал граничните контроли. Сепак, мислам дека, генерално,

луѓето се задоволни од Шенгенскиот информативен систем.

Кога станува збор за слободното движење на работната сила, ние сè уште не ги чувствуваме сите ефекти. Она што полека го забележуваме, секако е приливот на работна сила, која главно доаѓа од поранешните источноевропски земји. Тоа сè уште не предизвикува проблеми, но ќе треба да почекаме и да видиме што ќе се случи. Можеби ќе се појават одредени проблеми. Забележавме дека има прилив на бездомници од некои земји и дека се зголемија активностите на организираниот криминал. Но, вистинскиот предизвик претстои откако ќе се смени позицијата на старите држави-членки и ќе настапи целосна либерализација со старите држави-членки. Она што би можело да се случи, иако не сум сигурен во тоа, е дека ќе има прилив на поквалификувана работна сила од една страна, а одлив на мозоци од друга страна. Ако ова се случи во иднина, останува да ја видиме мудроста на нашите политичари за да се справат со ваквиот феномен.

Последното нешто за што сакам да зборувам е моќта на Комисијата и моќта на Европскиот суд на правдата. Ова не е толку широко познато, освен кај заинтересираната јавност. Мислам дека Европската унија прави лоша работа во она што јас го нарекувам програма за локален дофат. Па така, кога ќе најдеме на проблем со Европската комисија, националните медиуми известуваат за тоа што се случува. Но, тие – повеќе или помалку – известуваат само за една страна на приказната, страната на Владата, а притоа не известуваат за другата страна на приказната, страната на Европската унија, на Комисијата или на Судот. Можам да напоменам дека тоа не е својствено само за Словенија, туку за сите држави во Европската унија. Штом ќе се донесе некоја мерка во корист на народот, заслугата секогаш си ја презема Владата. А кога

има мерка која не е толку популарна кај народот, тие велат: „Тоа е Европската унија и ние мораме така да направиме“. Со тоа, сликата за ЕУ во јавноста станува избличена.

Морам да кажам уште нешто: во Словенија падна поддршката за Европската унија. Во почетокот на пристапниот процес таа изнесуваше меѓу 80 и 90%. Практично, ние имавме комплетен консензус по тоа прашање. Сега, таа е падната меѓу 53 и 63%. Сепак, ќе кажам дека луѓето се генерално задоволни од тоа што земјата е членка на Европската унија бидејќи, се чини, тие чувствуваат дека им е подобро внатре, отколку надвор од неа. Останува да видиме дали ова ќе се смени во време на криза. Експертите сигурно ќе речат дека ако земјата е надвор од Европската унија, кризата ќе ја погоди многу посилено. Заинтересираната јавност е, исто така, задоволна од тоа што државата е во Европската унија, затоа што националната влада и државата се подложни на правилата и регулативите кои се заеднички за поголемиот дел од европските држави. Тие правила и регулативи се набљудуваат еднадвор, што е многу добра работа. Автономните национални политики, во спој со сите транзициски особености, не носат секогаш оптимални резултати. Заинтересираната јавност ќе беше позагрижена ако политичарите имаа целосно одврзани раце да донесуваат закони онака како што им одговара. Членството во ЕУ, без оглед на трнливиот пат пред вас и непријатната состојба во којашто ќе се наоѓате откако ќе влезете во Унијата, сепак е најмалку непријатна состојба на европските држави и на нивните општества, кога ќе го споредите со другите опции. Се надевам дека Македонија ќе ги почне пристапните преговори што е можно побрзо, можеби уште годинава, и дека ќе ги заврши исто така во најбрз можен рок и ќе биде доброедјена во Европската унија.

„Колку повеќе чекаме, Шолку повеќе работа ќе имаме“

МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР ЗА
ЕВРОПСКО
ОБРАЗОВАНИЕ

м-р Наташа Јованова,
програмски директор

Размислувајќи за денешната дебата, ми се наметнаа неколку прашања кои би сакала да ги споделам со вас, во очекување дека ќе испровоцираат ваши размислувања и коментари и ќе дадат придонес кон нашата крајна цел - членство во ЕУ.

Првото прашање што си го поставив е прашањето за информираноста. Имено, колку македонските граѓани се навистина запознаени со Европската унија, со нејзините тела и институции, со начинот на функционирањето, со тоа што значат „европските услови, критериуми, репери“, каков е ставот на македонските граѓани по прашањето зошто Европската унија, кои се придобивките, а кои се негативните последици од пристапувањето итн. Не помалку важна е информираноста на граѓаните за самиот процес на пристапување на Македонија кон ЕУ, за тоа како се одвива тој процес, односно до каде напреднала Македонија во истиот, итн.

Зачудувачки е дека една долгорочна стратемиска цел и приоритет број еден на македонската држава, кој ужива екстремно висока, речиси консензуална поддршка од страна на сите политички партии и граѓани, се третира на толку несериозен и neodговорен начин. Доказ за тоа е фактот дека државата речиси и не распредели средства за промоција на таа своја цел. Тешко се добиваат информации за настаните кои се суштински за напредокот на државата. За жал,

и медиумите недоволно информираат за прашањата поврзани со ЕУ. Се забележува голема непрецизност, понекогаш паушалност, а честопати и контрадикторност во информирањето околу интегративните процеси. Како резултат на тоа, граѓаните - кои според сите анкети со висок процент го поддржуваат интегрирањето со ЕУ - всушност се многу малку информирани за прашањата поврзани со ЕУ. Посебни „контроверзи“ постојат во однос на нашата „европска“ приказна.

Пристапувањето на Македонија во ЕУ не е и не смее да биде висока политика, ниту пак е само надворешна политика и, конечно, не е работа на неколкумина политичари, којашто се случува во кабинетите и зад затворени врати. Напротив, евроинтеграцијата е внатрешна политика на Македонија и прашање од витален интерес за секој нејзин граѓанин. Во ЕУ се зачленува државата Македонија, но граѓани на ЕУ стануваат граѓаните на Македонија. Затоа, сметам дека доколку се сака да се забрза процесот на интеграција и да се извлечат позитивните работи, а притоа да се избегнат негативните импликации, потребно е целата јавност да биде активно вклучена во тој процес. Само добро информираниот граѓанин може да даде оптимален придонес. Нашата држава одамна има донесено Стратегија за информирање и комуникација со јавноста во процесот на пристапување, која ја спроведува, во прв ред, Секретаријатот за европски прашања (СЕП).

Но, на интернет страницата на СЕП веќе одамна не може да се најдат вообичаените месечни извештаи кои информираат за напредокот и другата важна документација. Оние што ги има се застарени, а голем дел од стратегиските документи што се однесуваат на претпристапните инструменти и на програмите на Заедницата не се дури ни преведени на македонски јазик. Оперативните планови за спроведување на Стратегијата, кои ќе содржат годишни активности и мерки за нејзина имплементација, веќе одамна не се донесуваат. Министерствата, како едни од носителите на процесот, исто така многу површно, оскудно или воопшто не информираат за сопствениот напредок во тој процес. Широки, сеопфатни кампањи во печатените и во електронските медиуми кои континуирано, опсежно и транспарентно ќе ја информираат македонската јавност за евроинтегративниот процес воопшто нема. Предвидените брошури, летоци, памфлети и билтени, Евробусот (подвижна ЕУ библиотека), другите печатени, аудио и видеоматеријали, како алатки за

дисеминација на информации, не се изготвуваат веќе одамна. Истото се однесува и на информативните денови наменети за одделни засегнати страни. Игнорирањето на стручната и засегнатата јавност, чиишто капацитети и енергија може и мора да се искористат во процесот, е дополнителен проблем. Процесот на консултации наместо да биде широк и сеопфатен е значително редуциран и крајно селективен, па станува само „про форма“.

Второто прашање, кое е поврзано со прашањето на информираноста, се однесува на таканаречениот апсорпционен капацитет на државата, односно на способноста и подготвеноста за користење на претпристапната помош од ЕУ, со која треба да се олесни и да се забрза транзицијата на РМ од држава-кандидатка кон држава членка. Кога се зборува за претпристапна помош на ЕУ, пред сè се мисли на Инструментот за претпристапна помош (ИПА), кој ги поддржува подготвката и изградбата на институции и структури кои се неопходни за идното учество во структурните

и кохезионите фондови на ЕУ. Дополнителен извор на средства се и таканаречените програми на Заедницата, финансиски програми на ЕУ кои ја поддржуваат соработката на државите-членки во различни политики на ЕУ, како што се политиката на вработување, иновации, млади, култура, образование, истражување и развој итн.

Таква е програмата „Европа за граѓаните“ со буџет од 215 милиони евра, која ѝ е достапна на РМ од 19 март 2009 година. Програмата промовира активно европско граѓанство, преку поддршка на активностите на локалните организации и групи граѓани. Но, за жал, таа не е ниту споменета на вебсајтот на надлежното Министерство за образование и наука (МОН). ЗЕЛС, пак, информира за Програмата преку пренесување информација од некоја средба одржана во странство. Ниту медиумите не ја испрововираа програмата за засегнатите организации. Тешко дека програмата ќе има некаков успех, ако граѓаните не се информирани за нејзиното постоење, за можностите што ги нуди и за начините на користење на програмата. Други такви програми се ЦИП (за конкурентност и иновации), наменета за поддршка на малите и на средните претпријатија - МСП (со буџет од 3,7 милјарди евра), Седмата рамковна програма за истражување и развој (50,5 милјарди евра), Доживотно учење (6,97 милијарди евра) и Младите во акција (855 милиони евра).

Неинформираноста и недостигот од капацитети се особено загрижувачки ако се има предвид фактот дека фондовите на ЕУ се трошат врз основа на транспарентни, но многу сложени правила и процедури. Затоа, фазата на пристапување или приближување кон ЕУ не е ништо друго туку подготвителна фаза за членство во ЕУ. Нашиот успех, како идна рамноправна членка, ќе зависи од напорите што ги правиме денес - на централно и на локално ниво. Тоа значи дека се

доведуваме во опасност да „влетаме“ во целата работа недоволно подготвени, да не ги искористиме сите можности и да го прифаќаме она што ќе ни се понуди или, да цитирам, една од брошурите на СЕП: „доколку не се бориме да го добиеме она што го сакаме, ќе мора да го сакаме она што ќе го добиеме“.

Третото прашање се однесува на самиот процес на преговори. Станува збор за еден долготраен и крајно сложен и тежок процес кој се одвива на повеќе нивоа и кој бара максимална мобилизација на целото општество. Брзото отпочнување на преговорите е особено важно ако се знае дека ЕУ е многу динамична организација којашто постојано расте, се развива и се надградува. Преведено, тоа значи дека расте бројот на политики, бројот на подрачја во кои се ангажира ЕУ, а во крајна линија расте и бројот на законодавните акти преточени во поглавја за кои ние треба да преговараме. Со други зборови - колку повеќе чекаме, толку повеќе работа ќе имаме. Колку сме подалеку од ЕУ, толку помалку можеме да влијаеме на неа. Затоа, преговорите и членството во ЕУ треба да се случат сега, а не утре.

Во октомври Македонија ја доби четири години очекуваната препорака за почеток на преговорите за членство во ЕУ од страна на Европската комисија, откако претходно ги исполни осумте репери од Пристапното партнерство, клучен документ што ги дефинира краткорочните и среднорочните приоритети, чијшто број изнесува околу 180. Бидејќи Македонија има уште обврски, таа треба напорно да работи, но тековната динамика не е доволна - ако за осум задачи ни беа потребни 3 години, тогаш за 180 задачи ќе ни бидат потребни 6 децении. Колку ли ќе ни треба за да ги исполниме задачите за полноправно членство?!

Преговорите, гледано упростено, течат на следниов начин. Откако ќе добиеме зелено светло за старт,

mk@eu

првата работа што ќе ја направи Европската комисија е „скенирање на законодавството“, постапка којашто треба да го утврди степенот на (не)усогласеност со законодавството на ЕУ, по поглавја. Овој процес може да трае и до 12 месеци. Потоа, ЕК пишува извештај и им го доставува на државите-членки за тие да можат да изготват преговарачки позиции по секое поглавје, со чија помош ЕК ќе подготви заедничка преговарачка позиција. И Македонија треба да изготви преговарачки ставови пред да ги започне преговорите. Бидејќи преговорите со ЕУ не се класични преговори, од суштинско значење за државата е да има квалитетни преговарачки позиции. За ова пак е потребно Македонија добро да ја познава состојбата во одделните подрачја, за да може да ги предвиди временските рокови и финансиските средства што се неопходни за целосно усогласување со европските норми и стандарди. Изготвувањето на преговарачките позиции на Македонија и на ЕУ може да трае до 6 месеци. Фактичките преговори пак се раководат според утврдените репери за отворање и

затворање на поглавјата. Просечното времетраење на преговорите се движи меѓу четири и шест години. Оттука, ако Македонија годинава добие датум, во најдобар случај, преговорите би завршиле во 2015 година, а Македонија може да се надева на членство во 2016, по ратификацијата на Договорот за пристапување од страна на сите 27 (28, со Хрватска) држави-членки.

Бидејќи од добрата подготовка на преговорите и од квалитетот на изготвените позиции ќе зависи и квалитетот на решенијата што ќе ги добиеме за во иднина, покрај неопходната институционална структура, неопходно е Владата да го води процесот максимално отворено, транспарентно и да ги вклучи сите фактори во општеството. Колку е подобра подготовката на засегнатите страни, толку „помазно“ ќе се одвива и преминот на Македонија во членство.

Се надевам дека и нашата кампања „Акција за Европа“ ќе го даде својот придонес кон исполнувањето на таа цел.

*„Овде сум за да ѝ помојнам
во зајакнувањето на
ѝријашелството меѓу
нашите земји и народи“*

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА
ВРСКИ НА
РЕПУБЛИКА ГРЦИЈА

Н.Е. г-ѓа **Александра Пападопулу,**
амбасадор, шеф на
Канцеларијата за врски

Во овдешните весници читаме и од политичарите слушаме за изгледите за членство на земјата во Европската унија и сето тоа звучи мошне убаво. Тоа а е добро и ветува многу, но патот до членството не е лесен. Јас сум доволно возрасна и ја помнам Грција пред да стане членка на Унијата. Разликата е огромна, и тоа не само од аспект на економијата, иако често слушаме само за економските придобивки. Според мене, најважниот развоен момент се случи на социјално ниво и промените што тој ги донесе во однос на менталитетот на луѓето. За мојата земја, патот кон Европската унија не беше лесен и, се разбира, тоа не се случи преку ноќ. Пристапувањето е долг процес што траеше две децении, а резултатите од него се вчудовидувачки. Сепак, беа потребни многу напори за да се смени менталитетот на грчкиот народ, да се отворат хоризонтите и нашето општество да се трансформира во толерантно и модерно општество.

Сакам повеќе да се фокусирам на партнерството меѓу нашите две земји - партнерство коешто оди подалеку од европскиот проект, но е од суштинско значење за вашата европска перспектива и за иднината на нашиот регион. Граѓаните на Гевгелија и грчките граѓани од другата страна на границата се добар пример за ова партнерство. Тоа ја илустрира нашата блискост и покажува колку далеку можеме да одиме сите заедно. Како прв чекор, нашето партнер-

ство е економско и започна веднаш по вашата независност, пред 18 години. Во почетокот беше скромно, но значително се интензивираше по потпишувањето на Времената спогодба. Економските односи меѓу двете земји се развиваат на различни нивоа: директни инвестиции од приватниот сектор; развојна помош од грчката влада; прекугранична соработка преку програмите на ИПА, и грчката помош за реконструкција на земјите од Балканот. Ова е регионален проект во кој вашата земја учествува како партнер и нејзина цел се директни инвестиции во целиот регион, со конкретни мерки.

Кога станува збор за директните приватни инвестиции, Грција е најголемиот странски инвеститор во вашата земја. Капиталот што го инвестираа грчките компании изнесува околу една милијарда евра, а бројот на лица кои се вработени директно од страна на грчките компании изнесува повеќе од 20.000. Областите во кои се прават овие инвестиции - енергијата, телекомуникациите и банкарскиот сектор и, се разбира, трговијата и производството на текстил - се од стратегиско значење за секоја земја. Присуството на грчкото стопанство во оваа земја не беше прекинато дури и во чувствителните времиња, како што беа настаните од 2001 година. Економските односи меѓу нас не беа под влијание на политичките прашања, а бизнисмените од обете страни на границата работат во средина ослободена од политика.

Грчката развојна помош се канализираше преку Министерството за надворешни работи и се фокусираше на областите со поголем социјален ефект, како што е помош за малите и за средните претпријатија, создавање проекти во малите заедници со големи социјални потреби, изградба или обнова на училиштата, поддршка за луѓето кои сакаат да започнат сопствен бизнис или да се стекнат со образование на полињата, како што е полето на новите технологии. Голем дел од помошта е насочена кон проекти за заштита на животната средина, коишто се од особено значење затоа што ние имаме заедничка граница и оттука споделуваме области што се од големо еколошко значење. Дојранското и Преспанското Езеро и реката Вардар се наше заедничко природно наследство и двете земји се одговорни за нивното зачувување за идните генерации.

Дел од европскиот процес на интеграција е и зближувањето на луѓето. Соработката меѓу општините е од суштинско значење за постигнувањето на оваа цел. Секојдневно, луѓето мора да наоѓаат начини за соработка, бидејќи ние имаме заеднички интереси, па затоа е важно добро да се работи на локално ниво и да се туркаат проекти што носат бенефиции за сите. Токму тука започнуваат и на тоа се темелат добрата соработка и добрососедските односи. Општините од обете страни на границата добро си ја завршија работата при поднесувањето проекти што ќе се финансираат со европски пари. Кога станува збор за прекуграничната соработка, нашите земји пости-

гнаа одличен напредок, но има простор да се направи многу повеќе.

Генералниот заклучок е дека кога ние влеговме во Европа, една од работите што требаше да ги научиме е да го смениме начинот на размислување. Сите ние сме различни и имаме различни ставови за исти прашања, но тоа доаѓа на второ место. Поважно е да учиме едни од други, да ги споделуваме искуствата и да си помогнеме едни на други. Она што нè зближува станува главниот фокус на нашите заложби. Ние сме соседи и со години живеевме и треба да продолжиме да живееме заедно. Не можеме и не сакаме да ја смениме географијата. Многу сме среќни со нашите соседи. Во Грција, ова беше лекцијата што требаше да ја научиме - да ги прифатиме нашите соседи и да живееме со нив. Тоа е долг процес, нешто што треба да го постигнат сите на својот пат кон Европската унија. Ако и самите почнеме да го правиме истото, тогаш сме чекор понапред од времето и од историјата. Сигурна сум дека имаме одлична заедничка иднина и дека добрата соработка што постои сега меѓу Гевгелија и другите градови уште повеќе ќе се прошири. Сакам да ве уверам дека Грција ќе ви биде партнер на вашиот пат кон Европската унија. Нашите земји имаат стратемиско партнерство. Ние сме одлучни да ви помогнеме на тој пат. Свесни сме за разликите меѓу нас, но во овој контекст нема потреба да се разговара за нив. Овде сум за да помогнам во зајакнувањето на пријателството меѓу нашите земји и народи.

„Многу од стравовите за Европската унија не се ништо грѓо освен предрасуди“

ЕВРОПСКИ
ИНСТИТУТ ВО ЛОЃ
д-р Кажимиерж Сobotка,
директор

Полска мина долг пат до Европската унија. Започнавме во 1994 година, кога го склучивме Европскиот договор, документот што го отвори нашиот пат кон Европската унија. Тоа е документ врз основа на кој Полска ѝ се приклучи на Европската унија. Крајот на тој пат дојде во 2004 година, кога конечно станавме членка на ЕУ. Денес прославваме 5 години од нашето членство во Европската унија.

Полска е унитарна земја со околу 38 милиони жители. Нашиот политички систем е претседателска парламентарна демократија со дводомен Парламент - Долен дом и Сенат. Од крајот на комунистичкиот систем во 1989 година, Полска мина низ двојна трансформација - таа својот политички и економски систем го претвори во стабилна демократија, претпазарна економија и ги приспособи своите закони и институции кон стандардите на ЕУ. Дополнително на тоа, изгледите за членство во ЕУ и зголемената свест за потребата од посилна самоуправна структура доведоа до реформи и на регионално ниво. Следствено на тоа, Полска спроведе и реформа на администрацијата. Ние имаме силни регионални и локални власти. Реформата на државата се базираше на Законот за територијално самоуправање од 1919 година, кога се основаа локалните самоуправи (гминас) и провинциите (војводства). Во Полска има 16 војводства, 373 окрузи (повиас) и 2.489 општини (гминас). Пристапувањето на Полска во ЕУ беше крајната цел на целиот процес на транзиција

на економијата и на политичкиот систем во земјата.

10-годишниот процес на пристапување беше проследен со одредени стравови. Пред сè, луѓето кои дискутираа за идното членство на Полска во ЕУ се жалеа дека по нашето пристапување полските претпријатија ќе пропаднат, дека земјиштето ќе го купат главно Германци и други странци и дека ќе го загубиме идентитетот. Иако поминаа 5 години од пристапувањето, ваквите стравови сè уште постојат. Од неодамна се вели дека Европската унија ќе нè натера да ги прифатиме хомосексуалните бракови и другите неморални ставови и однесувања. Сепак, треба да се запомни дека Европската унија нема надлежност на полето на моралот и моралноста. Тие се во надлежност на националните земји. Овие стравови беа едни од најсилните причини зошто евроскептиците не сакаа да го поддржат нашето пристапување во Европската унија.

Очигледно е дека постојат многу недоразбирања во однос на надлежностите на Европската унија. Денес може да се види дека откупувањето на земјиштето од страна на странски државјани е маргинално. Полска останува суверена држава со својот уникатен национален и културен идентитет. Полските земјоделски производи се конкурентни и полските фарми сè уште постојат. Оттаму, може да се каже дека таквите стравови во суштина се стереотипи без силна заднина или без какви било сериозни аргументи што стојат зад нив.

Во текот на транзицискиот период, Полска доби претпристапна помош преку инструментите ФАРЕ, ИСПА и САПАРД. Мислам дека и Македонија ги користе овие програми.

Дозволете ми да ви ги презентирам резултатите од нашето членство во Европската унија. На прв план, тоа се макроекономските резултати. Членството во Европската унија и европските фондови придонесоа за сериозно зголемување на нашиот национален приход и на стапката на БДП. Добивавме директни финансиски трансфери во огромни износи. За да имате појасна претстава за големината на средствата што ни беа ставени на располагање, ќе ви кажам дека во периодот 2004-2006 година трансферите достигнаа 12 милијарди евра. Во новата буџетска перспектива на ЕУ, која го покрива периодот 2007-2013 година, Полска ќе добие 68 милијарди евра. Тоа е сериозна помош која ја движи нашата економија во насока да стане најдобра економија во Европската унија. Уште повеќе, Полска е единствената држава-членка која има мошне добри економски изгледи, дури и во време на глобална

криза. Ова, заедно со другите фактори, е резултат на членството во Европската унија и на добивањето на вистина сериозна помош.

Другите елементи на полскиот успех се однесуваат на трговскиот биланс и на директните инвестиции во нашата економија. По членството, ние бевме сведоци на огромен прилив на странски инвестиции во нашата економија. Земјоделството е, исто така, поле каде што имавме сериозни ефекти од членството во ЕУ. Веќе реков дека пред пристапувањето во Европската унија, полските селани беа евроскептици и се плашеа дека земјиштето ќе им го купат странци и дека нашите земјоделски производи нема да бидат конкурентни во споредба со производите од Европската унија. Денес нашите производи се навистина конкурентни и селаните добиваат директни исплати од Европската унија. Како резултат на тоа, полските селани станаа евроентузијасти. Оттука, промената во менталитетот и во мислењето на жителите на селата е навистина очигледна.

Микроекономската перспектива е исто така важна, бидејќи пред пристапувањето малите бизниси се плашеа дека нивните фирми нема да бидат доволно конкурентни на пазарот на ЕУ. Сега на малите и на средните претпријатија им оди многу добро и тие можат да се справат со конкуренцијата од старите држави-членки на ЕУ.

Каква е политичката перспектива? На политички план, членството во Европската унија беше исто така успешно. Полска е еден од сериозните играчи во политичкиот форум на Европската унија и во надворешната политика. Еден од најголемите успеси на полската дипломатија и на полските политичари е создавањето на Источното партнерство. Тоа е резултат на активноста на шведската, чешката и на полската дипломатија. Ова Источно партнерство опфаќа шест источноевропски земји и Белорусија, Украина, Грузија, Арменија и Азербејџан. Полска е еден од најголемите промотори на помошта за овие земји и за нивното идно членство во Европската унија.

Каква е социјалната перспектива? Социјалната перспектива е исто така позитивна, особено во однос на пазарот на трудот и миграцијата. Пазарот на трудот беше многу успешен во првите години од нашето членство. Во 2007 година стапката на невработеност се намали на 9 или 8 %. За време на глобалната криза,

стапката на невработеност во Полска е пониска од онаа во другите држави-членки на ЕУ. Денес таа изнесува околу 11% и ние се надеваме дека ќе ја одржиме на тоа ниво. По пристапувањето во Европската унија, многу Полјаци имигрираа во Западна Европа, главно во Ирска и во Велика Британија, каде што имаше најголем одлив на мигранти. Понекогаш на шега велиме дека Лондон е 16-тото полско војводство, поради огромната миграција на Полјаци во Лондон.

Какво е јавното мислење во Полска за нашето членство во Европската унија? Во април 2009 година еден институт спроведе истражување на јавното мислење, поставувајќи го следново прашање: Доколку во недела треба да се одржи референдум за пристапување на Полска во Европската унија, дали би гласале „за“ или „против“ ваквото пристапување? Според ТНСБОП (една од најпознатите анкети во Полска), прифаќањето на членството во Европската унија достигна неверојатни 90%. Полското општество е едно од најпроевропски ориентираните општества. Резултатите од анкетата покажуваат дека од година во година се зголемува прифаќањето на Европската унија од страна на фармерите. Денес, нивната поддршка за членството изнесува 70%. Тоа е мошне високо ниво на прифаќање. Менаџерите и студентите се најмногу проевропски ориентираните граѓани. Генерално, мла-

дата генерација е повеќе проевропски ориентирана. Друго прашање што беше поставено како дел од анкетата е: Дали пристапувањето на Полска во ЕУ е корисно, прилично корисно или неповолно? Процентот на одговори „прилично корисно“ станува поголем од година во година. Како заклучок можам да кажам дека нашето население и нашето општество се убедени дека членството во Европската унија е корисно за нашата земја.

Следното прашање што беше поставено се однесува на позицијата на Полска во ЕУ. 64% од одговорите укажуваа на тоа дека ние имаме скромна позиција на влијание во ЕУ, а 27% од испитаниците одговорија дека нашата позиција е мошне силна и влијателна.

Што станува со нашиот идентитет? Нашето општество е многу религиозно. За најрелигиозни општества во Европската унија се сметаат Полска, Малта и Ирска. И по 5 години членство, нашата религиозност не се намали. Значи, не е вистина дека членството во Европската унија ќе го намали религиозниот карактер на општеството. Истото важи и за патриотизмот, кој е сè уште на исто ниво. Каков е ставот на Полјаците и на Европејците кон работата? Пред пристапувањето нашите граѓани веруваа дека Европејците се поголеми работници и дека ние сме премногу мрзливи. По 5-годишното искуство, главно поради огромната миграција во Западна Европа, убедени сме дека во 80% од случаите ние сме подобрите работници. Така се подобри нашиот идентитет и ние сме горди на фактот дека сме добри работници. Полските работници сега имаат добар имиџ и позиција во Велика Британија, Ирска и во другите земји-домаќини на нашите мигранти.

За жал, информираноста за европските прашања не е на задоволително ниво. Дури и денес – по 5 го-

дини членство – ние гледаме дека треба повеќе да се информираме за Европската унија и за европската интеграција. Сепак, не треба премногу да се грижиме. Кога комесарот Верхојген го посети нашиот Институт во Лоѓ, јас му се пожалив на неговиот асистент дека нашето граѓанско општество не е добро информирано за Европската унија. Тој ми одговори: „Не грижете се за тоа, и мојата тешта ме праша каде работам. Јас ѝ одговорив дека сум вработен во Европската комисија. „Да, да, Европската комисија е во Ница, во Франција.“

Затоа, сите ние треба да направиме уште многу нешта. Она што ви е најпотребно се информации, информации и информации... Ако не знаете што е Европската унија, ќе ве обземат стравови како оние за коишто зборував.

Последната работа за која ќе зборувам е одговорот на прашањето: Кои се можностите и какви се заканите за иднината на ЕУ? Еден интересен одговор за идните закани за Унијата е проблемот со зголемените националистички и ксенофобични ставови. Европа, според идејата на основачите на ЕУ, треба да биде интегриран континент без шовинизам и национализам. Тоа, можеби, звучи премногу идеалистички. Мислам дека Европа има добра шанса да биде континент на мирнодопоска соработка и мирен живот во сите општества.

Полска е една од земјите кои силно го поддржуваат пристапувањето на новите држави, односно проширувањето на ЕУ. Го поддржуваме идното членство на Украина, Белорусија и на земјите од Балканот. Оттаму, ако некоја европска земја сака да има партнер за да стане идна кандидатка за членство, треба да ѝ се обрати на Полска. Ние сме силно проевропски ориентирани и се надеваме дека ќе ја видиме Унијата која ја сочинуваат сите држави од континентот.

„Една умна политичка партија го стана насрана прекумерниот политички говор во корист на својата земја“

ГРЧКИ ЦЕНТАР ЗА
ЕВРОПСКИ СТУДИИ И
ИСТРАЖУВАЊА

Никос Франгакис,
адвокат, претседател на
Одборот на директорите

Првото „европско“ искуство на Грција се случи во 60-тите години, кога Грција стана првата земја што аплицираше за и доби специјален статус при тогашните Европски заедници. Да не беше диктаторскиот режим што почна во 1967 година, овој однос ќе се развиваше понепречено. Генерално, 70-тите години беа важен период за Јужна Европа. Во овој период бевме сведоци на падот на три диктаторски режими: во Грција, Шпанија и во Португалија. Уште во 1975 година, Константин Караманлис, тогашниот премиер на Грција, инсистираше на забрзување на европската агенда и на тоа дека Грција треба веднаш да аплицира за полноправно членство. Неговата визија, којашто во тоа време ја споделуваа мнозинството Грци, беше дека приклучувањето во Европската економска заедница е од суштинско значење за консолидација на демократијата во земјата и за развој на чувството на припадност во Европа. Очигледно, од особено значење беа и економските разгледни. Сепак, од економски аспект, Грција во тоа време не беше подготвена за пристапување, а важно е да се спомене и фактот дека Извештајот на Европската комисија за грчката кандидатура беше многу претпазлив, а може да се рече и негативен.

Доколку Советот на министрите ја прифатеше сугестијата на Комисијата, пристапувањето на Грција ќе се одложеше за подолг временски период, особено поради фактот што во тоа време во Европа постојеа

силни гласови пристапувањето на трите јужни земји да се случи во ист момент. Ова ќе имаше исклучително негативно влијание врз Грција, бидејќи - од една страна - Грција ќе требаше да чека уште 3 или 4 години, и - од друга страна - условите за пристапување ќе беа балансирали во рамките на трите земји, што би одело на штета на Грција. Тогашните европски лидери ги поддржаа заложбите на Караманлис, а особено францускиот претседател Жискар Дестен и германскиот канцелар Хелмут Шмит. Како резултат на тоа, во 1979 година беше потпишан Пристапниот договор, а членството започна на 1 јануари 1981 година.

Сепак, во грчкото општество немаше консенсуз во врска со пристапувањето во ЕЕЗ главно поради фактот што опозициската политичка партија ПАСОК силно му се спротивставуваше на членството. Така, во октомври 1981 година, кога премиер стана Андреас Папандреу (од ПАСОК), политичката програма на владата вклучуваше референдум и ревизија на севкупниот преговарачки процес, како и огромна можност за повлекување од членството. За среќа, откако власта ја презема Владата на Папандреу, пристапот кон Брисел се смени за 180 степени, што не е невообичаено во политиката, па така новата влада зазеде многу прагматичен став кон ЕЗ. Првиот знак на овој прагматизам дојде до израз кога грчката влада до Комисијата поднесе меморандум со неколку точки за повторно преговарање на конкретни одредби од Пристапниот

договор. Во таа фаза, Европската заедница не сакаше да го загрози она што го сметаше за демократско постигнување: во европското семејство да внесе земја која тукушто го отфрлила диктаторскиот режим. Да не забораваме дека Грција стана 10-тата држава-членка, во процес што се сметаше за второ проширување. Оттука, без оглед на природата на барањата што беа дел од меморандумот, сите беа усвоени и финансиски канализирани, и тоа главно преку структурните фондови.

Во тоа време, фактот дека Грција имаше предност пред ибериските земји беше од големо значење. За Грција ова беше можност да склучи договори коишто 2 или 3 години подоцна ќе беа невозможни, поради прераспределбата на фондовите што се должеше на следното проширување, кое ги вклучи Португалија и Шпанија. Да елаборирам повеќе во врска со ова прашање: проширувањето со Обединетото Кралство и со Данска, или проширувањето со скандинавските земји и Австрија, се сметаа за „линеарни проширувања“, а финансиските прашања беа од мало значење. Сите тие беа прилично развиени земји со добра социјална политика и со високо ниво на заштита

на човековите права од просекот на ЕЕЗ. Оттука, нивните стравови не се однесуваа на финансискиот ефект од приклучувањето, туку на ефектот што ќе го има проширувањето во овие области. Тоа доведе до појава на евроскептицизам меѓу Британците и Данците.

Од друга страна, другите проширувања, како што е второто проширување со Грција, третото проширување со Шпанија и со Португалија и големото проширување од 2004 година, беа од поинаков вид и значеа голем чекор напред и беа политички одлуки. Тие ги ставија настрана многу важните финансиски и економски проблеми. Сево ова беше направено со цел да се постигнат одредени политички цели. Претходно зборувавме за падот на диктаторствата во 70-тите години. Во 2004 година го имавме големото проширување како последица на падот на Берлинскиот ѕид и распадет на Советскиот блок. Ваквите политички разгледни и овозможуваа на Грција повторно да преговара за условите за финансиска помош при последователните проширувања. Грчко-француско-италијанскиот сојуз гарантираше фер удел од финансиската помош за југот. Потоа, со програмата за економска и социјална кохезија, југот на Европа повторно доби финансиска

Arnhildur
Halfadottir

помош, и покрај реакциите на нордиските земји. На крај, кога се приклучија Шпанците и Португалците, Грците имаа уште една можност да преговараат за условите. Се создаде поволна финансиска атмосфера за сите јужни земји. Ова, се разбира, значеше дека Грција уште еднаш ја искористи можноста да земе за себе колку што е можно повеќе.

Она што се обидувам да го кажам е дека откако ќе влезете и ќе научите како да ја играте играта на преговори, со секое ново проширување ќе можете да се стекнете со нови бенефиции. На крајот на краиштата, она што е важно е добивањето бенефиции. Грција каква што ние ја помнине пред пристапувањето нема никаква врска со Грција денес, кога станува збор за просперитетот и за развојот. Сево ова беше очигледно уште од крајот на 80-тите години. Може да се види дека ситуацијата рапидно се менуваше.

Ова е нешто што секогаш треба да го имате на ум. Кога преговарате за пристапувањето на вашата земја, тоа мора да го правите со огромна енергија. Предизвикот е поголем кога не станува збор за „линеарно проширување“ коешто претходно го споменах, туку за политичко поттурнување. Тоа се покажа и во 2004 година, а зошто не би се повторило и во иднина? Зошто во иднина не би имало друго големо проширување?

Без големи проширувања тешкотијата и пречките на патот би можеле да бидат поголеми. Гледате што се случува со Хрватска. Кој можеше пред 3 години да замисли дека хрватската кандидатура толку ќе се одолжи? А таа сепак се одолжи, поради големиот број пречки. За една земја е мошне важно да се придвижи од тоа да биде дел од проблемот кон тоа да стане дел од решението.

Откако една земја ќе стане држава-членка, таа ги има алатките и можностите за правење сојузи за подобра иднина. Го нагласувам зборот „сојузи“, бидејќи таков беше случајот со Грција. Грција знаеше како да го искористи своето место. Таков беше случајот и во Заедницата со 10 членки. Истото се повтори со Заедницата од 12 членки, како и со онаа од 15 членки. Тоа беше случај и со Заедницата од 25 членки, како и сега со Заедницата од 27 членки. Мора да се сфати дека негувањето максималистички очекувања не е најдобриот начин. Примерот со повторните преговори на ПАСОК од 1981 година го покажува токму тоа. Тој ја демонстрира мудроста на една политичка партија којашто – откако ќе стапи на власт – го става настрана прекумерниот политички говор, со цел да се обиде и работите да ги сврти во корист на земјата.

„Преку споделување на сувереноста до одреден степен, ние добивме висинска сувереност“

ИРСКИ ИНСТИТУТ ЗА МЕЃУНАРОДНИ И ЕВРОПСКИ РАБОТИ

Ендру О'Рурк,
поранешен амбасадор во ЕУ,
претседавач на групата за
проширување

По неколкувековна тешка историја, во 1921 година Ирска стана независна од Британија. Ние имавме релативно сиромашна, земјоделска економија и многу мала индустрија. Произведувавме виски, пиво, облека, бисквити и уште неколку работи. И тоа беше сè. Инфраструктурата беше неразвиена, патиштата беа во многу лоша состојба. Денес видов слични патиштата коишто ме вратија назад во моето детство. Немавме сировини. Повеќе од еден век, нашата стапка на емиграција беше највисока во Европа. Следните три децении беа навистина лош период за раст. 20-тите години на минатиот век беа поствоен период; во 30-тите ја имавме големата депресија; во 40-тите се случи Големата војна; во 50-тите започна опоравувањето. Во тоа време Америка помогна да започне заздравувањето на Европа. Ние се обидовме да ги развиваме индустриите зад тарифните ѕидови и се надевавме дека тие ќе успеат и ќе го снабдуваат домашниот пазар. Сепак, немаше шанси за извоз. Беше направен одреден напредок, но тој не беше доволен за да обезбеди доволно работни места. Емиграцијата и невработеноста продолжија со многу висока стапка.

Во средината на 60-тите години, кога се отворија изгледите за членство во Европската економска заедница, ние многу зависевме од пазарот на Обединетото Кралство заради извозот. 70% од нашата трговија беше со Британија. Нашата валута беше врзана за фунтата.

Имавме речиси целосно земјоделска економија зависна од британскиот пазар, по ниски светски цени. Нашите индустрии беа зависни од тарифната заштита за опстанок. Економскиот раст беше низок, а животниот стандард беше околу 60% од европскиот просек, што значеше дека ние бевме далеку најсиромашната земја којашто размислуваше за приклучување кон Заедницата.

Со вакво минато, се чини, желбата за приклучување во ЕЕЗ била сосема јасна и за истата немало дебата. Сепак, постоеја аргументи „за“ и „против“. Главниот аргумент во корист на приклучувањето беше потребата да се задржи пристапот до британскиот пазар. Освен тоа, имавме и изгледи за приклучување на огромниот европски пазар, со цени повисоки од светските цени. Членството во ЕЕЗ ја помогна внатрешната инвестиција. Се очекуваа и бенефиции од Регионалниот фонд и од Европскиот социјален фонд. Исто така, сметавме дека со споделувањето на сувереноста до одреден степен, во суштина ќе стекнеме вистинска сувереност, учествувајќи во одлуките што влијаеја на нашите реални интереси. Доколку останевме надвор, како мала земја, ние немаше да имаме глас за она за што се одлучуваше. Сметавме дека нашето членство ќе ни овозможи целосно да учествуваме, заедно со другите демократски и слично-настроени земји од Европа, во движењето кон европската интеграција, што се базира на идеалите и целите што ги споделуваме.

Сепак, постоеја и аргументи против. Еден од нив беше фактот дека треба да го смениме уставот. Се аргументираше дека ќе ја изгубиме сувереноста, којашто толку тешко ја добивме од Британија, и тоа не толку одамна. Имаше и аргумент дека ќе ги изгубиме работните места во нашите млади индустрии. Некои сметаа дека работните места ќе се префрлат во централните делови на ЕЕЗ. За време на референдумската кампања имаше постер кој велеше: „Сакаат вашите ќерки да работат во Рур (индустриска област во Германија)“. Ова беше невообичаена порака, но се очекуваше голем одлив на луѓе. Друг аргумент беше дека нашиот културен идентитет ќе биде изложен на ризик. Се аргументираше дека ќе биде загрозна и нашата воена неутралност, за која бевме цврсто врзани. Сепак, на референдумот во 1972 година големо мнозинство (дури 83% од населението) гласаше во корист на приклучувањето.

Кога се приклучивме, иако бевме релативно сиромашна земја, ние имавме одредени предности. Имавме стабилни демократски институции, функционална пазарна економија и способност да ги преземеме обврските од членството коишто беа предмет на транзиционите аранжмани. Имавме доброфункционална јавна администрација и технички служби во областите како што се: царината, статистиката и здравјето на животните. Постоеше и доброфункционален суд-

ски систем. Ги имавме банките и другите институции потребни за одржување на пазарната економија. Имавме и одредени недостатоци: граѓанската служба и нашето мало министерство за надворешни работи требаше да се прошират, реорганизираат и да се обучат за да се справат со новата средина. Приватниот сектор требаше да се приспособи на новите работни услови.

Сакам да истакнам дека првите 15 години од нашето членство беа вистинска борба. Како што се очекуваше, земјоделството цутеше бидејќи почнавме да ги чувствуваме бенефициите од неограничениот пристап до големиот пазар и повисоките цени. Руралната сцена беше трансформирана со повеќе инвестиции во земјоделството, но економијата генерално беше прилично стагнирачка. Кога во 1973 година се приклучивме во ЕЕЗ, нашиот БДП по глава на жител беше околу 60% од европскиот просек. Во средината на 80-тите години ние сè уште бевме на истото ниво. Имаше одреден раст, но не држевме чекор со побогатите земји. Адаптацијата кон слободна трговија беше тешка. Изгубивме неколку доста важни индустрии. Тоа беше време на светската рецесија и постоеше значително погрешно домашно економско управување од страна на Владата. Имавме премногу големи владини расходи, слаби работни односи и многу малку инвестиции.

Кон крајот на 80-тите години ова се смени и воведоше попазарно-ориентирани политики. Договор беше направен меѓу социјалните партнери, за да се намалат даноците и скромните барања за плата, а тоа резултираше со поголема конкурентност и со економски и социјален развој. Ова, заедно со претходните инвестиции што требаше да ги направиме во образованието, се чини дека профункционира. Еден од важните фактори беше и зголеменото учество на жените во работната сила. (Откако се приклучивме, требаше да воведеме еднаквост меѓу мажите и жените). Друг главен фактор за нашиот несекојдневен развој во тоа време беше поголемата европска интеграција - Единствениот европски акт беше воведен во средината на 80-тите и тој донесе вистинска слободна трговија во Европа. Тоа помогна во привлекувањето на бизнисите кои ќе инвестираат во Ирска, бидејќи откако еднаш ќе се усогласат со ирските регулативи, тие беа слободни да извезуваат во Европа. Кога се воведоше Единствениот пазар, ние имавме корист од значителната поддршка, како еден од послабо развиените региони во Европските заедници.

Зголемената финансиска помош од Европската унија имаше значајна улога во нашиот развој. Таа изнесуваше до 3% од ирскиот БДП во 90-тите години и ни помогна многу во развојот и изградбата на

нашите патишта, пристаништа и туристички установи, во обуката на работниците и во подобрувањето на образованието. Сè на сè, економскиот развој на Ирска во последните 20 години е исклучителен. До 2002 година ние постигнавме 122 % од просечното богатство во Европската унија. Невработеноста падна од 17% на 4% кај работната популација која се зголеми за 50%.

Од почетокот на финансиската криза имаме голем проблем со колапсот на владините приходи и со повторното давање заеми од страна на банките. Во овие околности, важен е фактот дека сме дел од Европската унија и од Евронзоната, бидејќи добиваме огромна суштинска помош од Европската централна банка. Имаше и неуспеси, но тие се национални неуспеси и не се должат на Европската унија. Има многу држави-членки на кои добро им оди во овие тешки времиња, многу подобро отколку на Ирска. Добрите национални политики се мошне важни дури и кога сте членка на ЕУ. Економскиот и социјалниот биланс на нашето членство, сепак, е јасен. Од 1973 година животниот стандард се зголеми за трипати, работната сила се удвои, извозот се зголеми за 50 пати во реални услови, а општеството е модернизиранио.

Сакам да зборувам и за нашиот став кон проширувањето. Формалната владина позиција е дека ние го поддржуваме проширувањето од три главни

причини. Прво, политичката потреба: ако се вратиме назад и го погледнеме третото проширување (Шпанија, Португалија и Грција) гледаме три земји кои кратко време пред приклучувањето беа диктаторски држави, па од аспект на политиката беше неопходно тие да се примат и да им се помогне да ги стабилизираат своите демократии. Второ, моралниот императив: ние се приклучивме како сиромашна земја и оттогаш добро ни оди. Оттука, наша морална должност е да им помогнеме на другите земји во раната фаза на развој, за да се приклучат кон Европската унија и да го зголемаат својот просперитет. Трето, историската можност за постигнување стабилност во Европа: видовме како односите меѓу соседните земји можат да се подобрат преку членството. Ова беше случај и со нашиот однос со Британија. Нашето членство во Европската унија заедно со Британија помогна во постигнувањето подобро разбирање. Ова е нашиот генерален став кон проширувањето. Но, мора да инсистираме на тоа Европската унија да продолжи да функционира ефективно. Проширувањето на Европската унија нема да има смисла доколку на крај се сфати дека таа веќе не може да функционира. Ирска, иако е една од помалите членки на ЕУ, обезбедува обука и совети за земјите што пристапуваат и за оние кои се кандидатки.

Да завршам, постојат одредени лекции коишто треба да се научат. Важно е да се нагласи дека ние бевме многу среќни кога се приклучивме и дека,

иако бевме релативно сиромашна земја, имавме добра цивилна инфраструктура. Второ, ја сфативме важноста на ефикасниот внатрешен систем за координација - да знаеме што сакаме, да одиме во Брисел и да зборуваме во еден глас. Ова е од суштинско значење - гарантирањето ефективно учество во тековниот преговарачки процес, што е суштината на членството. Научивме дека соработката со институциите на Унијата, особено со Комисијата, и познавањето и почитувањето на грижите на другите држави-членки се многу важни доколку сакате сочувствително уво за вашите проблеми.

Научивме дека иако членството фасилитира економски и социјален напредок, тоа не го гарантира истиот. Имаше ситуации кога ние имавме лоши внатрешни политики. Па така, вашите национални политики мора да ги направите да функционираат во вистинската насока. Научивме како да ја користиме - со најдобар ефект - финансиската помош што ни е ставена на располагање. Бевме во можност да воспоставиме добри односи со оние кои ги донесуваат одлуките во Брисел, во однос на тоа каде ќе се трошат парите.

Научивме и дека е потребно граѓаните постојано да се информираат и, доколку е можно, да останат ентузијастички расположени за членството во ЕУ, особено кога - како во нашиот случај - секогаш кога треба да се ратификува некој Договор треба да се спроведе референдум.

„Во ЕУ ништо за вас нема да се одлучува без вас“

АМБАСАДА НА РЕПУБЛИКА ПОЛСКА

Н.Е. г. Дариуш Карол Бахура,
амбасадор

Нашите дипломатски врски датираат од 10 век, кога цар Самуил и неговите браќа се сретнале со пратеникот на првиот полски владетел во дворот на германскиот император. Тоа, во суштина, биле првите полско-македонски контакти. Сакам да го истакнам и фактот дека моите сонародници биле присутни за време на основањето на Крушевската Република и учествувале во Илинденското востание. Вакво историско минато е привлечија, но и обврска за обете земји да негуваат добри меѓусебни односи.

Од времето кога повторно ја стекнавме својата независност во 1989 година, пред точно 20 години, дури и пред станеме членка на НАТО и на Европската унија, еден од главните столбови на нашата надворешна политика беше настојувањето евро-атлантските врати да останат отворени за секоја земја на континентот којашто сака да им се приклучи. Отворено велам дека Македонија е земја којашто ѝ припаѓа на Европа. Македонија е во Европа и со сигурност треба да биде во Европската унија. Унијата никогаш нема да биде обединета без нациите од Западен Балкан.

Подготвени сме да подадеме рака и да ѝ помогнеме на Македонија на нејзиниот пат кон Европската унија, не само преку размена на нашите позитивни искуства, туку и со истакнување на грешките коишто ги направивме, со цел Македонија да не ги повтори истите. Да го цитирам првиот полски претседател по

1989 година, избран на слободни избори, г. Лех Валенса: „Кога размислуваме за бенефициите на Полска од приклучувањето во ЕУ, може да се каже дека има позитивни плусови и негативни плусови, но со сигурност сите се плусови“. Кои се позитивните, а кои се негативните плусови?

Негативна страна е дека земјата која сега аспирира кон членство во Европската унија треба да си ја заврши домашната задача со многу брзо темпо. Имајте на ум дека основачките членки имаа децении за да се приспособат на законите и директивите на Европската унија. Од друга страна, земјите кои ќе станат членки во блиска иднина, тоа треба да го направат во многу кус временски период. Што станува со позитивните страни? Позитивните страни се огромни. ЕУ на своите држави-членки, особено на новите, им дава можност да го развијат своето образование, да го модернизираат транспортот, да ја заштитат животната средина, да ја развијат индустријата, да создаваат нови работни места, но и можност да користат финансиска помош за да го постигнат тоа.

Од приклучувањето на Полска во Европската унија пред 5 години, кај моите сонародници има голема промена на менталитетот. Веќе не се чувствуваме како граѓани од втора класа, како што се чувствувавме кога бевме зад Железната завеса. Ние сме на еднакво рамниште со нашите пријатели од Западна Европа. Полските студенти можат слободно да студираат

на сите престижни универзитети ширум Европа, со што им се даваат еднакви можности и иста стартна позиција за развој на кариерата.

Некој може да се запраша каков е интересот на Полска од одржувањето на оваа полско-македонска соработка. Наједноставниот одговор е парафразирањето на поранешната југословенска песна „Од Висла до Вардар“. Скопје и Варшава се оддалечени 1.600 км. Дали Полска има интерес од одржувањето на стратегиското партнерство со Македонија и во промоцијата на Македонија како идна членка на Европската унија? Одговорот е поедноставен отколку што мислите. Пред еден век беа потребни 2 часа за да се поминат 20 километри. Денес, кога би имало директен лет, ќе бидат потребни 2 часа за да се долета од Варшава до Скопје. Станавме глобално село, што значи дека економската, социјалната и политичката стабилност на 1.600 км од Варшава е и стабилност на Средна Европа. Нестабилноста на Македонија би имала реперкусии и врз стабилноста на континентот, а оттука и на мојата земја.

Затоа, во наш интерес е Македонија колку што е можно побрзо да влезе во Евро-атлантската зона. Ова беше отворено кажано за време на Самитот на НАТО во Букурешт, како и во Брисел, кога започнаа билатералните спорови кои ги надминаа прашањата за пристапување на земјите во Европската унија.

Што можете да направите за да бидете уште присутни во Европската унија? Полска и Македонија имаат слични историски искуства. Обете земји повеќе од половина век живееле во тоталитаристички режим. На крајот на 20 век ние се соочивме со истите пречки - што да направиме за да станеме членка на Европската унија и за да имаме стабилна позиција во Европската унија откако ќе станеме членки? Ние, Полјаците, знаевме дека треба да соработуваме со другите - и на политички и на економски план. Полесно е нешто да се постигне со други земји, отколку сам. Токму затоа почнавме да бараме сојузници во рамките на Европа. Наскоро откривме дека регионалната соработка на земјите кои имаат исти интереси

е можеби еден од најдобрите начини за решавање на проблемите што се пред нас. Затоа, воспоставивме нешто што се нарекува Вишеградска група. Оригиналнo, оваа група ја сочинуваа три средноевропски земји -Чехословачка, Унгарија и Полска. Подоцна, по распадот на Чехословачка на две земји (Република Чешка и Република Словачка), групата порасна на 4 земји. Ова беше неинституционализирана соработка на политичко ниво. Таа нè влечеше како локомотива напред кон заедничките цели - Евро-атлантската зона. Решавањето на проблемите со кои се соочувавме беше полесно кога ќе се здружат четири глави.

Вториот предизвик беше воспоставување на ваква соработка на економски план, соработка што ќе ни овозможи да влеземе во Европската унија без преголем шок. Одговорот на овој предизвик беше основањето на Средноевропскиот договор за слободна трговија. ЦЕФТА ни овозможи да ја искористиме како симулација за отворена и слободна пазарна политика. Во момент, бидејќи основачите на ЦЕФТА ги исполнија своите цели, ЦЕФТА се прошири и кон земјите од Балканот. Денес, Македонија е дел од ЦЕФТА и јас сум убеден дека присуството во оваа организација ќе ѝ помогне

на вашата земја да се подготви за членство во ЕУ и иднина да може да се справи со конкурентните сили на пазарот на ЕУ.

Поминаа 70 години од почетокот на Втората светска војна, кога континентот беше целосно поделен. Имаше борби за границите, етничко чистење, масовни убиства. Поминаа 20 години од падот на Берлинскиот ѕид. И поминаа 5 години од големото проширување - најголемото проширување со 10 земји, вклучително и Полска. Времето брзо минува, но минува во вистинска насока. ЕУ е нај-големиот мировен проект во модерната историја.

Претседателот на Република Чешка, Вацлав Хавел, кога го погледна знамето на Европската унија рече: „Овие 12 ѕвезди ги гледам како потсетување дека светот може да биде подобро место доколку некогаш имаме храброст да погледнеме кон ѕвездите“. Не прекинувајте со соништата и имајте храброст да ги исполните сите барања на ЕУ и да станете членка на семејството на ЕУ. Имајте на ум дека преку влезот во Европската унија ќе бидете сигурни дека ништо за вас нема да се одлучува без вас.

„Се смиривме со нашиџе соседи без да љо изљубиме сојсџвениој и денџиџеј“

АМБАСАДА НА
ПОРТУГАЛИЈА

Н.Е. г. Луис де Алмеида Сампајо,
амбасадор

Првото нешто што сакам да го кажам е дека вие љ припаѓате на Европа и на Европската унија. Воопшто не се сомневам во тоа. Мојата Влада воопшто не се сомнева во тоа. Тоа чувство, верувајте ми, е консензуално ширум Европската унија. Македонија љ припаѓа на Европа. Нема сомнеж. Оваа публика, луѓето што ги гледам пред мене, не се поинакви од луѓето што ги среќавам во слични околности во мојата земја. Истите лица, истото однесување, истиот начин на облекување. Ние споделуваме многу заеднички шеми, го делиме истиот континент и имаме блиска култура. Јужноевропските, речиси медитерански ставови, ги чувствувам и ширум земјите од Западен Балкан. Нема да кажам ништо ново ако речам дека делиме многу заеднички работи. Но, делиме и голем број одговорности. Треба да се направи многу повеќе за Македонија да се доведе на нејзиниот пат кон Европската унија. Со вас ќе го споделам примерот на мојата земја, Португалија. Што направивме, што нè се случи, каде бевме пред неколку години и каде сме сега? Пред демократската револуција Португалија беше отфрлена од Меѓународната заедница. Поголемиот дел од 20 век го минавме под диктаторство коешто Португалија ја стави во изолација од модерните текови во меѓународната заедница. Имавме режим кој малку се грижеше за демократијата, за слободата на изразувањето, слободата на медиумите и печатот и за улогата на граѓанското општество.

Водевме колонијална војна којашто ги уништи финансиите на Португалија и принуди многу Португалци да емигрираат во Франција, Германија, Канада и во САД. Во 1974 година се смени сè. Демократската револуција беше проследена со политички немири. Овие настани им ставија крај на колонијалните војни и го отворија патот на португалските колонии кон независност. Сепак, португалската економија беше разурната. Земјата беше крајно неорганизирана. Во 1976 година, кога аплициравме за членство во Европската унија, во тогашните Европски заедници, земјата беше во многу тешка состојба. Тешко можат да се замислат економските тешкотии, невработеноста и социјалните разлики во тогашното португалско општество. Ни беа потребни десет долги и болни години тешка работа за да влеземе во Европските заедници. Нè чекаше многу сериозна работа. Многу нешта требаше да направиме во периодот од 1976 до 1986 година за да дојдеме во состојба да ги исполниме предизвиците на Европската унија.

Откако станавме членка, ние сè уште бевме далеку од совршена и развиена земја. Португалската економија не можеше ни оддалеку да се спореди со онаа на Германија, Франција или на Обединетото Кралство. Сè уште бевме релативно сиромашна земја во споредба со земјите од Европската унија. Образовниот и здравствениот систем и јавната администрација беа само некои од областите каде што имаше уште многу работа за да

станат сообразни со стандардите на Европската унија. Затоа, првата идеја што сакам да ја нагласам е дека не треба да бидете целосно подготвени и високоразвиени за сериозно да се впуштите во европската интеграција. На сите им е јасно дека големите промени ќе се случат дури откако ќе влезете, откако ќе станете дел од семејството, дел од клубот. Вистинските промени ќе почнат по влегувањето во ЕУ бидејќи токму таму се случува динамиката на процесот. Сепак, треба да бидете сериозни во вашите подготовки. Ова важи за сите страни: за Владата, јавната администрација, приватните бизниси и за граѓаните. Улогата на граѓанското општество е особено важна на патот кон Европската унија.

Примерот на Португалија повторно може да биде корисен за земја како што е Македонија. Ќе ви дадам само неколку примери што ја илустрираат користа што ја имавме од фондовите на Европската унија во однос на развојот.

Не толку одамна, во 1986 година, кога станавме дел од Европските заедници, два големи града во Португалија, Лисабон и Порто, кои се 300 км оддалечени еден од друг, не беа целосно поврзани со автопат. Денес, 20 години по нашата интеграција, во Португалија имаме автопати во должина од повеќе од 3.000 км. Речиси е невозможно да се возите низ Португалија надвор од автопат. Сите овие патишта беа изградени од португалски фирми, понекогаш во партнерство со други европски компании, но главно со португалска експертиза и со многу напорна работа. Голем дел од финансиските средства беа обезбедени од фондовите на Европската унија кои се достапни само откако ќе станете членка. Здравствениот систем е уште една успешна приказна. Во 1974 година стапката на смртност кај новороденчињата беше меѓу најголемите во Европа. Во Португалија дури 35 од 1.000

новороденчиња умираа при раѓање. Денес, таа бројка е помала од 3, што е една од најниските стапки не само во Европската унија, туку и во светот. Нашиот здравствен систем еволуираше и се разви токму поради интеграцијата во Европската унија. Истото се случи и со образовниот систем. Истата 1974 година, помалку од 5% од португалските студенти завршија факултет. Повторувам, помалку од 5%. Денес повеќе од 90% од студентите го завршуваат своето високо образование. Овие огромни разлики навистина можат да дадат претстава за тоа како беше претходно и што се смени по членството. Постојат и други, многу поважни работи, како што е очигледниот социјален развој. Сега сме членка на истото семејство, дел од заедничкиот потфат - европскиот проект. Веќе не сме изолирани и оставени надвор. Чувствуваме дека сме дел од заедничкото нешто што го нарекуваме Европа, а чувството на припадност е навистина големо постигнување, не само во политичка и економска, туку и во социолошка и психолошка смисла.

Земете ги предвид односите со соседите. Знам дека ова е чувствително прашање и за Македонија. На пример, односите меѓу две држави-членки на ЕУ - Португалија и Шпанија. Историјата на Португалија и историјата на Шпанија се истории на меѓусебни борби. Низ целата наша историја ние не правевме речиси ништо друго. Историјата на Португалија се состои од повеќе вековни борби со Шпанците. Дури и кога не се боровме, живеевме едни покрај други, но гледавме во различни правци. А тие се нашите единствени соседи, ние немаме други соседи. Тие се среќни бидејќи за соседи ги имаат и Французите. Од друга страна, ние немавме други соседи со кои треба да се справиме освен нашите шпански пријатели. Со векови или меѓусебно се игнориравме или војувавме.

Денес, би рекол, нема други земји во Европската унија кои уживаат подобри односи од Португалија и Шпанија. Добрите односи постојат не само на политичко или на дипломатско ниво. Веќе нема граници. Ако патувате од Мадрид до Лисабон по копнен пат и ако не ги знаете малите разлики меѓу шпанскиот и португалскиот јазик, никогаш нема да забележите дека сте ја поминале границата. Причина за тоа е што луѓето се исти, ист е менталитетот, како и економскиот развој. Факт е дека се помиревме со нашите соседи и го направивме тоа без да го загубиме сопствениот идентитет. Европската унија не ги направи Португалците Шпанци, ниту пак нè направи да бидеме Французи или Германци. Нашиот идентитет остана недопрен, како и нашето културно наследство. Ние си го најдовме местото во семејството на нациите, т.е. во Европската унија, без притоа да загубиме ниту трошка од нашата душа. Тоа е многу важно, особено за регион како што е Западен Балкан, каде што сите се многу чувствителни на прашањето на идентитетот. Тоа прашање е речиси религиозно, па во таа насока повторувам дека ние не изгубивме ништо во врска со нашите корени или нашиот идентитет. Што се однесува до минатото, ние ја негуваме нашата историја и

многу се гордееме со неа, а и вие треба да се гордеете со вашата. Но, сепак, членството е навистина потфат и авантура што вреди да се доживее. Критериумите што ги постави Европската унија го следат патот на интеграцијата. Тие не се измислени за да ги нервираат луѓето, ниту пак се изготвени од зловните бирократи во Брисел само за да ги отежнат работите. Тоа се потребните критериуми што треба да ги следите за да се подготвите за влез во ЕУ. Во спротивно, влегувањето не би имало смисла. Сите овие големи предизвици пред сè паѓаат на товар на вашата Влада, но дозволете ми да бидам многу јасен: Владата е главниот фактор одговорен за промовирање на промените и за приспособување на јавната администрација кон тие критериуми. И локалните власти имаат огромна одговорност. Постои и индивидуалната одговорност. Вие треба да чувствувате дека сте дел од процесот што секојдневно го правите и да го дадете вашиот мал придонес за да станете граѓани на Европа. А јас се надевам дека тоа ќе се случи наскоро. Сигурен сум дека ќе се вратам во Велес и еден ден, во блиска иднина, ќе ми биде задоволство да се напијам чаша шампањ со градоначалникот за да ја прославиме вашата интеграција во Европската унија.

„На Република Македонија ѝ се ѿошребни храбри и одгворни ѿолишчари“

МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР ЗА ЕВРОПСКО ОБРАЗОВАНИЕ

м-р Андреја Стојковски,
претседател

На Самитот во декември 2005 година, Европскиот совет одлучи на Република Македонија да ѝ додели статус на држава-кандидат за членство во Европската унија. Советот тогаш сметаше дека Македонија е стабилна и функционална демократија и дека во текот на преговорите, тогаш кога ќе отпочнат, државата целосно ќе се подготви за членство во Унијата. Ова претставуваше круна на успешната мобилизација на сите капацитети во државата за одговарање на Прашалникот на Европската комисија, кој Високиот претставник за заедничка надворешна и безбедносна политика Хавиер Солана го нарече „најдолгото љубовно писмо коешто Европската унија некогаш го добила“.

Македонија пропушти многу можности, а некои од преземените чекори на Владата повеќе нè оддалечија од ЕУ, отколку што нè приближија. Згора на тоа, Република Македонија презеде повеќе чекори кои од страна на Република Грција беа доживевани како провокација, при што ја изгубивме не само нејзината наклонетост, туку и наклонетоста и разбирањето на другите држави-членки (На Република Македонија не ѝ беше потребен аеродром кој ќе се нарекува „Александар Велики“, а притоа има само по еден излез за заминување и пристигање; На Република Македонија не ѝ беше потребен ниту фудбалски стадион што ќе се нарекува „Национална арена - Филип II“ за третолигашки фудбал и спорт

во кој не се инвестира; На Македонија најмалку ѝ беше потребно трансевропскиот коридор X да биде преименуван во автопат „Александар Македонски“). Згора на тоа, Македонија загуби и 50 милиони евра неповратна помош од Република Грција, а билатералниот спор со Република Грција прерасна во основен предуслов за натамошното напредување во процесот на пристапување во ЕУ.

Ова по малку наликува на македонска народна приказна, во која Република Македонија е невестата која си нашла момче (ЕУ) и во 2005 година се свршиле (годината во која Република Македонија го доби статусот на држава-кандидат). По четири години свршувачка невестата треба да се омажи и да создаде семејство. Како што е редот, започнале подготовките за свадбата. Но, тогаш се појавува свекрвата (Грција) и ѝ кажува на невестата што сè треба да стори за да се омажи: бовчалоци за целото семејство (26 држави-членки), стан, мебел за опремување на станот, возило, три ниви и две лозја. Барањата на свекрвата не се злонамерни бидејќи, од нејзина перспектива, бракот е многу поуспешен ако основата врз којашто се гради е поцврста. Меѓутоа, овие барања драматично ја комплицираат ситуацијата на невестата. Таа има два избора: 1) бидејќи не може никако да го испорача тоа што го бара свекрвата, невестата може да ја раскине свршувачката со љубовта на нејзиниот живот и да се

смири со поранешното момче (неврзаните) за да се здоми, или 2) да реши да земе кредит од банка и да ги исполни сите барања на свекрвата, надевајќи се дека еден ден и свекрвата и сватовите ќе сфатат дека ваквите барања не биле правични.

Оваа македонска приказна е приказна само поради тоа што спорот со името трае 20 години. Во реалниот живот, луѓето ги решаваат проблемите, па така и невестата (Македонија) не може да биде свршена 20 години. Во политиката, пак, работите можат да се остават и нерешени. Останува да се надеваме дека сепак невестата ќе најде решение, дека ќе собере сили, ќе престане да ѝ се лути на својата лоша судбина и еден кога таа ќе стане свекрва ќе знае да биде поправична.

Се разбира, спорот е билатерално прашање и она што е особено значајно е исполнувањето на условите и добивањето препорака од Европската комисија. Но, за почеток на преговорите одлучува едногласно Советот на министрите, а во Советот секогаш ќе има и претставник на Република Грција. Повеќе од јасно е дека Унијата има преземено обврски и кон регионот и кон Република Македонија, но исто така е јасно дека принципот на солидарност и правилата на одлучување се онакви какви што се, а Република Македонија не може да стори многу надвор од Европската унија. Работите полесно се менуваат однатре.

Во согласност со Времената спогодба, Република Македонија се обврза да преговара под патронат на ООН и со посредништво на г. Метју Нимиц за меѓународното име за државата, односно за замена на референцата „поранешна југословенска Република Македонија“. Европската унија се разликува од Соединетите Американски Држави во тоа што верува дека различните култури, јазици, нации, етнички групи и сл. се компаративна предност за Европа. Европската унија ги оживува мртвите јазици, се грижи за културата на своите држави-членки, за нивната историја и идентитет. Република Македонија, македонскиот јазик и македонската нација и идентитет ќе бидат заштитени во оној момент кога ќе пристапиме во членство во Унијата. Колку поскоро ќе го сториме тоа, толку подобро.

Во овој момент, на Република Македонија ѝ се потребни храбри и одговорни политичари, лидери кои дејствуваат за доброто на своите граѓани, лидери кои знаат да преземат иницијатива и кои повеќе мислат на иднината отколку на минатото.

Проблемот не е едноставен, но ако така го поставиме, полесно ќе дојдеме до неговото решение, а решението ќе значи и обезбедување на иднината на Република Македонија и на нејзините граѓани.

„Ако Македонија е проблемот, Европa е решението“¹

КРАЛСКИ ИНСТИТУТ ЗА МЕЃУНАРОДНИ СТУДИИ ЕЛКАНО

д-р Хулио Креспо МекЛенан,
академски истражувач,
Истражувач за ибериски и
европски студии при
Сантандер, Св. Ентони колеџ,
Универзитет Оксфорд

Ако Шпанија е проблемот, Европа е решението“. Оваа изрека на познатиот шпански филозоф Хозе Ортега и Гасет од 20-тите години, во голема мера го резимира односот на Шпанија со Европа. Во тие години, изреката на Ортега и Гасет имплицирала дека Шпанија има толку многу политички и економски тешкотии, што се чинело дека Европа е единствениот излез. Интересно е тоа што овој цитат беше реалност за Шпанија во текот на целиот 20 век. Исто така, цитатот може да се примени на сите или на речиси сите европски земји кои се справуваат со многу сложени внатрешни ситуации и веруваат во европските решенија за нив. Шпанија, заедно со Португалија, беа жртви на уште една многу сурова поделба на Европа од 20 век. Сите знаеме за поделбата на Европа во два блока - Источен и Западен блок. Меѓутоа, по Втората светска војна во Западна Европа имаше и друга поделба и трет блок меѓу демократиите и диктаторствата. За жал, Иберскиот Полуостров беше оставен под контрола на авторитарните диктаторства коишто ги спречија земјите и старите нации, како што е Шпанија, да бидат дел од модерните текови во Западна Европа.

Затоа, за Шпанија влезот во Европската унија, или во тогашната Европска заедница, беше многу важен. Ќе зборувам малку за процесот со кој Шпанија

успеа да стане членка на Европската унија, бидејќи и на тој начин ќе добиете јасна претстава за тоа колку се фрустрирачки преговорите и колку тежок може да биде процесот на пристапување. Шпанија аплицираше за влез во Европската заедница уште во 1962 година, пет години по основањето на Европската заедница. Првата апликација беше одбиена од политички причини - Шпанија не беше демократија и тоа предизвика одбивање, иако Европската заедница воспостави економски односи со Шпанија, што имаше многу значајна улога за економската трансформација на Шпанија во 60-тите години. По повторното воспоставување на демократијата во 1977 година, Шпанија беше нетрпелива да влезе во Европската заедница и само еден месец по првите парламентарни избори новата Влада ја поднесе првата апликација за членство. Сепак, поради долгиот процес на преговори, Шпанија требаше да чека уште 9 години за да стане членка, Официјално, преговорите започнаа во 1979 година, но серија пречки го попречија влезот на Шпанија. Најсериозната пречка беше француското вето од 1980 година. Веднаш по отворањето на преговорите, Франција стави вето на влезот на Шпанија. Ова, се разбира, нè води до еден многу важен заклучок за преговорите, што ѝ е добро познат на Македонија. Европската унија е клуб за богати луѓе и ако сакаш да

¹ Парафразирана изрека на Хозе Ортега и Гасет во 20-тите години од минатиот век

влезеш треба добро да се сложуваш со сите членови кои имаат право на глас. Понекогаш ова може да биде многу сложена и тешка работа. Тоа беше сложено во случајот на Шпанија, кога Европската заедница имаше само 10 членки, и е уште посложено денес, кога Унијата има 27 членки. Француското вето за влезот на Шпанија беше фрустрирачко. Можеби се прашувате зошто Французите би ги блокирале Шпанците, кога и Португалија е вклучена во преговорите и ќе биде засегната од ветото. Постоеја многу причини. Пред сè, постоеја одредени земјоделски проблеми коишто го предизвикуваа земјоделството на Франција. Второ, 1980 година беше година на избори и, се разбира, тогашниот француски претседател Жискар Дестен сметаше дека ветото е добра опција.

Што направи Шпанија во однос на ова вето? Две години подоцна политичката ситуација се смени. На изборите во Шпанија победи Социјалистичката партија, што се совпадна со фактот дека во Франција на власт беа социјалистите (една година претходно, на из-

борите победи Франсоа Митеран). Се претпоставуваше дека француското вето ќе се надмине со сигурност, бидејќи на власт беа две социјалистички влади. Тоа не беше лесно, затоа што во тоа време премиерот Фелипе Гонзалез изјави: „Французите се повеќе Французи отколку социјалисти.“

На крајот, ветото сепак се надмина. Но, тоа не беше единствениот проблем. Шпанија допрва требаше да преговара со другите држави-членки за многу тешки прашања, и тоа од 1982 до 1985 година, кога конечно стана членка. Постоеја проблеми, како оној со Британија (спорот за Гибралтар), поради кој двете земји беа дипломатски конфронтирани за суверенитетот на оваа многу мала британска енклава на шпанската територија. Во текот на преговорите, Британија ѝ ја понуди својата поддршка на Шпанија, под услов шпанската Влада да ја отстрани блокадата за Гибралтар. Шпанија прифати. Постоеја и други услови од други земји, на пример од земјите на Бенелукс (Холандија, Белгија и Луксембург), кои имаа горчливи спомени од

шпанскиот религиозен фанатизам од претходните векови. Тие бараа Шпанија да воспостави односи со Израел, бидејќи државата Израел сè уште не беше официјално призната. Повторно, Шпанија се согласи со ова барање и го прифати. Другите земји не наметнуваа услови, но даваа препораки, како на пример германскиот канцелар Кол, кој го советуваše премиерот Гонзалез да ја задржи земјата во НАТО, бидејќи во Шпанија мислењата за НАТО беа поделени. Шпанија влезе во НАТО во 1981 година, но Социјалистичката партија иницијално вети повлекување на Шпанија од оваа организација. Фелипе Гонзалез го смени својот став за НАТО и одлучи земјата да остане во Атлантскиот сојуз. Очигледно е дека советот на Хелмут Кол имаше големо влијание врз ова прашање. Процесот беше тежок. Тешко беше да се убедат сите членки на Европската заедница да гласаат во корист на влезот на Шпанија. Од таа причина, членството се случи дури во 1985 година.

Многу важни внатрешни фактори ѝ помогнаа на Шпанија во долгиот процес на преговори. Кога прего-

ворите не се одвиваат непречено, лесно е населението да се изнервира и да се разочара во Европската унија и да почне да верува дека таа, едноставно, не е заинтересирана. Шпанија, исто како и Португалија, мораше да вложи силни напори за да ја доведе земјата во состојба за влез во Европската заедница. Да не забораваме дека 70-тите години, кога почнаа преговорите, беа лоши времиња. Тоа беа години на една од најсериозните економски кризи што воопшто сме ги имале во Европа. И токму тогаш Шпанија и Португалија почнаа да ја пишуваат својата домашна задача потребна за влез во Европската заедница.

На Шпанија ѝ помогна внатрешниот консензус во однос на Европската заедница, што значи дека сите беа за влез. Во Шпанија не постоеше таканаречениот евра скептицизам, кој почнуваше да станува голем проблем во многу европски земји. Кога во шпанскиот Парламент се гласаше за членството во Европската заедница, сите политички партии (и десничарски и левичарски) се изјаснија за влез во Европската заедница. Истото се однесуваше и на граѓанското општество.

Ентузијазмот за членство беше огромен. Постоеше силно верување дека Европа е решението, и покрај тоа што се чинеше дека токму таа Европа ги отежнува работите за Шпанија.

Би сакал да зборувам и за шпанското членство. Како беше искуството на Шпанија како членка? Можеме да кажеме дека Шпанија имаше привилегирано искуство како членка на тогашната Европска заедница, а денешна Европска унија. Од 1985 година до денес, трансформацијата на Шпанија е неверојатна. Денес Шпанија е осма економија во светот, а тоа немаше да биде можно без помошта на Европската унија. Начинот на кој Шпанија ги искористи структурните и кохезионите фондови беше извонреден. Земјата радикално се трансформираше: се изгради патната инфраструктура и се модернизираа градовите. Како резултат на тоа, Шпанија сега има еден од најдобрите транспортни системи во Западна Европа, исто како и Португалија. Неверојатна е и трансформацијата на шпанските и на португалските градови. Секој кој патувал во Шпанија и во Португалија во 70-тите години не би ги препознал двете земји во 80-тите или во 90-тите години. Промената е неверојатна и таа во голема мера придонесе за економскиот и за индустрискиот развој. Друго важно прашање е социјалната добросостојба. Шпанија ја консолидирала модерната социјална држава со универзален здравствен систем во доцните 80-ти години, благодарение на Европската унија. Затоа, не зачудува фактот дека тогашниот премиер Гонзалез и сите влади наваму сè повеќе се застапувачи на принципот на солидарност, идејата дека помалку богатите земји мора да бидат корисници на овие важни фондови за да ги развиваат своите земји. Како резултат на ова, Шпанија постигна значаен напредок не само како членка, туку и во рамките на Европската унија. Од релативно маргинализирана земја во Западна Европа, Шпанија стана

дел од главните модерни текови на Европа и влијателен глас во донесувањето одлуки. Се разбира, значаен беше и влезот во Еврозоната и воведувањето на единствената валута. Патем речено, и тоа бараше огромен напор, бидејќи во 1992 година, кога почна дебатата за единствената валута, Шпанија не исполнуваше ниту еден од економските критериуми потребни за влез. Само благодарение на строгата програма за економски напредок и строгите мерки за штедење наметнати од новата влада на Народната партија во 1996 година, неколку години подоцна Шпанија успеа да ги исполни критериумите на Европската унија. Ова само ви покажува колку беше привилегиран односот меѓу Шпанија и Европската унија. Тоа беше привилегиран однос којшто бараше огромни напори од двете страни. Мислам дека е важно да се земе предвид фактот дека денес ги забораваме напорите што ги вложија некои земји за да ги трансформираат своите општества. Ова е нешто што една земја како вашата мора да го запомени. Иако Европа е решението за внатрешните проблеми на една земја, земјата никогаш не смее да си го изгуби сопствениот план за внатрешен развој, за да ја покаже својата сила на остатокот од Европа.

Би заклучил со тоа што ќе кажам дека привилегираниот однос што го воспостави и го уживаше Шпанија во Европската унија може да се репродуцира и во други области и во други времиња. Точно е дека Шпанија и Португалија ја имаа привилегијата на помала Европска унија. Тоа беше случај со проширувањето во 80-тите години и подобриот контекст на Европа во ерата на економскиот раст - 80-тите и раните 90-ти години, кои беа многу добри години. Сега околностите се многу поинакви. Но, да не забораваме дека кога сево ова почна, кога Шпанија и Португалија го почнаа нивниот марш кон Европската заедница, економските околности беа дури и полоши од сегашните во Европа.

„Сега треба да се размислува за иднинаџа“

АМБАСАДА НА
РЕПУБЛИКА
СЛОВЕНИЈА

Н.Е. г. Алан Брајан Бергант,
амбасадор

Во март 2004 година Словенија стана членка на НАТО, два месеца подоцна заедно со уште 9 други држави и членка на Европската унија, а потоа го презеде еврото како национална валута и пристапи кон Шенген зоната. Тоа се најголемите предизвици со коишто сега се соочува и Македонија. На 15 септември Европската комисија ќе го затвори Извештајот за напредокот на Македонија, кој официјално ќе биде презентираан на 14 октомври. Според информациите од Љубљана и од Брисел со коишто располагаам, овој Извештај ќе биде позитивен затоа што Македонија во последниве недели направи навистина многу.

Минатиот март Македонија ги доби фамозните 8 репери, а поради предвремените избори и дополнителниот деветти. Според оценката на ОБСЕ и ОДИХР, на изборите во март 2009 година Македонија го исполни овој репер за слободни и фер избори. Со неодамнешното усвојување на Законот за државните службеници, беше исполнет и шестиот репер. Ова значи дека има сериозен напредок во исполнувањето на критериумите поставени од Комисијата. Сепак, досегашниот напредок не значи дека сè ќе заврши на 14 октомври. Она што се очекува понатаму е добра имплементација. Во Македонија донесените закони многу бргу поминуваат во Собранието, но се сопнуваат при имплементацијата.

Друга работа што е многу важна за обичниот

граѓанин е визната либерализација. Словенија многу добро разбира што претставува визната бариера, затоа што во времето на поранешна Југославија, Словенците и Македонците, како и сите други, немаа проблеми со патувањето. Но Македонија остана зад визната завеса и Македонците сè уште не можат слободно да патуваат. Секојдневно гледаме стотици луѓе кои чекаат ред за виза пред амбасадите. За време на словенечкото претседателство со Европската унија, од 1 јануари 2008 стапи во сила т.н. Спогодбата за визно олеснување за одредени категории граѓани, како што се наставниците, новинарите, возачите на камиони, стопанствениците и др. Во овој период нашата амбасада бесплатно издаде дури 45% од визите.

Процесот на визна либерализација беше лансиран во време кога со Советот на ЕУ претседаваше Драгутин Мате, како министер за внатрешни работи на Словенија, кога комесар за слобода и правда беше Франко Фратини, а голема улога одигра и нашиот поранешен амбасадор во Македонија - Марјан Шифтар. Така, државите во регионот добија одредени услови, кои Македонија ги исполни и доби најдобра оценка. Условите опфаќаа: воведување на интегрирано гранично управување, биометриски пасоши, воспоставување на визен центар во Министерството за надворешни работи итн. Словенија дополнително помогна за поврзување на македонските амбасади со визниот центар во Министерството за надворешни

работи. Словенија го поддржа предлогот на Европската комисија за трите држави - од 1 јануари 2010 да се воведат визна либерализација за Црна Гора, Србија и Македонија. За Словенија ова е веќе готова работа. Сега треба да се размислува за иднината.

Пристапувањето во Европската унија мора да биде отворен процес, а граѓаните постојано да добиваат информации за тоа што е всушност Унијата. Словенија посвети особено внимание на комуникацијата со јавноста. Владата донесе стратегии, комуникациска програма за информирање на јавноста за тоа што значи приклучувањето кон ЕУ. Како резултат на тоа, според сите анкети на Евробарометар, Словенија беше една од државите чишто граѓани беа најдобро информирани за тоа што е Европска унија.

Една од програмите за комуникација со јавноста беше Еврофон, посебна телефонска линија 080-2000. Наша цел беше пристапување во 2000 година, но Словенија ги заклучи преговорите во 2002, а членството уследи во 2004 година. На оваа телефонска линија, како и преку посебно формираните електронски адреси, граѓаните можеа да поставуваат прашања и да се информираат. Беа дистрибуирани посебни разгледници „Евро-дописници“ со кои граѓаните можеа да постават најразлични прашања за Европската унија и за словенечкото членство. Со Евробус специјално обучени лица патуваа низ Словенија и ги информираа граѓаните - и тоа не само во големите градови, туку и по малите места. За Европската унија беа информирани и посебни целни групи: новинари, стопанственици, студенти, фармери итн. Мотото на Владата за оваа кампања беше „Словенија дома во Европа“.

Колку е значајно точното и навремено информирање на граѓаните демонстрира и примерот со споменатата визна либерализација. Така, во последно време се зборува дека од 1 јануари Македонците ќе пату-

ваат, ќе работат и ќе студираат во државите-членки. За жал, тоа не е вистина. Од 1 јануари веќе нема да се чека пред амбасадите, но сè друго останува исто. И натаму ќе биде потребно патничко осигурување, како и доволно средства за патување и за престој. Затоа е потребно добро да се информираат граѓаните. Амбасадата ќе го поддржи Министерството за внатрешни работи, Секретаријатот за европски прашања и една невладина организација во спроведувањето промотивна кампања за визната либерализација и за последиците од истата.

Словенија веќе 5 години е членка на Европската унија. Придобивките од членството во ЕУ се веќе видливи. Најголемата придобивка веројатно беше пристапувањето во Шенген зоната. Порано од Љубљана до Трст патувавме 2 часа, а сега помалку од 45 минути. Бидејќи веќе не постојат граници во Шенген зоната, од Словенија, па сè до Португалија, односно до Шведска и Финска на север, можете да патувате слободно. Младите во Словенија заборавиле што значи граничен премин, па кога моите пријатели патуваат од Љубљана до Скопје со автомобил велат дека треба трипати да ги покажат пасошите. Дури и по започнувањето на визната либерализација, на секој аеродром во ЕУ постои посебен влез за „Државјани на Европската унија“ и „Останати“. Ова правило важеше и за Словенија сè до приклучувањето во Шенгенската зона. И јас лично сум ја почувствувал на своја кожа примената на ова правило. Кога работев во Финска и патував со моите фински пријатели во Естонија, тие поминуваа за една минута, а јас останував да чекам во оние „Останати“. Нашето несогласување со овој третман симболично го изразивме преку една кампања. Во центарот на Љубљана се наоѓа Тримостоие, мост што има три краци - еден за ав-

томобили, а два за пешаци. На едната страна од мостот беше напишано „Државјани на Европската унија“, а на другата „Останати“. Македонија ова ќе го надмине откако ќе пристапи во членство во Европската унија и во Шенген зоната.

Дел од придобивките за Словенија, а особено сега за време на финансиската криза е воведувањето на еврото како платечно средство. За обичниот граѓанин посебно видливи се придобивките од заедничкиот пазар, т.н. евротарифа за мобилни телефони при роаминг. Најголемата цена којашто ја пресметуваат операторите при повици од странство е 42 евроценти, а тарифирањето е по секун-

да. Потоа, бројот 112 за итни случаи и европската здравствена карта за осигурување.

Граѓаните на Европската унија имаат право да работат во другите држави-членки. Словенците, иако Словенија е членка од 2004 година, сè уште немаат право слободно да работат во одредени држави, како што се Германија или Австрија, затоа што постои т.н. преоден период. Дури во 2011 година, Словенците ќе можат слободно да работат во сите држави-членки. Исто така, граѓаните на ЕУ можат да се пензионираат и потоа да се преселат во друга држава-членка, со единствена обврска да се пријават во првата полициска станица.

Посебна придобивка е мобилноста на знаењето. Државјаните на ЕУ можат да ги ползуваат програмите за образование, како што се Еразмус, Коменски, Грунтовиџ, Леонардо да Винчи и др. Во времето кога јас бев студент немаше можности за бесплатно студирање или стипендии за студии во странство. За време на мојот престој во Хелсинки, Финска, сретнав многу словенечки студенти кои користејќи ги програмите за образование беа дојдени на размена.

Конечно, Словенците имаат право да гласаат и да бидат избрани за пратеници во Европскиот

парламент. На 7 јуни годинава Словенија втор пат избра свои пратеници во Европскиот парламент. Тоа е многу голема придобивка. Словенците ги претставуваат 7 пратеници. Познати ви се Јелко Кацин и Алојз Петерле, кои секогаш и даваат поддршка на Македонија. Јанез Поточник е нашиот еврокомесар, а има околу 350 Словенци кои работат во институциите на Европската унија. Она што најмногу и помогна на Словенија за да се лансира во Европската унија беше нашето претседателство.

